STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 10701

ARBETLOYN, PRAYZ UN REVEKH

Karl Marx

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מארקס—ענגעלס—לענין-אינסטיטוט באמ צק אלקפ(ב)

פראָלעטאַריער פון אלע לענדער, פאַרייניקט זיך!

קאַרל מאַרקס

ארבעטלוין, פרײַז און רעוועך

צווייטע, פאַרבעסערטע אויפלאַגע

פאַרלאַג „עמעס", מאָסקווע 1934

יידיש — מייער הער

רעדאַקטער פון דער איבערזעצונג — ל. גאָלדבערג

פון פאַרלאַג „עמעס"

פאַר דער צווייטער אופלאַגע איז די איבערזעצונג געמאַכט געוואָרן פונדאָס־נײַ. דערבײַ איז אויסגענוצט געוואָרן:

1. דער ענגלישער אָריגינאַל — «Value, Price and Profit».
2. די רוסישע און דײַטשישע אויסגאַבן פון מאַרקס — ענגעלס — לענין־אינסטיטוט.

די אָנמערקונגען אונטערן טעקסט זײַנען געמאַכט לויט די אויסגאַבן פון מאַרקס — ענגעלס — לענין־אינסטיטוט.

ארבעטלוין, פרײַז און רעוועכ[1]

אריינפיר

ביר̇גער!

דערלויבט מיר מאכן עטלעכע פאָרבאמערקונגען איידער איך גיי אריבער צו דער עצעם טעמע.

עס הערשט איצט אפן קאָנטינענט אן עמעסע עפידעמיע פון שטרײַקן און אן אלגעמיינער לאָזונג וועגן א לוין־העכערונג. די פראגע וועז באהאנדלט ווערן אפ אונדזער קאָנגרעס. איר, וואָס שטייט אין שפיץ פון דער אינטערנאציאָנאלער אסאָציאציע — איר דארפט אין דער דאָזיקער וויכטיקער פראגע האָבן א פעסטן שטאנד-

---

[1] די דאָזיקע מארקס ארבעט שטעלט מיט זיך פאָר א פאָרטראָג, וואָס ער האָט געלייענט אפ צוויי זיצונגען פונעם גענעראל־ראט פון I אינטערנאציאָנאל — דעם 20 און 27 יון 1865 י.

אפ דער זיצונג פונעם גענעראל־ראט דעם 4 אפרעל 1865 י. האָט איינער פון די מיטגלידער פונעם גענעראל־ראט, דער פאָרשטייער פון די ענגלישע ארבעטער „דזשאָן וועסטאָן, געשטעלט צום באהאנדלען אפן גענעראל־ראט פאָלגנדיקע פראגן: 1) צי קאָנען פארבעסערט ווערן די סאָציאלע און מאטעריעלע פערספעקטיוו פונעם ארבעטער־קלאס דורך העכערן דעם ארבעטלוין? 2) צי די באמיִונגען פון די פראָפאריי־נען צו העכערן דעם ארבעטלוין ווירקן ניט צום שלעכטן אפ די איבעריקע טיילן פון דער אינדוסטריע?“ וועסטאָן האָט געמאָלדן, אז ער וועט פארטיידיקן א נעגא־טיוון ענטפער אפ דער ערשטער פראגע און א פאָזיטיוון אפ דער צווייטער. אפ די זיצונגען דעם 3 און 20 מײַ האָט וועסטאָן אנטוויקלט די דאָזיקע געדאנקען אין א ספעציעלן פאָרטראג, וואָס נאָך אים זײַנען פאָרגעקומען דעבאטן. אין א בריוו פון 20 מײַ 1865 י. האָט מארקס געשריבן ענגעלסן: „הײַנט אינאָוונט איז אן עקסטרע זיצונג פונעם אינטערנאציאָנאל. אן אלטער שטורמאק, אן אלטער אָיעניסט וועסטאָן (א טעסלער) האָט ארויסגעשטעלט די בײַרע האנאָכעס, וועלכע ער פארטיידיקט שטענ־דיק אין „Beehive“ [בינשטאָק] („ב י נ ש ט אָ ק“ — א צײַטונג, וואָס האָט געדינט אלס אָפיציעלער אָרגאן פארן ערשטן אינטערנאציאָנאל אין מעשעך פון א געוויסער צײַט. אין איר פלעגן זיך דרוקן די לויפנדיקע אָפיציעלע דאָקומענטן פונעם אינטערנאציאָנאל. ר ע ד.]: 1) אז אן אלגעמיינע העכערונג פון דעם ניווא פון ארבעטלוין קאָן די ארבעטער ניט ברענגען קיין שום נוצן; 2) אז מאכמעס דעם אאוו. זײַנען די פראָ־פעסיאָנעלע פאריינען שערלעך. אויב אָט די בײַרע טעוויסן, וואָס אין אונדזער געזעל־

פונקט. דעריבער האלט איך פאר מײַן כויוו צו באטראכטן דעם איניען גרינטלעך, אפילע איך זאָל ריזיקירן צו שטעלן אײַער גע-דולד אין א שווערן ניסויען.

א צווייטע פאָרבאמערקונג האָב איך צו מאכן וועגן דעם ביר-גער וועסטאָן. ער האָט ניט נאָר אנטוויקלט פאר אײַך, נאָר אויך עפנטלעך פארטיידיקט אָנשויונגען, וואָס ער ווייס, אז זיי זײַנען ביז נאָר ניט פאָפולער באם ארבעטער-קלאס, נאָר ער האלט, אז זיי זײַנען אין די אינטערעסן פונעם ארבעטער-קלאס. אזוינע באווײַזן פון מאָראלישן מוט דארף יעדער פון אונדז שעצן הויך. איך האָפ, אז טראָצ דעם ניט-געפוצטן סטיל פון מײַן פאָרטראָג וועט ער צום סאָפ דערזען, אז איך שטים אײַן מיט דער ריכטיקער אידיי, וואָס ליגט, ווי מיר שײַנט, אין גרונט פון זײַנע טעזיסן, אָבער אין איר איצטיקער פאָרם האלט איך די דאָזיקע אידיי פאר טעאָרעטיש פאלש און פראקטיש געפערלעך.

איצט גיי איך אריבער צו אונדזער טעמע.

שאפט גלייבט אין זיי נאָר ער אליין, ווערן אָנגענומען, חאָלטן מיר זיך ארויסגע-וויזן אין א לעכערלעכער לאגע סײַ בענעגייע צו די הינע טרעד-יוניאָנען סײַ בענעגייע צו יענער עפידעמיע שטרײַקן, וואָס הערשט איצט אפן קאָנטינענט... מע דערוואַרט נאטירלעך פון מיר אן אָפלייקענונג. איך וואָלט אייגנטלעך באדארפט צום הײַנטיקן אָוונט אויסארבעטן מײַן ענטפער, איך האָב אָבער געהאלטן, אז וויכטיקער איז פאָרזעצן שרײַבן מײַן בוך [„קאפיטאל"—ר ע ד.] און מוז זיך דעריבער פארלאָזן אפ דער אימפראָוויזאציע.

איך ווייס נאטירלעך פאָרויס ביידע הויפט-פונקטן:

1) אז דער ארבעטלוין באשטימט דעם וועריט פון די סכוירעס;

2) אז אויב די קאפיטאליסטן צאָלן הײַנט 5 שילינג אָנשטאָט 4 וועלן זיי מאָרגן פארקויפן זייערע סכוירעס פאר 5 שילינג אָנשטאָט 4 (די דאָזיקע מעגלעכקײַט גיט זיי דער געשטיגענער נאָכפרעג).

ווי לעפיש דאָס זאָל ניט זיין און ווי דאָס זאָל זיך ניט האלטן נאָר באם אויסערלעכן אויבערפלאַך פון דער דערשיינונג, איז עס דאָך ניט צו דערקלערן אומ-ווסנדיקע די אלע עקאָנאָמישע פראגן, וואָס זיינען דערמיט פארבונדן. דו קאָנסט ניט ארײַנשפארן א קורס פאָליטישע עקאָנאָמיע אין איין שאָ צײַט. מיר וועלן אָבער טאָן, וואָס עס לאָזט זיך".

מארקס האָט זיך ניט באגרענעצט מיט זיין ארויסטרעטונג אין די דעבאטן און האָט אָנגעשריבן א פאָרטראָג, וועלכן ער האָט געלייענט אפ די זיצונגען פונעם גענעראל-ראט. אָבער ניט ער אליין און ניט ענגעלס האָבן ניט אָפגערוקט דעם דאָזיקן פאָר-טראָג. אים האָט פארעפנטלעכט שוין נאָך ענגעלסעס טויט מארקס טאָכטער לעאָנאָרע.

I. פּראָדוקציע און אַרבעטלוין

דעם בירגער וועסטאָנס באַהויפּטונג שטיצט זיך פּאַקטיש אַף צוויי פאָרויסזעצונגען:

ערשטנס — אַז די סומע פון דער נאַציאָנאַלער פּראָדוקציע איז אַ פיקסירטע זאַך, אַ קאָנסטאַנטער סכום אָדער אַ קאָנסטאַנטע גרייס, ווי אַ מאַטעמאַטיקער וואָלט געזאָגט.

צווייטנס — אַז די סומע פונעם רעאַלן אַרבעטלוין, דה. פונעם לוין, וואָס ווערט געמאָסטן מיטן סכום געברויכ־אַרטיקלען, וועלכע מע קאָן פאַר אים קויפן, איז אַ פיקסירטע סומע, אַ קאָנסטאַנטע גרייס.

ס'איז קלאָר, אַז זײַן ערשטע האַשאָרע איז אַ טאָעס. איר וועט אײַנזען, אַז דער ווערט און די מאַסע פון דער פּראָדוקציע שטײַגט פון יאָר צו יאָר, אַז די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער נאַציאָנאַלער אַרבעט וואַקסן, און די סומע געלט, וואָס מע דאַרף האָבן פאַר דער צירקוליאַציע פון דער דאָזיקער שטײַגנדיקער פּראָדוקציע, האַלט אין איין ענדערן זיך. וואָס עס איז ריכטיק צום סאָף יאָר און פאַר פאַרשיידענע פאַרגלײַך־יאָרן, איז אויך ריכטיק אין דורכשניט פאַר יעדן טאָג אין יאָר. די סומע אָדער די גרייס פון דער נאַציאָנאַלער פּראָדוקציע האַלט אין איין ענדערן זיך. ס'איז ניט קיין קאָנסטאַנטע גרייס, נאָר אַ פאַרענדערלעכע, און דאָס מוז אַזוי זײַן, — שוין אָפּגערעדט וועגן די ענדערונגען אינעם צושטאַנד פון דער באַפעלקערונג, — מאַכמעס דער שטענדיקער ענדערונג אין דער אָנזאַמלונג פון קאַפּיטאַל און אין די פּראָדוקטיוו-קרעפטן פון דער אַרבעט. עס איז דורכויס ריכטיק, אַז ווען עס זאָל הײַנט פאָרקומען אַן אַלגעמיינע העכערונג פון די לוין־טאַריפן, — וועלכע ענדגילטיקע רעזולטאַטן זי זאָל ניט האָבן, — וואָלט זי אַליין ניט געענדערט אומיטלבאַר דעם סכום פון דער פּראָדוקציע. צוערשט וואָלט זי אַרויסגעגאַנגען פון דער פאַראַנענער לאַגע. און אויב די נאַציאָנאַלע פּראָדוקציע איז פאַר דער העכערונג פונעם אַרבעטלוין

געווענ פארענדערלעכ און ניט פיקסירט, וועט זי פארבלײַבנ פארענ־
דערלעכ און ניט פיקסירט אויכ נאָכ דער העכערונג פונעמ אר־
בעטלוין.

נאָר לאָמיר אָנעמענ, אז דער סכום פונ דער נאציאָנאלער פּראָ־
דוקציע איז קאָנסטאנט און ניט פארענדערלעכ. אפילע דעמלט וועט
דאָס, וואָס אונדזער פרײַנט וועסטאָנ האלט פאר א לאָגישנ אויספיר,
בלײַבנ ניט מער ווי אנ אומבאגרינדעטע באהויפטונג. אויכ איכ האָב
א באשטימטע צאָל, לאָמיר זאָגנ 8, שטערט ניט די אבסאָליוטע
גרענעצ פונ דער דאָזיקער צאָל אירע טיילנ צו ענדערנ זייערע רע־
לאטיווע גרענעצנ. אויב דער רעוועכ באטרעפט 6 און דער לוינ —
2, קאָנ דער לוינ שטײַגנ ביז 6 און דער רעוועכ פאלנ ביז
2, און דאָכ וועט די גאנצע סומע בלײַבנ 8. אזויארומ וואָלט דער
פיקסירטער סכום פּראָדוקציע קלאָל ניט געקאָנט באווײַזנ, אז די
סומע לוינ איז פיקסירט. ווי באווײַזט אלזאָ אונדזער פרײַנט וועסטאָנ
די דאָזיקע פיקסירטקײַט? דערמיט, וואָס ער באהויפטעט דאָס.

אָבער אפילע ווענ מיר זאָלנ דערלאָזנ, אז זײַנ באהויפטונג איז
ריכטיק, וואָלט זי געווירקט אינ ביידע ריכטונגענ, ער אָבער דער־
לאָזט איר ווירקונג נאָר אינ איינ זײַט. אויב די סומע לוינ איז א
קאָנסטאנטע גרייס, קאָנ מענ זי ניט העכערנ און ניט אראָפּזעצנ.
הייסט עס, אז אויב די ארבעטער האנדלענ נאריש, ווענ זיי קעמפנ
פאר א צײַטווײַליקער העכערונג פונעמ לוינ, האנדלענ די קאפּיטאַ־
ליסטנ ניט ווייניקער נאריש, ווענ זיי קעמפנ פאר א צײַטווײַליקער
אראָפּזעצונג פונעמ לוינ. אונדזער פרײַנט וועסטאָנ לייקנט ניט, אז
בא געוויסע אומשטענדנ קאָנענ די ארבעטער אויסקעמפנ א העכע־
רונג פונעמ לוינ, נאָר ער מיינט, אז אזויווי די סומע לוינ איז
פיקסירט, ווי א נאטור־פאקט, מוז קומענ א רעאקציע. פונ דער
אנדערער זײַט, ווייס ער אויכ, אז די קאפּיטאליסטנ קאָנענ ארויס־
צווינגענ אנ אראָפּזעצונג פונעמ לוינ, און פאקטיש פארמעסטנ זיי
זיכ שטענדיק אפ דעמ. לויטנ געזעצ וועגנ דער באשטענדיקײַט פו־
נעמ ניוואָ פונ לוינ וואָלט געמוזט אָנקומענ א רעאקציע סײַ אינ
ערשטנ פאל סײַ אינ צווייטנ. די ארבעטער וועלנ דעריבער האנדלענ
ריכטיק, אויב זיי וועלנ זיכ קעגנשטעלנ קעגנ א געפּלאנטער אָדער
א פאקטיש פאָרגעקומענער אראָפּזעצונג פונעמ לוינ. דעריבער האָבנ
די ארבעטער רעכט אויסצוקעמפנ א העכערונג פונעמ לוינ, ווײַל

יעדע רעאקציע קעגן אראָפּזעצן דעם לוין איז אן אקציע פאר העכערן דעם לוין. אלזאָ, לויט דעם בירגער וועסטאָנס אייגענעם פּרינציפּ וועגן דער באשטענדיקייט פונעם לוין וואָלטן די ארבעטער בא געוויסע אומשטענדן געדארפט פאריינקן זיך און קעמפן פאר א לוין־העכערונג.

באשטרייט ער דעם דאָזיקן אויספיר, מוז ער זיך אָפּזאָגן פון די פאָרויסזעצונגען, פון וועלכע ער דרינגט ארויס. טאָר ער ניט זאָגן, אז דער לוין־ניוואָ איז א קאָנסטאנטע גרייס, נאָר ער מוז זאָגן, אז כאָטש דער ניוואָ פון לוין קאָן ניט און טאָר ניט שטייגן, קאָן ער און ער מעג פאלן, אויב דעם קאפּיטאל פארנלוסט זיך נאָר אראָפּצוזעצן אים. אויב דעם קאפּיטאליסט געפעלט צו קאָרמענען אייך מיט קארטאָפל אָנשטאָט פלייש, און מיט האָבער אָנשטאָט ווייץ, דארפט איר אָנעמען זיין ווילן, ווי א געזעץ פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע, און אונטערוואַרפן זיך אים. אויב אין איינעם א לאנד, צב. אין די פאריינקטע שטאטן, זיינען די לוין־טאריפן העכער איידער אין ענגלאנד, מוזט איר אזא אונטערשייד אין דעם לוין־ניוואָ אויסטייטשן אלס א אונטערשייד צווישן דעם ווילן פון דעם אמעריקאנישן קאפּיטאליסט און דעם ווילן פון דעם ענגלישן קאפּיטאליסט. אזא מעטאָד וואָלט זייער פאריינפאכט דאָס דערלערנען ניט בלויז די עקאָנאָמישע דערשיינונגען, נאָר אויך אלע אנדערע.

אָבער אפילע דעמלט וואָלטן מיר געקאָנט פרעגן: פארוואָס איז דער ווילן באם אמעריקאנישן קאפּיטאליסט אנדערש, ווי באם ענגלישן קאפּיטאליסט? און קעדיי צו פארענטפערן די דאָזיקע פראגע, וואָלט איר געמוזט ארויסגיין פונעם געביט פון ווילן. א גאלעך קאָן מיר זאָגן, אז גאָט וויל אין פראנקרייך איין זאך און אין ענגלאנד — אן אנדער זאך. ווען איך זאָל אים אופאָדערן, ער זאָל מיר דערקלערן דעם דואליזם פון דעם דאָזיקן ווילן, וואָלט ער זיך ניט געשעמט צו ענטפערן מיר, אז גאָט געפעלט עס אזוי צו האָבן אין פראנקרייך איין ווילן און אין ענגלאנד — אן אנדערן. אָבער ווער־ווער, אונדזער פריינט וועסטאָן וועט אוואדע ניט אָנקומען צו אזא ארגומענט, וואָס איז אבסאָליוט דערווידער יעדער פארנונפט.

דער ווילן פונעם קאפּיטאליסט איז זיכער צו נעמען אזויפיל, וויפל עס איז מעגלעך. אונדזער זאך איז אָבער ניט ברייען וועגן

זײַן ווילן, נאָר אויספאָרשן זײַן קראַפט, די גרענעצן פון זײַן קראַפט און דעם כאַראַקטער פון די דאָזיקע גרענעצן.

II. פּראָדוקציע, אַרבעטלוין, רעוועכ

דער פּאָרטראָג, וואָס דער בירגער וועסטאָן האָט פאַר אונדז געהאַלטן, וואָלט פרײַ געקאָנט אַרײַנגיין אין דער שאָלעכץ פון א נוס.

זײַן גאַנצע אַרגומענטאַציע לאָזט זיך אויס אָט צו וואָס:

אויב דער אַרבעטער-קלאַס וועט צווינגען דעם קלאַס קאַפּיטאַליסטן צו צאָלן אים — אין דער פאָרם פון געלט-לוין — 5 שילינג אָנשטאָט 4, וועט אים דער קאַפּיטאַליסט דערפאַר צוריקגעבן — אין דער פאָרם פון סכוירעס — א ווערט פון 4 שילינג אָנשטאָט א ווערט פון 5 שילינג. דער אַרבעטער-קלאַס וועט דעמלט מוזן צאָלן 5 שילינג פאַר דעם, וואָס ער פלעגט קויפן ביז דער לוין-העכערונג פאַר 4 שילינג.

אָבער פאַרוואָס? פאַרוואָס גיט דער קאַפּיטאַליסט פאַר 5 שילינג א ווערט ניט מער ווי פון 4 שילינג? ווײַל דער לוין-ניוואָ איז פיקסירט. פאַרוואָס־זשע איז ער פיקסירט אַף א סכוירע-ווערט פון 4 שילינג? פאַרוואָס ניט פון 3, צי פון 2, צי פון אוואָסער-ניט-איז אַנדערער סומע? אויב דער ניוואָ פון די לוין־סומעס איז פעסטגעשטעלט דורך אַן עקאָנאָמישן געזעץ אומאָפּהענגיק סײַ פון דעם קאַפּיטאַליסטס ווילן סײַ פון די אַרבעטערס ווילן, וואָלט דער בירגער וועסטאָן באַדאַרפט פריער פאַר אַלץ אַרויסלייגן דעם דאָזיקן געזעץ און דערווײַזן אים. אכוץ דעם וואָלט ער געמוזט דערווײַזן, אַז די לוין־סומע, וואָס ווערט פאַקטיש אויסגעצאָלט, פאַלט צונויף שטענדיק, אין יעדן געגעבענעם צײַט־פּונקט, מיט דער דאָזיקער נויטווענדיקער לוין־סומע און ווײַכט קיינמאָל ניט אָפּ פון איר. אויב די געגעבענע גרענעץ פון דער לוין־סומע הענגט אָפּ פון דעם קאַפּיטאַליסטס ווילן אָדער פון די גרענעצן פון זײַן גײַציקײַט, איז עס א ווילקירלעכע גרענעץ. זי האָט אין זיך קיין שום נויטווענדיקײַט ניט. זי קאָן געענדערט ווערן לויטן קאַפּיטאַליסטס ווילן און קאָן אַלזאָ געענדערט ווערן אויך קעגן זײַן ווילן.

דער בירגער וועסטאָן איליוסטרירט זײַן טעאָריע דערמיט, וואָס ער דערציילט אײַך, אַז ווען א שיסל אַנטהאַלט א באַשטימטן סכום

זופּ פאר א באשטימטער צאָל מענטשן, וועט דער סכום זופּ ניט ווערן גרעסער, אויב די לעפל וועלן ווערן ברייטער. זאָל ער מיר דערלויבן צו האלטן די דאָזיקע איליוסטראציע פאר א צו נאיוועע.[1] זי דערמאָנט מיר א מאָשל, וואָס מענעניוס אגריפּוס האָט געבראכט. ווען די רוימישע פּלעבייער האָבן געקעמפט קעגן די רוימישע פּאט־ריציער, האָט זיי דער פּאטריציער אגריפּוס דערקלערט, אז דער פּאט־ריצישער מאָגן שפּייזט די פּלעבייִשע גלידער פון פּאָליטישן קערפּער. אגריפּוסן איז ניט געלונגען צו דערווייזן, אז מע שפּייזט די גלידער פון איין מענטשן, אָנפילנדיק דעם מאָגן פון א צווייטן מענטשן. דער בירגער וועסטאָן ווידער האָט פארגעסן, אז די שיסל, וואָס די אר־בעטער עסן פון איר, איז אָנגעפילט מיטן גאנצן פּראָדוקט פון דער נאציאָנאלער ארבעט, און ארויסבאקומען פון איר מער שטערט זיי ניט דאָס, וואָס די שיסל איז צו קליין, ניט דער קנאפּער סכום פון איר אינהאלט, נאָר בלויז דאָס, וואָס זייערע לעפל זיינען צו קליין.

מיט וואָס פאר א קונץ קאָן דאָס דער קאפּיטאליסט צוריקגעבן פאר 5 שילינג א ווערט פון 4 שילינג? דערמיט, וואָס ער העכערט דעם פּרייז אפ די סכוירעס, וועלכע ער פארקויפט. אָבער די העכע־רונג פון די פּרייזן, אָדער — מער אלגעמיין גערעדט — די ענדערונג פון די פּרייזן אפ סכוירעס, ביכלאל די סכוירע־פּרייזן הענגען זיי דען אָפּ בלויז פון דעם קאפּיטאליסטס ווילן? צי פארקערט, דער דאָ־זיקער ווילן קאָן האָבן א באטרעפ נאָר בא באשטימטע אומשטענדן? אניט ווערט דער ארופ און אראָפּ, די אָנופהערלעכע וואקלונג פון די מארק־פּרייזן א רעטעניש ניט צום טרעפן.

אזויווי מיר נעמען אָן, אז עס זיינען ניט פאָרגעקומען אבסאָ־ליוט קיינע ענדערונגען ניט אין דער פּראָדוקטיוו־קראפט פון דער ארבעט, ניט אין דעם אָנגעווענדטן סכום פון קאפּיטאל און ארבעט, ניט אינעם ווערט פונעם געלט, אין וועלכן עס איז אויסגעדריקט דער ווערט פון די פּראָדוקטן, און עס איז פאראן אן ענדערונג נאָר אין די לוין־טאריפן, איז וויאזוי האָט דאָס שטייגן פונעם לוין געקאָנט ווירקן אפ די פּרייזן פון די סכוירעס? נאָר ווירקנדיק אפ דער פאקטישער פארהעלטעניש צווישן דעם נאָכפרעג און אָנבאָט פון די סכוירעס.

1 אין אָריגינאל שטייט: spoony. ס'איז א וואָרט־שפּיל: spoony באטייט אויס־געראָשן, אויסגעשעפּט (אייגנטלעך אויסגעלעפּלט: spoon איז א לעפל) און אויך נאיוו.

ס'איז פולשטענדיק ריכטיק, אז דער ארבעטער-קלאס, גענומען אלס גאנצעס, גיט אויס און מוז אויסגעבן זײַן גאנצע האכנאָסע אפ נייטיקע געברויכ־ארטיקלען. אן אלגעמיינע העכערונג פונעם לוין וואָלט דעריבער ארויסגערופן א העכערונג פונעם נאָכפרעג אפ די נייטיקע געברויכ-ארטיקלען און בעמיילע אויך א העכערונג פון די מארק־פרײַזן אפ זיי. די קאפיטאליסטן, וואָס פאבריצירן די דאָזיקע געברויכ-ארטיקלען, וואָלטן קאָמפענסירט געוואָרן פאר דער לוין-העכערונג מיט געהעכערטע מארק־פרײַזן אפ זייערע סכוירעס.

אָבער ווי האלט עס מיט די אנדערע קאפיטאליסטן, וואָס פאב־ריצירן ניט קיין נייטיקע געברויכ־ארטיקלען? און איר מעגט גלייבן, אז זייער צאָל איז גאָרניט קיין קליינע. ווען איר וועט נעמען אין באטראכט, אז צוויי דריטל פון דער נאציאָנאלער פראָדוקציע פאר-ברויכט נאָר איין פינפטל פון דער באפעלקערונג, — א מיטגליד פון געמיינדן-הויז האָט ניט לאנג קאָנסטאטירט, אז אפילע ניט מער ווי א זיבעטל, — וועט איר פארשטיין, אז אן אומגעהייערער טייל פון דער נאציאָנאלער פראָדוקציע ווערט געשאפן אין דער פאָרם פון לוקסוס־זאכן אָדער ווערט אויסגעטוישט אפ לוקסוס־ארטיקלען, און אן אומגעהייערער סכום נייטיקע געברויכ־ארטיקלען ווערט פאר-שווענדט אפ לאקייען, פערד, קעצ אאוו. אָט די אויסברענגערײַ, ווי מיר ווייסן פון דער דערפארונג, ווערט אלץ קלענער אין דער מאָס ווי עס שטײַגן די פרײַזן אפ לעבנס-מיטלען.

אלזאָ, ווי וועט זײַן די לאגע פון די קאפיטאליסטן, וואָס פאב־ריצירן ניט קיין נייטיקע געברויכ-ארטיקלען? ווען די נאָרמע פון זייער רעוועכ וואָלט געפאלן מאכמעס דער אלגעמיינער לוין־העכע־רונג, וואָלטן זיי ניט געקאָנט קאָמפענסירן זיך דורך העכערן די פרײַזן אפ זייערע סכוירעס, ווײַל דער נאָכפרעג אפ די דאָזיקע סכוירעס וואָלט ניט געשטיגן. זייער האכנאָסע וואָלט געוואָרן קלע־נער, און פון דער דאָזיקער קלענער געוואָרענער האכנאָסע וואָלטן זיי געמוזט צאָלן טײַערער פאר דעם זעלבן סכום געברויכ־ארטיקלען. אָבער דאָס איז נאָך ניט אלץ. אזויווי זייער האכנאָסע וואָלט גע־וואָרן קלענער, וואָלטן זיי אויך געמוזט אויסגעבן ווייניקער אפ לוק-סוס-זאכן, און אזויארום וואָלט דער קעגנזײַטיקער נאָכפרעג אפ זייערע אנטשפרעכיקע סכוירעס געפאלן. איבער דעם פאלן פונעם נאָכפרעג וואָלטן געפאלן די פרײַזן אפ זייערע סכוירעס. אלזאָ, אין יענע אינ־

דוסטריע-צווײַגן וואָלט די נאָרמע פונעם רעוועכ געפאלן ניט אין אן איינפאכער פּראָפּאָרצ צו דער אלגעמיינער העכערונג פון די לוין-טאריפן, נאָר אין א פּראָפּאָרצ, וואָס וואָלט אנטשפּראָכן דער געמיינ-זאמער ווירקונג פון דער אלגעמיינער לוין-העכערונג, פון דער הע־כערונג פון די פּרײַזן אפ די נייטיקע געברויכ-ארטיקלען און פונעם פאלן פון די פּרײַזן אפ די לוקסוס־זאכן.

וואָס וואָלט געווען דער רעזולטאט פון דער דאָזיקער פארשיידן-קײַט אין דער נאָרמע פון רעוועכ אפ די קאפּיטאלן, וואָס זײַנען ארײַנגעלייגט אין פארשיידענע אינדוסטריע־צווײַגן? דער זעלבער רעזולטאט, וואָס באקומט זיך יעדעס מאָל, ווען איבער אוואָסער־עס-איז סיבע שאפט זיך א אונטערשייד אינעם ניוואָ פונעם רעוועכ אין פארשיידענע פּראָדוציר-געביטן. קאפּיטאל און ארבעט וואָלטן אריבער פון די ווייניקער האכנאָסעדיקע צווײַגן אין די מער האכ-נאָסעדיקע; און דער דאָזיקער פּראָצעס פון אריבערגאנג וואָלט גע־דויערט אזוי לאנג, ביזוואנען דער אָנבאָט וואָלט אין איין אינדו־סטריע-צווײַג געשטיגן פּראָפּאָרציאָנעל צום גרעסער געוואָרענעם נאָכ־פרעג און אין די אנדערע אינדוסטריע־צווײַגן וואָלט ער געפאלן אין איינקלאנג מיט דעם קלענער געוואָרענעם נאָכפרעג. נאָך דעם, ווי אָט די ענדערונג וואָלט פאָרגעקומען, וואָלט די אלגעמיינע נאָרמע פון רע-וועכ אין די פארשיידענע אינדוסטריע-צווײַגן ווידער אויסגעגלײַכט געוואָרן. אזויווי דער גאנצער איבערוק איז לעכאטכילע געקומען נאָר איבער דער ענדערונג אין דער פארהעלטעניש צווישן דעם אָנבאָט פון פארשיידענע סכוירעס און דעם נאָכפרעג אפ זיי, איז נאָך דעם, ווי עס איז פארשוווּנדן די סיבע, וואָלט אויך פארשוווּנדן איר רע-זולטאט, און די פּרײַזן וואָלטן זיך אומגעקערט צו זייער פריערדיקן ניוואָ און גלײַכגעוויכט. אָנשטאָט זיך צו באגרענעצן מיט אייניקע אינדוסטריע־צווײַגן, וואָלט דאָס פאלן פון דער נאָרמע פון רעוועכ געווען אן אלגעמיינס. לויט אונדזער האנאָכע וואָלט קיין שום ענ-דערונג ניט פאָרגעקומען ניט אין די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער ארבעט, ניט אין דער אלגעמיינער סומע פון דער פּראָדוקציע, מער־ניט וואָס דער געגעבענער סכום פּראָדוקציע וואָלט געענדערט זײַן פאָרם. א גרעסערער טייל פון דער פּראָדוקציע וואָלט דעמלט עק־זיסטירט אין דער פאָרם פון נייטיקע געברויכ־זאכן, א קלענערער טייל — אין דער פאָרם פון לוקסוס־זאכן, אָדער — וואָס דאָס איז

איינס און דאָס זעלבע — א קלענערער טייל וואָלט אויסגעטוישט ווערן אפ אויסלענדישע לוקסוס־סכוירעס און וואָלט פארברויכט געוואָרן אין זײַן לעכאטכילעדיקער פאָרם, אָדער — וואָס דאָס איז ווידעראמאָל איינס און דאָס זעלבע — א גרעסערער טייל פון דער אָרטיקער פּראָדוקציע וואָלט אויסגעטוישט געוואָרן אפ אויסלענדישע נייטיקע גע־ברויכ-ארטיקלען אָנשטאָט לוקסוס־זאכן. די אלגעמיינע העכערונג פונעם לוין וואָלט אלזאָ — נאָך א צײַטווײַליקער צערודערונג פון די מארק־פּרײַזן — ארויסגערופן ניט מער ווי דאָס אלגעמיינע פאלן פון דער נאָרמע פון רעוועכ אָן אוועלכער עס איז דויערנדיקער ענדערונג פון די סכוירע־פּרײַזן.

אויב מע וועט מיר זאָגן, אז אין מײַן פריִערדיקער ארגומענ־טאציע נעם איך אָן, אז דער גאנצער צוווּקס פון לוין ווערט אויס־געגעבן אפ געברויכ־ארטיקלען, וועל איך ענטפערן דערופ, אז איך האָב געמאכט א גינסטיקע האשאָרע פאר דעם בירגער וועסטאָנס מיינונג. ווען דער צוווּקס פון לוין זאָל אויסגעגעבן ווערן אפ זאכן, וואָס זײַנען פריִער ניט אריין אין דעם ארבעטערס געברויכ, וואָלט ניט נייטיק געווען קיין שום באווײַז, אז די קויפ-קראפט פון די ארבעטער איז פאקטיש געשטיגן. אָבער אזויווי זי איז נאָר א רעזולטאט פון דער לוין־העכערונג, מוז די דאָזיקע העכערונג פון דער קויפ־קראפט פון די ארבעטער אנטשפּרעכן פינקטלעך דער פאר־קלענערונג פון דער קויפ-קראפט פון די קאפּיטאליסטן. דער גאנצער נאָכפרעג אפ סכוירעס וואָלט אלזאָ ניט געוואָרן גרעסער, נאָר די באשטאנד־טיילן זײַנע וואָלטן זיך געענדערט. דער שטײַגנדיקער נאָך־פרעג פון איין זײַט וואָלט באלאנסירט געוואָרן דורכן פאלנדיקן נאָך־פרעג פון דער אנדער זײַט. אזויארום, וויבאלד דער גאנצער נאָך־פרעג בלײַבט ניט געענדערט, וואָלט קיין שום ענדערונג אין די מארק-פּרײַזן אפ די סכוירעס ניט געקאָנט פאָרקומען.

אלזאָ שטייט פאר אײַך אזא דילעמע: אָדער דער צוווּקס פון לוין ווערט פארטאָן גלײַכמעסיק אפ אלע געברויכ־ארטיקלען — אין דעם פאל מוז די פארגרעסערונג פון דעם נאָכפרעג מיצאד דעם ארבעטער־קלאס באלאנסירט ווערן דורכן פאלן פונעם נאָכפרעג מיצאד דעם קלאס קאפּיטאליסטן, אָדער דער לוין־צוווּקס ווערט אויסגעגעבן נאָר אפ אייניקע זאכן, וואָס זייערע מארק-פּרײַזן וועלן צײַטווײַליק שטײַגן, — און דאָס דערפון פאָרקומענדיקע שטײַגן פון דער

נאָרמע פון רעוועכ אין אייניקע אינדוסטריע-צווייַגן און דאָס פאלן אין אנדערע צווייַגן וועט דעמלט ארויסרופן אן ענדערונג אין דער אָנווענ-דונג פון קאפּיטאל און ארבעט, אזוי לאנג, ביז דער אָנבאָט וועט זיך ניט צופּאסן צום געהעכערטן נאָכפרעג אין איין טייל אינדוסטריע און צום געמינערטן נאָכפרעג אין די אנדערע טיילן אינדוסטריע. בא דער ערשטער פאָרויסזעצונג וועט קיין שום ענדערונג פון די פּרייַזן אפ סכוירעס ניט פאָרקומען. בא דער צווייטער פאָרויסזעצונג וועלן די טויש-ווערטן פון די סכוירעס פאלן— נאָך אייניקע וואקלונגען פון די מארק-פּרייַזן — ביז זייער פּריִערדיקן ניוואָ. בא ביידע פאָרויסזעצונגען וועט די אלגעמיינע העכערונג פון די לוין-טאריפן סאָפּקאָלסאָפּ ארויס-רופן ניט מער ווי דאָס אלגעמיינע פאלן פון דער נאָרמע פון רעוועכ.

קעדיי צו רעגן אייַער פאנטאזיע, האָט אייַך דער בירגער וועסטאָן אופגעפאָדערט, איר זאָלט א קלער טאָן וועגן די שווערקייַטן, וועלכע עס וואָלט ארויסגערופן אן אלגעמיינע העכערונג פונעם לוין פון די ענגלישע לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער פון 9 שילינג ביז 18 שי-לינג. שטעלט זיך פאָר,— שרייַט ער אויס,— די אומגעהייערע העכע-רונג פונעם נאָכפרעג אפ די נייטיקע געברויכ-זאכן און די שרעק-לעכע העכערונג פון די פּרייַזן, וואָס מוז קומען מאכמעס דעם! נו, איר ווייסט דאָך אלע, אז דער דורכשניטלעכער לוין פון די אמע-ריקאנישע לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער איז מער ווי צוויי מאָל אזוי גרויס איידער דער לוין פון די ענגלישע לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער, כאָטש די פּרייַזן אפ לאנדווירטשאפטלעכע פּראָדוקטן זייַנען אין די פאריינקטע שטאטן נידעריקער איידער אינעם קיניגרייַך ענגלאנד, כאָטש אין די פאריינקטע שטאטן הערשן די זעלבע אל-געמיינע באציִונגען צווישן קאפּיטאל און ארבעט, ווי אין קיניגרייַך ענגלאנד, כאָטש דער יערלעכער סכום פּראָדוקציע איז אין די פאר-ריינקטע שטאטן א סאך קלענער איידער אין ענגלאנד. צו וואָס-זשע מאכט אונדזער פּרייַנט וועסטאָן אן אליארעם? נאָר קעדיי אָפּ-צופּאטערן די ווירקלעכע פראגע, וואָס שטייט פאר אונדז. א פּלוצעמ-דיקע לוין-העכערונג פון 9 שילינג ביז 18 שילינג וואָלט באטייַט א פּלוצעמדיקע העכערונג פון דער [לוין-]סומע אפ 100 פּראָצענט. אָבער מיר דיסקוסירן קלאָל ניט די פראגע, צי דער אלגעמיינער ניוואָ פון-נעם לוין אין ענגלאנד קאָן מיטאמאָל געהעכערט ווערן אפ 100 פּראָצ.

מיר האָבן דאָ גאָרניט צו טאָן מיט דער גרייס פון דער העכערונג, דאָס איז אין יעדן פראקטישן פאל אָפּהענגיק פון די געגעבענע אומשטענדן און מוז זיי אנטשפּרעכן. מיר דארפן נאָר אויספאָרשן, וואָס פאר א ווירקונג וועט האָבן אן אלגעמיינע העכערונג פון די לוין־טאריפן, אפילע ווען זי זאָל אויסמאכן ניט מער ווי 1 פּראָצענט.

איצט, לאָזנדיק אָן א זײַט פרײַנט וועסטאָנס פאנטאס־טישע העכערונג אפ 100 פּראָצענט, וויל איך ווענדן אײַער אופמערקזאמקײַט אפ דער פאקטישער העכערונג פונעם לוין, וואָס איז פאָרגעקומען אין גרויסבריטאניע אין די יאָרן 1849—1859.

איר ווייסט אלע דעם צען-שאָ-געזעץ, אָדער, ריכטיקער, דעם צען א האלב שאָ־געזעץ, וואָס איז אײַנגעפירט געוואָרן זינט דעם יאָר 1848. דאָס איז געווען איינע פון די גרעסטע עקאָנאָמישע ענ־דערונגען, וועלכע מיר האָבן איבערגעלעבט. דאָס איז געווען א פּלו־צעמדיקע און א געצוווּנגענע לוין־העכערונג ניט אין וועלכע-עס־איז אָרטיקע געווערבן, נאָר אין די פירנדיקע אינדוסטריע-צווײַגן, מיט וועלכע ענגלאנד באהערשט די וועלט-מערק. דאָס איז געווען א לוין־העכערונג בא באזונדערס אומגינסטיקע אומשטענדן. דאָקטאָר יור, פּראָפעסער סעניאָר און אלע אנדערע אָפיציעלע עקאָנאָמיסטן וואָרט־פירער פון דער בורזשואזיע האָבן געפּרווט דערווײַזן, — און איך מוז אָנגן, א סאך באגרינדעטער, איידער אונדזער פרײַנט וועסטאָן, — אז דאָס וועט אומברענגען די ענגלישע אינדוסטריע. זיי האָבן געפּרווט דערווײַזן, אז עס האנדלט זיך ניט נאָר וועגן א פּאָשעטער לוין־הע־כערונג, נאָר וועגן א לוין־העכערונג, וואָס איז ארויסגערופן און בא־זירט זיך אפ א פארקלענערונג פונעם געברויכטן סכום ארבעט. זיי האָבן געטײַנעט, אז די צוועלפטע שאָ, וואָס מע וויל אָפּנעמען באם קאַ־פּיטאליסט, איז גראָד די איינציקע שאָ, פון וועלכער ער באקומט זײַן רעוועכ. זיי האָבן געסטראשעט, אז עס וועט פארקלענערט ווערן די קאפּיטאל־אָנזאמלונג, די פרײַזן וועלן שטײַגן, די מערק וועלן פארלאָרן גיין, עס וועט פארקירצט ווערן די פּראָדוקציע, און אין רעזולטאט וועט פאלן דער לוין און סאָפּקאָלסאָפּ מוז אומפארמײַדלעך קומען א כורבן.

זיי האָבן דערקלערט, אז מאקסימיליאן דאָבעספּיערס געזעץ וועגן

מאַקסימאַלע פּרײַזן[1] איז פּאַקטיש אין פאַרגלײַך דערמיט גאָר אַ קלייניקײַט, און אין אַ געוויסן זין האָבן זיי געהאַט רעכט. אָבער וואָס איז געווען דער רעזולטאַט? אַ העכערונג פונעם געלט־לוין פון די פאַבריק־אַרבעטער, כאָטש דער אַרבעטטאָג איז פאַרקירצט געוואָרן, אַ באַדײַטנדיקע פאַרגרעסערונג פון דער צאָל באַשעפטיקטע פאַבריק־אַרבעטער, אַ קעסיידערדיק פאַלן פון די פּרײַזן אַף זייער פּראָדוקציע, אַ וווּנדערבאַרע אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון זייער אַרבעט, אַן אומגעהערטע פּראָגרעסירנדיקע פאַרברייטערונג פונעם מאַרק פאַר זייערע סכוירעס. אין מאַנטשעסטער, אין יאָר 1860, אין דער געזעלשאַפט צו אַנטוויקלען די וויסנשאַפט האָב איך געהערט, ווי ה׳ ניומען האָט זיך מוידע געווען, אַז ער, דאָקטאָר יור, סעניאָר און אַלע אַנדערע פאָרשטייער פון דער עקאָנאָמישער וויסנשאַפט האָבן אַ טאָעס געהאַט און גערעכט איז געווען דעם פאָלקס אינסטינקט איך מיינ ה׳ וו. ניומען,[2] — ניט דעם פּראָפעסער פרענסיס ניומען, — ווײַל ער פאַרנעמט אין דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע אַ באַדײַטנדיקן אָרט אַלס מיטאַרבעטער און אַרויסגעבער פון טאָמאַס טוקס „געשיכטע פון די פּרײַזן", — אָט דעם פּראַכטפולן ווערק, וואָס גיט איבער די געשיכטע פון די פּרײַזן אין די יאָרן 1793—1856. ווען אונדזער פרײַנט וועסטאָנס אידיי־פיקס וועגן אַ פיקסירטער לוין־סומע, אַ פיקסירטן סכום פּראָדוקציע, אַ פיקסירטן גראַד פון דער פּראָדוקטיוו־קראַפט פון דער אַרבעט, אַ פיקסירטן און אַ שטענדיקן ווילן פון די קאַפּיטאַליסטן און זײַנע אַלע אַנדערע פיקסירטקײַטן און ענדגיל־טיקײַטן וואָלטן געווען ריכטיק, וואָלט אויך פּראָפעסער סעניאָרס טרויעריקע נעווײַס געווען ריכטיק, און אומגערעכט וואָלט געווען ראָבערט אָוען, וואָס האָט שוין אין יאָר 1816 געפאָדערט אַן אַלגעמיינע פאַרקירצונג פונעם אַרבעטטאָג, אַלס דעם ערשטן צוגרייטונג־טריט

[1] דער געזעץ וועגן מאַקסימאַלע פּרײַזן איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אין דער עפּאָכע פון דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָליוציע, אין 1793 יאָר. דער געזעץ האָט באַשטימט פעסטע, מאַקסימאַלע פּרײַזן אַף סכוירעס און נאָרמירט דעם אַרבעטלוין. די הויפּט־אָנהענגער פונעם געזעץ וועגן מאַקסימאַלע פּרײַזן זײַנען געווען די אַזויגערופענע „ווילדע", וועלכע האָבן אָפּגעשפּיגלט די אינטערעסן פון דער שטאָטישער און דאָרפישער אָרעמשאַפט. ראָבעספּיער, דער פירער פון דער קליינבירגערלעכער פּאַרטיי יאַקאָבינער, האָט דורכגעפירט דעם דאָזיקן געזעץ אינעם פּעריאָד, ווען די יאַקאָבינער האָבן צוליב טאַקטישע טעמים זיך בלאָקירט מיט די „ווילדע".

[2] מאַרקס מיינט דאָ דעם ענגלישן עקאָנאָמיסט W. Newmarch.

צו דער באפרײַונג פון ארבעטער־קלאס און האָט עס אײַנגעפירט אַס זײַנ אייגענער ריזיקע אינ זײַנ טעקסטיל־פאבריק אינ ניו־לענארק,[1] ניט געאכט אפנ אלגעמיינעם פאָרורטייל.

צו דער זעלבער צײַט, ווענ עס איז אײַנגעפירט געוואָרנ דער געזעצ וועגנ א 10־שאָיקנ ארבעטטאָג אונ באלד נאָכ דעם איז גע־העכערט געוואָרנ דער לוינ, איז אינ ענגלאנד פאָרגעקומענ — איבער סיבעס, וואָס מע קאָנ זיי דאָ ניט אָנווײַזנ — אנ אלגעמיינע לוינ־הע־כערונג בא די לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער. כאָטש פאר מײַנ אור־מיטלבארנ צוועק איז דאָס ניט נייטיק, וויל איכ מאכנ עטלעכע פאָר־באמערקונגענ, קעדיי אײַכ ניט צו פארפירנ.

ווענ איינער פלעגט פריִער קריגנ לוינ 2 שילינג א וואָכ אונ זײַנ לוינ איז געשטיגנ ביז 4 שילינג, איז זײַנ לוינ־טאריפ געשטיגנ אפ 100 פּראָצענט. באטראכט מענ דאָס פונ שטאנדפונקט פונ לוינ־טאריפ, איז דאָס א וווּנדערבארע זאכ, אָבער די פאקטישע סומע פונעם לוינ — 4 שילינג א וואָכ — בלײַבט דאָכ ניט מער ווי א מיזע־רער נידעריקער הונגער־לוינ. אלזאָ, לאָזט זיכ ניט פארבלענדנ פונ דער הויכ־קלינגענדיקער 100־פּראָצענטיקער העכערונג פונעם לוינ־טאריפ אונ פרעגט: ווי גרויס איז געווענ די פריִערדיקע סומע?

ווײַטער מוזט איר פארשטיינ, אז ווענ 10 ארבעטער באקומענ יעדערער צו 2 שילינג א וואָכ, 5 ארבעטער באקומענ יעדערער צו 5 שילינג א וואָכ אונ נאָכ 5 ארבעטער — צו 11 שילינג א וואָכ, באקומענ די אלע 20 מאנ צוזאמענ 100 שילינג אָדער 5 פונט א וואָכ. ווענ די אלגעמיינע סומע פונ זייער וועכנטלעכנ לוינ זאָל שטײַגנ אפ 20 פּראָצענט, וואָלט פאָרגעקומענ א פארגרעסערונג פונ 5 פונט ביז 6 פונט. ווענ מיר זאָלנ נעמענ דעם דורכשניט, וואָלטנ מיר גע־קאָנט זאָגנ, אז דער אלגעמיינער לוינ־טאריפ איז געשטיגנ אפ 20 פּראָ־צענט, אפילע ווענ דער ארבעטלוינ פונ 10 ארבעטער איז פאקטיש געבליבנ דער זעלבער, דער לוינ פונ 1 גרופּע פונ 5 מאנ איז גע־שטיגנ ניט מער ווי פונ 5 שילינג ביז 6 שילינג אונ דער לוינ פונ דער אנדער גרופּע פונ 5 מאנ איז געשטיגנ פונ 55 ביז 70 שי־

[1] אָוועג — א ענגלישער פאבריקאנט, וואָס איז געוואָרנ א סאָציאליסט אנ אור־טאָפּ־סט, ער האָט אײַנגעפירט בא זיכ אפנ פאבריק א $10^1/_2$־שאָיקנ ארבעטטאָג אונ האָט דאָרט אָרגאניזירט א קראנקנ־קאסע, א געברויכ־קאָאָפּעראטיוו אאוו.

לינג.[1] בא א העלפט ארבעטער וואָלט זיך די לאגע לאכלוטנ ניט פארבע־סערט, בא א פערטל וואָלט זי זיך יאָ פארבעסערט, נאָר אינ א קוים קענטיקער מאָס, אונ נאָר בא א פערטל פונ דער גאנצער צאָל אר־בעטער וואָלט זיך ווירקלעכ פארבעסערט די לאגע. פונדעסטוועגנ ווענ מע רעכנט דעמ דורכשניט, וואָלט די גאנצע סומע לוינ פונ די 20 מאנ געשטיגנ אפ 20 פּראָצענט; אונ אפ וויפל מיר נעמענ אינ באטראכט דעמ גאנצנ קאפּיטאל, וואָס גיט זיי ארבעט, אונ די פּרײַזנ אפ די סכוירעס, וואָס זיי פּראָדוצירנ, וואָלט עס געוועזנ פונקט דאָס זעלבע, ווי אינ דעמ פאל, ווענ אלע 20 מאנ וואָלטנ געניסנ אינ א גלײַכער מאָס פונ דער פאָרגעקומענער העכערונג פונעמ דורכשניט־לעכנ לוינ. בא די לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער, וואָס זייער נאָר־מאל־לוינ איז אינ די פארשיידענע גראפשאפטנ פונ ענגלאנד אונ שאָטלאנד ביז גאָר פארשיידנ. איז די לוינ־העכערונג פאָר געקומענ זייער ניט גלײַכמעסיק.

צולעצט, אינ דעמ פעריאָד, ווענ עס איז פאָרגעקומענ די לוינ־העכערונג, האָבנ זיך אויך געלאָזט פילנ קעגנזעצלעכע ווירקונגענ, ווי, אשטייגער, די נײַע שטײַערנ, צו וועלכע עס האָט געבראכט די מיל־כאָמע מיט רוסלאנד, דאָס מאסנווײַזע כאָרעוו מאכנ די ווינונגענ פונ די לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער אאוו.

נאָך אזא לאנגנ ארײַנפיר שטעל איך פעסט, אז אינ דעמ פעריאָד פונ יאָר 1849 ביזנ יאָר 1859 איז פאָרגעקומענ א העכערונג פונעמ דורכשניטלעכנ לוינ־גיוואָ פונ די לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער אינ ענגלאנד אפ 40 פּראָצ. איך וואָלט אײַך געקאָנט ברענגענ א סאך איינצלהײַטנ צו דערווײַזנ מײַנ באהויפּטונג, אָבער פאר מײַנ איצטיקנ צוועק האלט איך פאר גענוג צו פארופנ זיך בלויז אפּנ געוויסנהאפטנ אונ קריטישנ פאָרטראָג „די קרעפטנ, וואָס ווירקנ אינ דער לאנד־ווירטשאפט", וואָס דער פארשטאָרבענער דזשאָנ ק. מאָרטאָנ האָט גע־האלטנ אינ יאָר 1860 אינ דער לאָנדאָנער קונסט־געזעלשאפט. ה' מאָרטאָנ ניט א סעריע כעזשבוינעס אונ אנדערע אאוטענטישע

[1] די דאָזיקע ציפער — 55 אונ 70 שילינג — באטײַט די אלגעמײנע סומע ארבעטלוינ פונ דער גאנצער גרופּע, חאָס באשטײט פונ 5 מאנ. אָבער דער ארבעטלוינ פונ איינ ארבעטער וועט זיך אינ דעמ דאָזיקנ פאל פארגרעסערנ פונ 11 ביז 14 שילינג.

דאָקומענטן, וואָס ער האָט אופגעזאמלט בא א 100 פערמערס אין 12 שאָטלענדישע און 35 ענגלישע גראפשאפטן.

לויט דער מיינונג פון אונדזער פרײַנט וועסטאָן האָט אין די יאָרן 1849—1859, מאכמעס דער גלײַכצײַטיקער לוין-העכערונג פון די פאבריק-ארבעטער, געמוזט פאָרקומען א גוואלדיקע העכערונג פון די פרײַזן אפ לאנדווירטשאפטלעכע פראָדוקטן. אָבער וואָס איז געשען אין דער ווירקלעכקײַט? טראָצ דער מילכאָמע מיט רוסלאנד[1] און א ריי אומגערעטענישן אין די יאָרן 1854—1856 איז דער דורכשניט-פרײַז אפ ווייץ, אפן וויכטיקסטן לאנדווירטשאפטלעכן פראָדוקט פון ענגלאנד, געפאלן פון 3 פונט פאר א קווארטער אין די יאָרן 1838—1848 ביז 2 פונט מיט 10 שילינג פאר א קווארטער אין די יאָרן 1849—1859. דאָס באטײַט א פארקלענערונג פונעם פרײַז אפ ווייץ מער ווי אפ 16 פראָצענט און פאלט צונויף מיט א לוין-העכערונג בא די לאנד-ווירטשאפטלעכע ארבעטער — אין דורכשניט — אפ 40 פראָצענט. אין דעם זעלבן פעריאָד, ווען מיר זאָלן פארגלײַכן זײַן סאָף מיט זײַן אָנהייב, — דאָס יאָר 1859 מיטן יאָר 1849, איז דער אָפיציעל פארעגיס-טרירטער פאופעריזם קלענער געוואָרן פון 934 419 מאן ביז 860 470 מאן, — דה. אפ 73.949 מאן. איך גיב צו, אז דאָס איז זייער א נישטיקע פארקלענערונג, און אין די ווײַטערדיקע יאָרן איז זי ווידער פארשוווּנדן געוואָרן, אָבער דאָך איז דאָס א פאר-קלענערונג.

מע וואָלט געקאָנט זאָגן, אז איבער דעם אָפשאפן די טוווּע-געזעצן איז דער אימפאָרט פון אויסלענדישע טוווּע געשטיגן אין די יאָרן 1848—1859 אין פארגלײַך מיט די יאָרן 1838—1848 מער ווי אין צוויי מאָל. נו, איז וואָס? פון דעם בירגער וועסטאָנס שטאנד-פונקט וואָלט מען באדארפט דערווארטן, אז אזא פלוצעמדיקער אום-געהייערער און שטענדיק שטײַגנדיקער נאָכפרעג אפ אויסלענדישע מערק וואָלט דערפירט די פרײַזן פון די לאנדווירטשאפטלעכע פראָ-דוקטן אפ די דאָזיקע מערק ביז א שרעקלעכער הייך, ווײַל די ווירקונג פון דעם גרעסער געוואָרענעם נאָכפרעג בלײַבט דאָך די זעלבע, צי זי קומט פון אינלאנד צי זי קומט פון אויסלאנד. וואָס איז ווירקלעך געשען? אכוץ אייניקע יאָרן פון שלעכטע גערעטענישן איז

1 מארקס האָט געמיינט די קרימער מילכאָמע פון די יאָרן 1855—1856.

דאָס שרעקלעכע פאלן פון די פּרײַזן אפ טוווע אין מעשעכ פונעמ גאנצן פּעריאָד געוואָרן אין פראנקרײַכ א שטענדיקע טעמע צו קלאָגן זיכ; די אמעריקאנער זײַנען אלץ מער און מער געווען געצוווּנגען צו פאַרברענען די מויסרעס פון זייערע פּראָדוקטן, און רוסלאנד, אויב מע זאָל גלייבן דעמ ה׳ אורקוואַרט, האָט פאנאנדערגעבלאָזן דעמ בירגערקריג אין די פאַרייניקטע שטאטן, ווײַל די קאָנקורענצ פון די יאנקיס אפ די אייראָפּייִשע מערק האָט פאַראַליזירט דעמ עקס־פּאָרט פון זײַנע לאנדווירטשאפטלעכע פּראָדוקטן.

צוריקגעפירט צו זײַן אבסטראקטער פאָרמ, וועט דעמ בירגער וועסטאָנס ארגומענט אויסזען אזוי:

יעדע העכערונג פונעמ נאָכפרעג קומט שטענדיק פאָר אפן גרונט פון א געגעבענער סומע פּראָדוקציע. דעריבער קאָן זי ניט פאַרגרע־סערן דעמ אָנבאָט פון די געפאָדערטע ארטיקלען, נאָר זי קאָן בלויז העכערן זייער געלט־פּרײַז. אָבער די סאמע געוויינלעכע אכטגעבונג באווײַזט, אז אין אייניקע פאלן לאָזט דער פאַרגרעסערטער נאָכפרעג די מארק־פּרײַזן אפ סכוירעס אינגאנצן אומגעענדערט און אין אנ־דערע פאלן רופט ער ארויס א צײַטווײַליקע העכערונג פון די פּרײַזן, נאָכדעמ קומט א גרעסערער אָנבאָט, און דאָס זעצט ווידער אראָפּ די פּרײַזן ביז זייער פּריִערדיקן ניוואָ, — און אין א סאכ פאלן אפילע נידעריקער פאר זייער פּריִערדיקן ניוואָ. צי די העכערונג פונעמ נאָכפרעג קומט פאָר אין רעזולטאט פון א לוין־העכערונג צי איבער אוועלכער עס איז אנדערער סיבע, — דאָס ענדערט קלאָר ניט די באדינגונגען פון דער פּראָבלעמ. פון דעמ בירגער וועסטאָנס שטאנד־פּונקט איז פּונקט אזוי שווער צו דערקלערן די דאָזיקע אלגעמיין באוווּסטע דערשײַנונג, ווי א לוין־העכערונג אין אויסערגעוויינלעכע אומשטענדן. דערפאר האָט זײַן ארגומענט קיין שומ באדײַטונג ניט פאר אונדזער טעמע. ער דריקט נאָר אויס זײַן אומפייִקײַט צו דער־קלערן די געזעצן, לויט וועלכע א גרעסערער נאָכפרעג רופט ארויס א גרעסערן אָנבאָט און ניט קיין העכערונג פון די מארק־פּרײַזן אפ די סכוירעס.

III. ארבעטלוין און געלט

אפן צווייטן טאָג פון דער דיסקוסיע האָט אונדזער פרײַנט וועס־טאָן אָנגעטאָן זײַנע אלטע באהויפטונגען אין נײַע פאָרמען. ער האָט געזאָגט:

אן אלגעמיינע העכערונג פונעם געלט־לוין וועט פאָדערן מער מעזומען געלט צום אויסצאָלן דעם זעלביקן לוין. אָבער אזויווי די סומע צירקולירנדיקע געלט איז פיקסירט, איז ווי קאָנט איר מיט דער זעלבי־קער סומע צירקולירנדיקע געלט אויסצאָלן א גרעסערע סומע געלט־לוין? פריִער האָט זיך די שווערקייט גענומען דערפון, וואָס די סומע סכוירעס, וועלכע קומט אויס אפ דעם ארבעטערס כיילעק, איז א פיקסירטע, כאָטש זײַן געלט־לוין וואקסט; איצט נעמט זי זיך דערפון, וואָס דער געלט־לוין שטײַגט, כאָטש די סומע סכוירעס איז א פיקסירטע. פארשטייט זיך, אויב איר ווארפט אָפּ די לעכאט־כילעדיקע דאָגמע, מוז די צווייטע טײַנע אויך פארשווינדן.

איך וויל אָבער ווײַזן, אז די דאָזיקע געלט־פראגע האָט לאכ־לוטן ניט צו טאָן מיט אונדזער טעמע.

אין אײַער לאנד איז דער אויסצאָל־מעכאניזם א סאך פולקומער, איידער אין אנדערע לענדער פון אייראָפּע. אדאנק דער פארברייטע־רונג און קאָנצענטרירונג פונעם באנק־וועזן פאָדערט ז'כ דאָ א סאך ווייניקער מעזומען געלט צו לאָזן צירקולירן די זעלבע סומע ווערטן און צו שליסן די זעלבע אָדער נאָך א גרעסערע סומע געשעפטן. צב., וואָס אָנבאלאנגט דעם לוין, צאָלט אָפּ דער ענגלישער פאבריק־ארבעטער זײַן לוין יעדע וואָך דעם קרעמער, דער קרעמער שיקט עס אָפּ יעדע וואָך דעם באנקיר, דער באנקיר קערט עס אום יעדע וואָך דעם פאבריקאנט, און דער פאבריקאנט באצאָלט דערמיט ווידער זײַנע ארבעטער אאוו. בא אזא סיידער קאָן דער יערלעכער לוין פון אן ארבעטער — לאָמיר זאָגן, 52 פונט סטערלינג — געדעקט ווערן מיט איין איינציקן סאָווערען,[1] וועלכער מאכט דורך יעדע וואָך איין און דעם זעלבן קרײַז. אין ענגלאנד גופע איז דער דאָזיקער מעכאניזם ניט אזוי פולקום, ווי אין שאָטלאנד, און ער איז ניט אומעטום גלײַך פולקום. און דעריבער זעען מיר, אז צב. אין אייניקע לאנדווירט־שאפטלעכע ראיאָנען ווערט באניצט א סאך מער מעזומען געלט איידער

1 א פונט סטערלינג.

אין די פאבריק-ראיאָנען אפ צו לאָזן צירקולירן א סאך א קלענערע סומע ווערטן.

ווען איר וועט אריבערפאָרן אפ יענער זײַט קאנאל, וועט איר דערזען, אז דער געלט-לוין איז דאָרטן א סאך נידעריקער איידער אין ענגלאנד, אָבער אין דײַטשלאנד, אין איטאליע, אין דער שווייץ, אין פראנקרײַך מוז צירקולירן א סאך א גרעסערע סומע מעזומאָנים צום אויסצאָלן אים. דער זעלבער סאָווערען פאלט דאָרטן ניט אזוי גיך ארײַן צום באנקיר אָדער ער קערט זיך ניט אום אזוי גיך צום אינדוסטריעלער — דעם קאפיטאליסט און דערפאר דארף מען דאָרטן האָבן עפשער 3 סאָווערענען אפ צו לאָזן צירקולירן א יאָר-לוין פון 25 פונט אָנשטאָט דעם 1 סאָווערען, וואָס לאָזט יערלעך צירקולירן 52 פונט. אזויארום, איז ווען איר וועט פארגלײַכן די קאָנטינענטאלע לענדער מיט ענגלאנד, וועט איר גלײַך באמערקן, אז בא א נידעריקן געלט-לוין קאָן נייטיק זײַן א סאך א גרעסערע סומע מעזומען געלט אין דער צירקוליאציע איידער בא א הויכן געלט-לוין, און אז פאקטיש איז דאָס א ריין טעכנישער מאָמענט, וואָס ליגט ווײַט פון אונדזער טעמע.

לויט די בעסטע אויסרעכענונגען, וואָס איך ווייס, קאָן מען שאצן די יאָר-האכנאָסע פונעם ארבעטער-קלאס פון אײַער לאנד אין 250 מיליאָן פונט. אָט די אומגעהייערע סומע ווערט אויסגעצאָלט דורך א סומע אומגעפער פון א 3 מיליאָן פונט. לאָמיר זיך פאָר־שטעלן, אז דער ארבעטלוין ווערט געהעכערט אפ 50 פראָצענט, דעמלט וועט מען דארפן האָבן אָנשטאָט 3 מיליאָן מעזומאָנים $4^1/_2$ מיליאָן. און אזויווי א באדײַטנדיקער טייל פון דעם ארבעטערס טאָג־טעג־לעכער הויצאָע ווערט אויסגעצאָלט מיט זילבער און קופער, דה. מיט פאָשעטע געלט־צייכנס, וואָס זייער ווערט אין פארהעלטעניש צו גאָלד שטעלט דער געזעץ אײַן ווי ער וויל, פונקט אזויווי דעם ווערט פון פאפיר-געלט, וואָס ווערט ניט אויסגעביטן, — וואָלט די העכע־רונג פונעם געלט־לוין אפ 50 פראָצענט געפאָדערט אין ערגסטן פאל א העכערן אומזאצ, לאָמיר זאָגן, פון נאָך א מיליאָן סאָווערען. דעם מיליאָן, וואָס ליגט איצט אין די קעלערס פון ענגלישן באנק אָדער פון די פריוואטע בענק אין דער פאָרם פון גאָלד-מאטבייעס אָדער גאָלד־שטיקער, וואָלט מען געמוזט לאָזן צירקולירן.

נאָר מע קאָן פארשפאָרן אפילע די אומבאדײַטנדיקע הויצאָעס

אפ גיסן מאטבייעס און אפ דער אָפּניצונג פון דעם דאָזיקן צוגאָב־מיליאָן און מע שפּאָרט זיי טאקע אײַן, ווען די באדערפעניש אין א גרעסערן סכום מעזומאָנים ברענגט צו אוועלכער עס איז שווערקײַט. איר ווייסט אלע, אז די אומלויפ־מיטלען בא אײַך אין לאנד ווערן אײַנגעטיילט אין צוויי גרויסע גרופּעס: איינע באשטייט פון פאר־שיידנערליי באנק־בילעטן, וואָס ווערן באניצט אין געשעפטן צווישן גרויסע הענדלער און בא גרויסע צאָלונגען אויך צווישן די געברויכער און די הענדלער. דער צווייטער מין אומלויפ־מיטלען באשטייט פון מעטאלענע מאטבייעס און צירקולירט אינעם קליינהאנדל. כאָטש זיי זײַנען פארשיידן, טרעפן זיך צונויף די ביידע מינים אומלויפ־מיטלען אין דער פּראקטיק. צב. גאָלד־מאטבייעס צירקולירן אין א גרויסער מאָס אפילע בא גרעסערע צאָלונגען פאר אלע סומען ווייניקער פון 5 פונט סטערלינג. ווען מאָרגן זאָלן אָנהייבן צירקולירן באנק־בילעטן פון 4 פונט, פון 3 אָדער פון 2 פונט, וועלן זיי טיי־קעפ ארויסשטויסן דאָס גאָלד פון די דאָזיקע צירקוליר־קאנאלן, און דאָס גאָלד וועט ארײַנפליסן אין יענע צירקוליר־קאנאלן, ווו עס וועט נייטיק זײַן צוליב דער העכערונג פונעם געלט־לוין. דער נײַער מיליאָן, וואָס איז געוואָר־רן נייטיק מאכמעס דעם, וואָס דער ארבעטלוין איז געהעכערט געוואָרן אפ 50 פּראָצענט, שאפט זיך אלזאָ אפ אזא אויפן, אז מע דארף דער־צו ניט האָבן אפילע קיין איין סאָווערען. דעם זעלבן רעזולטאט וואָלט מען געקאָנט באקומען, ניט פארגרעסערנדיק דעם סכום באנק־בילעטן אפילע אפ איין־איינציקן, אויב עס זאָל שטײַגן דער אומלויפ פון וועקסלען, ווי דאָס איז געווען א היפשע צײַט אין לאנקאשיר.

ווען אן אלגעמיינע העכערונג פונעם ארבעטלוין, — אומגעפער אזא, ווי דער בירגער וועסטאָן האָט זיך פאָרגעשטעלט פארן ארבעט־לוין כון די לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער, — א העכערונג אפ 100 פּ׳ צענט, — וואָלט ארויסגערופן א גרויסע העכערונג פון די פרײַזן אפ לעבן־מיטלען און וואָלט געפאָדערט — לויט זײַן מיי־נונג — א צוגאָב־סומע מעזומאָנים, און דאָס וואָלט זיך ניט געלאָזט שאפן, וואָלט דאָך אן אלגעמיינע פארקלענערונג פונעם ארבעטלוין אויך באדארפט האָבן פונקט אזא רעזולטאט און פונקט אין אזא מאָס, מער־ניט אין א פארקערטער ריכטונג. נו, איר ווייסט אלע, אז די יאָרן 1858—1860 זײַנען געווען העכסט גינסטיק פאר דער בוימוואָל־אין־דוסטריע, און באזונדערס דאָס יאָר 1860 האָט צו זיך אין דעם

פראט קיין גלײַכן ניט אין די אנאלן פון דער אינדוסטריע. אלע אנדערע אינדוסטריע־צווײַגן האָבן דעמלט אויך געבליט. דער ארבעט־לוין פון די ארבעטער אין דער בוימוואָל־אינדוסטריע און אין יענע אלע אינדוסטריע־צווײַגן, וואָס זײַנען מיט איר פארבונדן, איז אין יאָר 1860 געווען העכער, איידער ווען עס איז פריִער. נאָך דעם איז געקומען דער אמעריקאנישער קריזיס, און דער ארבעטלוין איז אין די אלע צווײַגן פּלוצעם געפאלן ביז א פערטל פון זײַן פריערדיקער גרייס. דאָס איז געווען א העכערונג אפ 400 פּראָצ. אין א פארקער־טער ריכטונג. ווען דער לוין שטײַגט פון 5 שילינג ביז 20, זאָגן מיר, אז ער שטײַגט אפ 400 פּראָצענט; ווען ער פאלט פון 20 שילינג ביז 5, זאָגן מיר, אז ער פאלט אפ 75 פּראָצענט, אָבער די סומע פון דער העכערונג אין איין פאל און די סומע פון דער פארקלענערונג אין צווייטן פאל איז דאָך די זעלבע, נעמלעך, 15 שילינג. אלזאָ, דאָס איז געווען אזא פּלוצעמדיקע ענדערונג פונעם ניוואָ פונעם אר־בעטלוין, וואָס האָט צו זיך פריִער קיין גלײַכן ניט געהאט. און ארומגענומען האָט זי א צאָל ארבעטער, וואָס איז צוויי מאָל אזוי גרויס ווי די צאָל לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער, אויב מיר וועלן רעכענען ניט בלויז די ארבעטער, וואָס זײַנען באשעפטיקט דירעקט אין דער בוימוואָל־אינדוסטריע, נאָר אויך די, וואָס הענגען אָפּ פון איר אומדירעקט. איז דען געפאלן דער פּרײַז אפ ווייץ? ניין, אנטקעגן דעם דורכשניטלעכן יאָר־פּרײַז — 47 שילינג מיט 8 פּענס א קווארטער,— וואָס האָט זיך געהאלטן אין מעשעך פון די 3 יאָר 1858—1860, איז ער געשטיגן ביז דעם דורכשניטלעכן יאָר־פּרײַז פון 55 שילינג 10 פּענס א קווארטער אין מעשעך פון די דרײַ יאָר 1860—1863. וואָס אָנבאלאנגט מעזומאָנים, איז אין יאָר 1861 אויסגעגאָסן געוואָרן מאטבייעס אפ 8.673.232 פונט קעגן 3.378.792 פונט אין יאָר 1860; דאָס הייסט, אז אין יאָר 1861 איז אויסגעגאָסן געוואָרן מאטבייעס מער איידער אין יאָר 1860 אפ 5.294.440 פונט. עמעס, באנק־בילעטן האָבן אין יאָר 1861 צירקולירט אפ 1.319.000 פונט ווייניקער איידער אין יאָר 1860. רעכנט דאָס אראָפּ, בלײַבט נאָך אלץ פארן יאָר 1861, אין פארגלײַך מיטן גינסטיקן יאָר 1860, איבעריקע מעזומאָנים 3.975.440 פונט, דאָס הייסט, בא 4 מיליאָן פונט. אָבער די גאָלד־רעזערוון אין ענגלישן באנק זײַנען פאר דער צײַט קלענער געוואָרן, אויב ניט פּונקט אין דער זעלבער פּראָפּאָרץ, איז קימאט אין דער זעלבער.

לאָמיר פארגלײַכן די יאָרן 1842 און 1862. לאָמיר ניט רעכענען די אומגעהייערע פארמערונג פונעם ווערט און פונעם סכום צירקולירנדיקע סכוירעס. בלויז דער קאפיטאל, וואָס אין אין יאָר 1862 אײַנגעצאָלט געוואָרן אין ענגלאנד און אועלס באם רעגולערן אײַנקויפן אײַזנבאנ־אקציעס און האלוואָעס, איז דערגאנגען ביז 320 מיליאָן פונט, — א סומע, וואָס וואָלט אין 1842 אויסגעזען לעגענדאריש. און פונדעסטוועגן איז די סומע מעזומאָנים אין פארקער געווען אייגע און די זעלבע אין 1842 און אין 1862. און איבערהויפט וועט איר זיך אָנשטויסן אפ א טענדענץ צו א פראָגרעסירנדיקער פארקלענערונג פון מעזומאָנים בא אן אויסערגעוויינלעכן צוווּוקס פון ווערטן, — ניט בלויז פון דער מאסע סכוירעס, נאָר אויך פון די געלט־געשעפטן ביכלאל. פון אונדזער פרײַנט וועסטאָנס שטאנדפונקט איז דאָס אן אומדערלייזבארע רעטעניש.

וואָלט ער אָבער טיפער ארײַנדרינגען אין דעם אינניען, וואָלט ער דעמלט אײַנגעזען, אז דער באטרעף און דער סכום פון די סכוירעס, וואָס געפינען זיך אין פארקער, און דער באטרעף פון די געשלאָסענע געלט־געשעפטן ביכלאל בײַט זיך טאָג־טעגלעך גאָר אומאָפהענגיק פון דעם געלט־לוין און אפילע אויב מע זאָל אָנעמען, אז דער לוין איז פיקסירט; אז עס בײַט זיך טעגלעך דער סכום ארויסגעגעבענע באנקנאָטן; אז די אלע צאָלונגען, וואָס ווערן רעאליזירט אָן מעזומען געלט — דורך וועקסלען, טשעקן, בוך־קרעדיטירונגען, צאָלבענק — בײַטן זיך אויך טעגלעך; אז די פארהעלטעניש צווישן דעם צירקולירנדיקן געלט און דעם געלט אין שטיקער גאָלד, וואָס ליגט אין רעזערוו אָדער אין די קעלערס פון די בענק, בײַט זיך טאָגטעגלעך, אפ וויפל עס פאָדערט זיך ווירקלעך מעטאל־געלט; אז די מומענטס מעטאל־געלט, וואָס זײַנען נייטיק פאר דער צירקוליאציע אין לאנד און צום אָפשיקן קיין אויסלאנד פאר אינטערנאציאָנאלער צירקוליאציע, בײַטן זיך טאָג־טעגלעך. ער וואָלט אײַנגעזען, אז זײַן דאָגמע וועגן א פיקסירטער סומע איז אן אומגעהייערער טאָעס און פאָרט זיך ניט מיט אונדזער טאָג־טעגלעכער ווירקלעכקײַט. ער וואָלט זיך בעסער באקענט מיט די געזעצן, וואָס רעגולירן דעם ווערט פון געלט און פאסן אים צו צו די קעסיידער געענדערטע אומשטענדן, אָנשטאָט ארויסצודרינגען פון זײַן ניט פארשטיין די געזעצן וועגן געלט־צירקוליאציע אן ארגומענט קעגן לוין־העכערונג.

IV. אָנבאָט און נאָכפרעג

אונדזער פרײַנט וועסטאָנ האָט, אפּאָנעמ, גוט פארגעדענקט דאָס לאטײַנישע ווערטל: «repetitio est mater studiorum», דאָס הייסט, „דאָס איבערכאזערנ איז די מוטער פונ לערנענ", אונ דערפאר כאזערט ער נאָכאמאָל איבער זײַנ פריִערדיקע דאָגמע אינ א נײַער פאָרמ, אז די פארקירצונג פונ דער געלט־צירקוליאציע מאכמעס דער לוינ־העכערונג ברענגט צו א פארקלענערונג פונ קאפּיטאל אאוו.

נאָכ דעמ, ווי איכ האָב ארויסגעשלאָגנ זײַנ מעזומאָנימ־קוליע, האלט איכ אינגאנצנ פאר איבעריק אָפּצושטעלנ זיכ אפ די אויסגע־טראכטע רעזולטאטנ, וואָס דארפנ ארויסקומענ פונ זײַנ אויסגעטראכטער מעזומאָנימ־קאטאסטראָפע. איכ וועל בעסער גלײַכ אריבערגיינ צו זײַנ דאָגמע, וועלכע ער כאזערט איבער קעסיידער אינ פארשיידענע פאָרמענ, אונ וועל זי נעמענ אינ איר איינפאכסט טעאָרעטישנ אויסדרוק.

איינ איינציקע באמערקונג באווײַזט באשײַמפּערלעכ, ווי אומקרי־טיש ער באהאנדלט דעמ איניענ. וועסטאָנ טרעט ארויס קעגנ א לוינ־העכערונג אָדער, ביכלאל, קעגנ א הויכנ לוינ אלס א רעזולטאט פונ אזא העכערונג. פרעג איכ בא אימ: וואָס הייסט אזוינס א הויכער ארבעטלוינ אונ א נידעריקער? פארוואָס איז, לעמאָשל, 5 שילינג א א וואָכ א נידעריקער לוינ אונ 20 שילינג א וואָכ א הויכער לוינ? אויב 5 שילינג איז א נידעריקער לוינ אינ פארגלײַכ מיט 20 שילינג, איז דאָכ 20 שילינג אינ פארגלײַכ מיט 100 שילינג נאָכ ני־דעריקער. אויב איינער דארף לייענענ א לעקציע וועגנ טערמאָמע־טערס אונ ער וועט אָנהייבנ דעקלאמירנ וועגנ א הויכער טעמפּעראַ־טור אונ א נידעריקער, וועט ער דערמיט קיינעמס קענטענישנ ניט בארײַכערנ. פריִער דארף ער אונדז זאָגנ, ווי מע באשטימט דעמ פריִר־פּונקט אונ דעמ זיד־פּונקט אונ וויִאזוי די דאָזיקע אנטשיידנדיקע פּונקטנ ווערנ באשטימט דורכ די געזעצנ פונ דער נאטור אונ ניט דורכ דער פאנטאזיע פונ די, וואָס פארקויפנ אָדער מאכנ טערמאָמע־טערס. אונ וואָס אָנבאלאנגט לוינ אונ רעוועכ, האָט בירגער וועסטאָנ ניט נאָר פארזענ ארויסצודרינגענ אזעלכע אנטשיידנדיקע פּונקטנ פונ די עקאָנאָמישע געזעצנ, ער האָט אפילע ניט געפונענ פאר נייטיק צו זוכנ די דאָזיקע געזעצנ. ער האָט זיכ באנוגנט דערמיט, וואָס ער האָט אָנגע־נומענ די געוויינלעכע אויסדריקנ „הויכ" אונ „נידעריק", ווי עס אזוינס, וואָס האָט א פעסט־באשטימטע באדײַטונג, כאָטש עס איז קלאָר, אז לוינ

קאָן מען אָנרופן „הויך" אָדער „נידעריק" נאָר אין פאַרגלײַך מיט אוועלכער-עס-איז נאָרמאַלער מאָס, מיט וועלכער מע מעסט זײַן גרײַס.

וועסטאָן קאָן מיר ניט זאָגן, פאַרוואָס גיט מען פאַר א באַשטימטן סכום אַרבעט א באַשטימטן סכום געלט. אויב ער וועט מיר זאָגן, אַז דאָס רעגולירט דער געזעץ פון נאָכפרעג און אָנבאָט, וועל איך אים צוערשט פרעגן: וואָס פאַר א געזעץ רעגולירט דעם נאָכ-פרעג און דעם אָנבאָט גופע? און נאָך אַזא ענטפער וואָלט ער גע־מוזט פאַרלאָזן דאָס שטרײַט-פעלד.

די פאַרהעלטעניש צווישן דעם נאָכפרעג אַפ אַרבעט און דעם אָנבאָט בײַט זיך קעסיידער, און צוזאַמען דערמיט בײַטן זיך אויך די מאַרק־פּרײַזן אַפ אַרבעט. ווען דער נאָכפרעג שטײַגט איבער דעם אָנבאָט, ווערט דער אַרבעטלוין העכער; ווען דער אָנבאָט שטײַגט איבער דעם נאָכפרעג, ווערט דער לוין קלענער, כאָטש בא אַזוינע אומשטענדן קומט אמאָל אויס פעסטצושטעלן די עמעסע פאַרהעלטע־ניש צווישן נאָכפרעג און אָנבאָט צב. דורך א שטרײַק אָדער דורך אַן ענלעכן מיטל. אָבער קוים אַנערקענט איר דעם נאָכפרעג און דעם אָנבאָט פאַר א געזעץ, וואָס רעגולירט דעם אַרבעטלוין, איז דאָך דאָס קינדיש און אומנוצלעך צו שטרײַטן קעגן א העכערונג פונעם אַר-בעטלוין. ווײַל לויט דעם דאָזיקן העכסטן געזעץ, אַפ וועלכן איר פאַרופט זיך, איז א פּעריאָדישע העכערונג פונעם אַרבעטלוין פונקט אַזוי נייטיק און נאַטירלעך, ווי א פּעריאָדיש פאַלן פון דעם לוין. אויב אָבער איר אַנערקענט ניט דעם נאָכפרעג און דעם אָנבאָט פאַר א געזעץ, וואָס רעגולירט דעם אַרבעטלוין, כאַזער איך איבער מײַן פראַ־גע: פאַרוואָס-זשע גיט מען א באַשטימטן סכום געלט פאַר א באַ־שטימטן סכום אַרבעט?

נאָר לאָמיר א קוק טאָן אַפ דעם אינינען פון א ברייטערן שטאַנד־פונקט: איר האָט דורכויס א טאָעס, אויב איר מיינט, אַז דעם ווערט פון אַרבעט אָדער פון אוואָסער-עס-איז אַנדער סכוירע באַשטימט ענדגילטיק דער נאָכפרעג און דער אָנבאָט. דער נאָכפרעג און דער אָנבאָט רעגולירט בלויז די צײַטווײַליקע וואַקלונגען פון די מאַרק-פּרײַזן. זיי וועלן אײַך דערקלערן, פאַרוואָס דער מאַרק־פּרײַז אַפ א סכוירע שטײַגט העכער אָדער פאַלט נידעריקער פון איר ווערט, אָבער דעם ווערט גופע קאָנען זיי קיינמאָל ניט דערקלערן. לאָמיר זאָגן, אַז דער נאָכפרעג און דער אָנבאָט געפינען זיך אין צושטאַנד פון

גלײַכגעוויכט, אָדער, — ווי די עקאָנאָמיסטן זאָגן, — זײַ דעקן איינער דעם אנדערן. אין דעם זעלבן מאָמענט, ווען די ביידע קעגנשטײַענ־דיקע קרעפטן ווערן גלײַך, פאַראַליזירן זײַ קעגנזײַטיק איינער דעם אנדערן און הערן אופ צו ווירקן אין דער אָדער יענער ריכטונג. אין דעם מאָמענט, ווען דער אָנבאָט און דער נאָכפרעג גלײַכן זיך אויס און הערן אופ צו ווירקן, דעמלט אנטשפּרעכט דער מארק־פּרײַז פון א סכוירע איר ווירקלעכן ווערט, דה. דעם נאָרמאַלן פּרײַז אירן, ארום וועלכן די מארק־פּרײַזן דרייען זיך. באַם אויספאָרשן די נאַטור פון־נעם ווערט גייט אונדז דעריבער ניט אָן, וויאַזוי דער אָנבאָט און דער נאָכפרעג ווירקן צײַטווײַליק אפ די מארק־פּרײַזן. דאָס איז ריכ־טיק סײַ פאר דעם ארבעטלוין סײַ פאר די פּרײַזן אפ אַלע אנדערע סכוירעס.

V. ארבעטלוין און פּרײַז

ווען מע דערפירט אַלע ארגומענטן פון אונדזער פּרײַנט צו זײַ־ער איינפאַכסטן טעאָרעטישן אויסדרוק, ווערט פון זײַ אַלע אײַנ דאָגמע: „די פּרײַזן פון די סכוירעס באשטימט אָדער רעגולירט דער אר־בעטלוין“.

איך וואָלט זיך געקאָנט פארופן אפ אכטגעבונגען פון דער פּראַק־טיק, וואָס זאָגן אײדעס קענען דעם דאָזיקן פאַרעלטערטן און אָפּגע־וואָרפענעם פאַלשן אויספיר. איך וואָלט אײַך געקאָנט דערציילן, וויא־זוי די ענגלישע פאַבריק־ארבעטער, בארג־ארבעטער, שיפבויער און אנדערע, וואָס זייער ארבעט ווערט פאַרהעלטניסמעסיק הויך באַלוינט, האָבן אריבערגעשטיגן אנדערע לענדער מיט דער ביליקײַט פון זייע־רע פּראָדוקטן, אין דער צײַט, ווען, לעמאָשל, די ענגלישע לאַנד־ווירטשאַפטלעכע ארבעטער, וואָס זייער ארבעט באַצאָלט זיך פאַר־העלטניסמעסיק נידעריק, שטייען אָפּ קימאַט פון אַלע לענדער איבער דער טײַערקײַט פון זייערע פּראָדוקטן. פאַרגלײַכנדיק איין ארטיקל מיטן אנדערן אין איין און דעם זעלבן לאַנד און די סכוירעס פון פאַרשיידענע לענדער, וואָלט איך אײַך געקאָנט באַווײַזן, אז, אכוץ עטלעכע מער שײַנבארע אײדער ווירקלעכע אויסנאַמען, פּראָדוצירט די טײַער־באַלוינטע ארבעט אין דורכשניט ביליקע סכוירעס און די נידעריק באַלוינטע ארבעט פּראָדוצירט טײַערע סכוירעס. נאַטירלעך, וואָלט דאָס נאָך ניט דערוויזן, אז די הויכע פּרײַזן אפ ארבעט אין

איין פאל און די נידעריקע פרײַזן אפ ארבעט אין צווייטן פאל זײַ־נען די אנטשפרעכיקע סיבעס פון די דאָזיקע דיאמעטראל קעגנזעצ־לעכע רעזולטאטן; אָבער יעדנפאלס באווײַזט עס, אז ניט די פרײַזן אפ ארבעט באשטימען די פרײַזן אפ סכוירעס. נאָר עס איז אינגאנצן איבעריק אָנצוווענדן דעט דאָזיקן עמפירישן מעטאָד.

מע וועט עפשער וועלן אָפּלייקענען, אז דער בירגער וועסטאָ: זאָל האָבן ארויסגעשטעלט די דאָגמע: „די פרײַזן פון די סכוירעס ווערן באשטימט אָדער רעגולירט דורכן ארבעטלוין". פאקטיש האָט ער זי קיינמאָל ניט פאָרמולירט. פארקערט, ער האָט געזאָגט, אז רע־וועכ און רענטע זײַנען אויך קאָנסטיטוירנדיקע באשטאנדטייל פון די פרײַזן פון די סכוירעס, ווײַל פון די פרײַזן פון די סכוירעס דארף אויסגעצאָלט ווערן ניט בלויז לוין די ארבעטער, נאָר אויך רעוועכ דעם קאפיטאליסט און רענטע דעם ערדבאזיצער. אָבער וויִ־אזוי ווערן, לויט זײַן מיינונג, געבילדעט די פרײַזן? פריִער פאר אלץ — פונעם לוין. נאָכדעם קומט צו א באשטימטער פראָצענט פאר די קאפיטאליסטן און ווײַטער א באשטימטער פראָצענט פאר די ערד־באזיצער.

לאָמיר אָנעמען, אז באם פראָדוצירן א סכוירע באטרעפט דער לוין פון דער אָנגעווענדטער ארבעט 10 איינסן. ווען די נאָרמע פונעם רעוועכ זאָל באטרעפן 100 פראָצענט, וואָלט דער קאפיטאליסט צוגעגעבן צום אויסגעצאָלטן לוין נאָך 10 איינסן; און ווען די ערד־רענטע זאָל אויך אויסמאכן 100 פראָצענט פון ארבעטלוין, וואָלט צו־געקומען נאָך 10 איינסן, און דער אלגעמיינער פרײַז פון דער סכוי־רע וואָלט אויסגעמאכט 30 איינסן. אָבער אײַנשטעלן אזויארום דעם פרײַז הייסט פאָשעט באשטימען אים דורך דעם ארבעטלוין. ווען דער ארבעטלוין זאָל אין אזא פאל שטײַגן ביז 20, וואָלט דער פרײַז פון דער סכוירע געשטיגן ביז 60 אאוו. אלע פארעלטערטע עקאָנאָ־מיסטן, וואָס האָבן פארטיידיקט די דאָגמע, אז דעם פרײַז רעגולירט דער ארבעטלוין, פלעגן דאָס דערווײַזן, באטראכטנדיק דעם רעוועכ און די ערד־רענטע בלויז אלס פראָצענט־צוגאָבן צום ארבעטלוין. נאטירלעך, האָט קיינער פון זיי ניט געקאָנט דערפירן די גרענעצן פון די דאָזיקע פראָצענט־צוגאָבן צו אוואָסער־ניט־איז עקאָנאָמישן געזעץ. פארקערט, זיי האָבן, אפאָנעם, געגלייבט, אז דער רעוועכ ווערט אײַנגעשטעלט לויט טראדיציע, געוווינהײַט, לויטן פארלאנג פון די

קאפיטאליסטן אָדער אפ עפּעס אַן אַנדער ווילקירלעכן און אומפאר־שטענדלעכן אויפן. און אויב זיי האָבן באהויפּט, אז דער רע־וועכ רעגולירט די קאָנקורענצ צווישן די קאפיטאליסטן, הייסט עס איבערהויפּט גאָרנישט געזאָגט. די דאָזיקע קאָנקורענצ גלײַכט אוואדע אויס די פאַרשיידענע נאָרמעס פון רעוועכ אין די פאַרשיידענע צווײַגן פון דער אינדוסטריע אָדער זי ברענגט זיי צו איין דורכשניטלעכער גרייס, אָבער זי קאָן קיינמאָל ניט באשטימען ניט די דאָזיקע גרייס גופע, ניט די אַלגעמיינע נאָרמע פונעם רעוועכ.

וואָס מיינען מיר דערמיט, ווען מיר זאָגן, אז דער פּרײַז פון די סכוירעס ווערט באשטימט דורכן ארבעטלוין? אזויווי ארבעטלוין איז נאָר דער נאָסען פונעם פּרײַז פון דער ארבעט, זאָגן מיר דער־מיט, אז די פּרײַזן פון די סכוירעס ווערן רעגולירט דורכן פּרײַז פון דער ארבעט. אזויווי „פּרײַז" איז א טויש־ווערט, — ווען איך רייד וועגן ווערט, האָב איך שטענדיק אינזינען טויש־ווערט, און טאקע טויש־ווערט, וואָס איז אויסגעדריקט אין געלט, — זאָגן אונדז די דאָ־זיקע ווערטער, אז: „דער ווערט פון א סכוירע ווערט באשטימט דורכן ווערט פון דער ארבעט" אָדער, אז „דער ווערט פון דער אר־בעט איז די אַלגעמיינע מאָס פון די ווערטן".

ווי־אזוי־זשע ווערט אָבער דעמלט באשטימט דער ווערט פון דער ארבעט גופע? אָט־דאָ קומען מיר צו צו א פּונקט, וואָס ווײַטער קאָן מען ניט גיין. נאטירלעכ, אויב מיר זאָלן אורטיילן לאָגיש. אָבער די פאַרטיידיקער פון דער דאָזיקער דאָקטרינע מאכן ניט קיין גרויס וועזן פון לאָגיק. נעמט, לעמאָשל, אונדזער פרײַנט וועסטאָן. צוערשט האָט ער אונדז דערציילט, אז די פּרײַזן פון די סכוירעס ווערן באַ־שטימט דורכן ארבעטלוין און אז בא א העכערונג פונעם ארבעטלוין מוזן אַלזאָ שטײַגן די פּרײַזן פון די סכוירעס. נאָכדעם דרייט ער זיך ארום צו דערווײַזן, אז א העכערונג פונעם ארבעטלוין וואָלט ניט געבראכט קיין שום נוצן, ווײַל עס וואָלטן געשטיגן די פּרײַזן פון די סכוירעס און דער ארבעטלוין ווערט דאָך פאַקטיש געמאָסטן מיט די פּרײַזן פון די סכוירעס, אפ וועלכע ער ווערט פאַרטאָן. אַלזאָ, אָנגעהויבן האָבן מיר פון דער באהויפּטונג, אז דעם ווערט פון די סכוירעס באשטימט דער ווערט פון דער ארבעט, און אויסגעלאָזט האָבן מיר דערמיט, וואָס מיר זאָגן, אז דעם ווערט פון דער ארבעט באשטימט דער ווערט פון די סכוירעס. אָט אזוי דרייען מיר זיך

ארום אין פארקישעפטן קרײַז און מיר קאָנען ניט קומען צו קיין שום אויספיר.

ביכלאל איז קלאָר, אז אויב מיר וועלן דעם ווערט פון א סכוי־רע — צי פון ארבעט, צי פון טוויע, צי פון אוואָסער־עס־איז אנ־דער סכוירע — אויב מיר וועלן איר ווערט מאכן פאר אן אלגעמיינעם מאָסשטאב און פאר א רעגוליאטער פון ווערט, וועלן מיר זיך דער־מיט בלויז פארשאפן שווערי‌קײַטן, ווײַל מיר וועלן באשטימען איין ווערט דורך א צווייטן, וואָס אים גופע דארף מען נאָך ערשט פריִער באשטימען.

אבסטראקט אויסגעדריקט, פירט די דאָגמע „דער ארבעטלוין באַ־שטימט די פרײַזן אפ סכוירעס" צו אן אנדער האנאָכע: „דעם ווערט באשטימט דער ווערט"; און די דאָזיקע טאוטאָלאָגיע באווײַזט, אז מיר ווייסן פאקטיש גאָרנישט וועגן דעם ווערט. ווען מיר זאָלן אָנע־מען די דאָזיקע האנאָכע, וועט יעדע דיסקוסיע איבער די אלגע־מיינע געזעצן פון פאָליטישער עקאָנאָמיע ווערן פאָשעטע פלוידערײַ. ריקארדאָס גרויסער פארדינסט איז, וואָס אין זײַן ווערק, פארעפנט־לעכט אין יאָר 1817, „וועגן די פרינציפן פון פאָליטישער עקאָנאָמיע", האָט ער גרינטלעך צעשטערט די אלטע פארשפרייטע, שוין לאנג פארעלטערטע פעלערהאפטע לערע, אז „דער ארבעטלוין באשטימט דעם פרײַז פון די סכוירעס", — א פעלערהאפטע לערע, וואָס אדאם סמיט און זײַנע פראנצויזישע פאָרגייער האָבן אָפגעלייקנט אין די ווירק־לעך־וויסנשאפטלעכע טיילן פון זייערע ווערק און האָבן עס, פון־דעסטוועגן, ווידער פאָרמולירט אין די קאפיטלען, וואָס זײַנען באַ־שטימט פארן ברייטן אוילעם.

VI. ווערט און ארבעט

בירגער! איצט בין איך צוגעקומען צו דעם פונקט, ווו איך מוז ווירקלעך צוטרעטן צו אנטוויקלען די פראגע. איך קאָן ניט צוזאָגן, אז איך וועל עס מאכן אפ א פולשטענדיק באפרידיקנדיקן אויפן, ווײַל דערצו וואָלט איך געמוזט דורכגיין די גאנצע פאָליטישע עקאָ־נאָמיע. איך קאָן נאָר, ווי די פראנצויזן זאָגן, «effleurer la question», דאָס הייסט, באַרירן די הויפּט־פונקטן.

די ערשטע פראגע, וואָס מיר דארפן שטעלן, איז אזא: וואָס איז אזוינס דער ווערט פון א סכוירע? וויאזוי ווערט ער באשטימט?

אפן ערשטן קוק קאָן זיך דוכטן, אז דער ווערט פון א סכוירע איז א גאנץ רעלאטיווע זאך, און מען קאָן אים ניט באשטימען, אויב מע זאָל ניט באטראכטן איין סכוירע אין אירע באציִונגען צו אנדערע סכוירעס. פאקטיש, איז ווען מיר ריידן וועגן דעם ווערט, וועגן דעם טויש-ווערט פון א סכוירע, מיינען מיר די פּראָפּאָרציִאָנעלע סכומען אנדערע סכוירעס, אפ וועלכע מען קאָן זי אויסבײַטן. דאן אָבער אנטשטייט די פראגע: ווי־זשע ווערן רעגולירט די פּראָפּאָרציעס, אין וועלכע די סכוירעס ווערן אויסגעטוישט איינע אפ דער אנדערער?

פון דער דערפארונג ווייסן מיר, אז די דאָזיקע פּראָפּאָרציעס זײַנען אָן א שיר פארשיידנארטיק. ווען מיר נעמען נאָר איינייִנציקע סכוירע, לעמאָשל, ווייץ, זעען מיר, אז א קווארטער ווייץ ווערט אויסגעטוישט אפ אנדערע סכוירעס אין קימאט אָן א שיר פארשיידענע פּראָפּאָרציעס. אָבער אזויווי זײַן ווערט בלײַבט שטענדיק דער זעלבער, מוז דאָך דער דאָזיקער ווערט, — צי ער ווערט אויסגעדריקט אין זײַד, צי אין גאָלד צי אין אוואָסער-עס-איז אנדער סכוירע, — האָבן אין זיך עפּעס אזוינס, וואָס אונטערשיידט אים און מאכט אים אומאָפּהענגיק פון די פּראָפּאָרציעס, אין וועלכע ער ווערט אויסגעטוישט אפ אנדערע סכוירעס. עס מוז דאָך זײַן א מעגלעכקײַט אויסצודריקן גאָר אין אן אנדער פאָרם אָט די פארשיידענע גלײַכונג-פארהעלטענישן מיט פארשיידענע סכוירעס.

ווײַטער. ווען איך זאָג, אז א קווארטער ווייץ ווערט אויסגעטוישט אפ אײַזן אין א באשטימטער פּראָפּאָרץ, אָדער, אז דער ווערט פון א קווארטער ווייץ ווערט אויסגעדריקט אין א באשטימטן סכום אײַזן, מיין איך דערמיט צו זאָגן, אז דער ווערט פון ווייץ און זײַן עקוויוואלענט אין אײַזן זײַנען ביידע גלײַך צו אוואָסער-עס־איז דריטער זאך, וואָס איז ניט קיין ווייץ און ניט קיין אײַזן, ווײַל איך נעם דערבײַ אָן, אז זיי שטעלן מיט זיך פאָר איין און די זעלבע גרייס אין צוויי פארשיידענע פאָרמען. דערפאר מוז יעדער פון זיי — דאָס אײַזן אָדער דער ווייץ, אומאָפּהענגיק איינער פון צווייטן, קאָנען רעדוצירט ווערן צו יענער דריטער זאך, וואָס איז די געמיינזאמע מאָס פאר זיי ביידן.

קעדיי צו באלײַכטן דעם דאָזיקן פונקט, וועל איך ברענגען א פּאָשעטן בײַשפּיל פון געאָמעטריע. ווען מיר פארגלײַכן דעם שעטעך

פון דרײַעקן פון פארשיידענע פאָרמען און גרייסן אָדער דרײַעקן מיט גראָדעקן אָדער מיט וועלכע-עס-איז אנדערע גראָדליניקע פיגורן, איז ווי טוען מיר דערבײַ?

מיר ברענגען דעם שעטעכ פון יעדן דרײַעק צו אן אויסדרוק, וואָס אונטערשיידט זיך אינגאנצן פון זײַן אויסערלעכער געשטאלט. און נאָך דעם, ווי מיר האָבן אויסגעפונען אפן סזאכ פון די אייגנ־שאפטן פונעם דרײַעק, אז זײַן שעטעכ באטרעפט א העלפט פון דעם רעזולטאט, וואָס באקומט זיך, ווען מע קייפלט דעם באזיס אפ דער הייך, קאָנען מיר פארגלײַכן די פארשיידענע גרייסן פון אלע מינים דרײַעקן און פון אלע גראָדליניקע פיגורן, ווײַל יעדע פון זיי קאָן צעלייגט ווערן אפ א געוויסן סכום דרײַעקן.

דעם זעלבן מעטאָד דארף מען אָנווענדן אויך צו די ווערטן פון די סכוירעס. מיר דארפן האָבן די מעגלעכקײַט צו רעדוצירן זיי אלע צו איין אלגעמיינעם אויסדרוק, אונטערשיידנדיק זיי איינעם פונעם אנדערן נאָר נאָך דער פּראָפּאָרץ, אין וועלכער יעדע פון זיי האָט אין זיך איין און די זעלבע אידענטישע מאָס.

אזויווי די טויש-ווערטן פון די סכוירעס זײַנען נאָר געזעל־שאפטלעכע פונקציעס פון די דאָזיקע זאכן און זיי האָבן גאָרנישט צו טאָן מיט זייערע נאטירלעכע אייגנשאפטן, מוזן מיר אפריִער פרעגן: וואָס איז די געמיינזאמע געזעלשאפטלעכע סובסטאנץ פון אלע סכוי־רעס? דאָס איז די ארבעט. קעדיי צו שאפן א סכוירע, מוז מען אין איר ארײַנלייגן אָדער פארטאָן אפ איר א באשטימטן סכום ארבעט. איך זאָג: ניט סטאם ארבעט, נאָר געזעלשאפטלעכע ארבעט. א מענטש, וואָס פּראָדוצירט א זאך פאר זײַן אייגענעם, דירעקטן געברויך, דאָס הייסט, קעדיי אליין צו באניצן זי, שאפט א פּראָדוקט, אָבער ניט קיין סכוירע. אלס א פּראָדוצירער, וואָס ארבעט פאר זיך אליין, האָט ער גאָרנישט צו טאָן מיט דער געזעלשאפט. אָבער קעדיי צו פּראָדוצירן א סכוירע, דארף דער מענטש ניט בלויז שאפן א פּראָדוקט, וואָס באפרידיקט אוועלכע־עס-איז געזעלשאפטלעכע באדערפעניש, נאָר זײַן ארבעט גופע דארף אויך בילדן א טייל און א שטיק פון דער אלגעמיינער סומע ארבעט, וואָס די געזעלשאפט פארטוט. זי מוז זײַן אונטערגעוואָרפן דער ארבעט־צעטיילונג אינערלעכ אין דער געזעל־שאפט. אָן די אנדערע ארבעט־צעטיילונגען איז זי גאָרנישט, און זי פון איר זײַט מוז זיי דערגאנצן.

ווען מיר באטראכטן די סכוירעס אלס ווערטן, באטראכטן מיר זיי אויסשליסלעך פונעם שטאנדפונקט פון רעאליזירטער, פיקסירטער, אָדער, אויב איר ווילט, קריסטאליזירטער געזעלשאפטלעכער ארבעט. אין דעם פראט קאָנען זיי זיך אונטערשיידן איינע פון דער אנדערער בלויז דערמיט, וואָס זיי שטעלן פאָר א גרעסערן אָדער א קלענערן סכום ארבעט: צומבײַשפיל, אין א זײַדענעם טאשנ־טיכל קאָן זײַן ארײַנגעלייגט מער ארבעט איידער אין א ציגל. אָבער ווי מעסט מען אויס דעם סכום ארבעט? לויט דער צײַט, וואָס גייט אוועק אפ דער ארבעט: שאָען, טעג אאוו. נאטירלעך, קעריי צו מאכן אזא אויס־מעסטונג, דארף מען פריִער רעדוצירן אלע ארטן ארבעט צו דער דורכשניטלעכער אָדער איינפאכער ארבעט, אלס זייער איינס.

אזויארום קומען מיר צום אויספיר: א סכוירע האָט א ווערט, ווײַל זי איז א קריסטאליזירונג פון געזעלשאפטלעכער ארבעט. די גרייס פון איר ווערט אָדער איר רעלאטיווער ווערט הענגט אָפּ פונעם גרע־סערן אָדער קלענערן סכום פון דער געזעלשאפטלעכער סובסטאנצ, וואָס אנטהאלט זיך אין איר, דאָס הייסט, פונעם רעלאטיוון סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אפ צו שאפן זי. דער רעלאטיווער ווערט פון די סכוירעס ווערט אזויארום באשטימט דורך דעם אנטשפרעכיקן סכום אָדער דורך דער סומע ארבעט, וואָס איז אין די דאָזיקע סכוירעס פארטאָן, רעאליזירט און פיקסירט געוואָרן אין זיי. אנטשפרעכיקע סכומען סכוירעס, וואָס מען קאָן פּראָדוצירן אין איין און דעם זעלבן סכום ארבעט־צײַט, האָבן א גלײַכן ווערט. אָדער: דער ווערט פון איין סכוירע באציט זיך צום ווערט פון דער צווייטער סכוירע, ווי די ארבעט, וואָס איז פיקסירט אין דער ערשטער סכוירע, באציט זיך צו דעם סכום ארבעט, וואָס איז פיקסירט אין דער צווייטער.

איך שטעל מיר פאָר, אז א סאך פון אײַך וועלן פרעגן: איז דען ווירק־לעך פאראן אזא גרויסער אונטערשייד אָדער ביכלאל אוועלכער־עס־איז אונטערשייד צווישן דעם באשטימען דעם ווערט פון די סכוי־רעס אפן סמאך פון ארבעטלוין און דעם באשטימען אים אפן סמאך פון דעם רעלאטיוון סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק צו שאפן זיי? איר מוזט זיך קלאָר מאכן, אז די באלוינונג פאר דער ארבעט און דער סכום ארבעט זײַנען צוויי גאָר פארשיידנארטיקע זאכן. לאָמיר, אשטייגער, אָנעמען, אז אין א קווארטער ווייץ און אין א אונצ

גאָלד איז פיקסירט א גלײַכער סכום ארבעט. איך נעם דעם דאָזיקן בײַשפּיל דערפאר, ווײַל אים האָט באניצט בענדזשאמען פראנקלין אין זײַן ווערק: „A modest Jnquiry into the Nature and Necessity of a paper currency"[1] (פארעפנטלעכט אין יאָר 1721), ווו ער האָט איינער פון די ערשטע געטראָפן דעם ריכטיקן טאָכ פונעם ווערט. נו, מיר נעמען אלזאָ אָן, אז א קווארטער ווייץ און א אונצ גאָלד שטעלן פאָר גלײַכע ווערטן אָדער עקוויוואלענטן, ווײַל זיי זײַנען קריסטאליזירונגען פון גלײַכע סכומען דורכשניטלעכע ארבעט, וואָס איז פארטאָן געוואָרן אפ זיי אין מעשעך פון אזויפיל און אזויפיל טעג, אָדער אזויפיל און אזויפיל וואָכן. ווען מיר באשטימען אזויארום די רעלאטיווע ווערטן פון ווייץ און גאָלד, ווײַזן מיר דען דערבײַ אָן אפן ארבעטלוין פון די לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער אָדער פון די בארג־ארבעטער? הייבט זיך גאָר ניט אָן. מיר לאָזן גאָר אומבאשטימט, וויאזוי מע האָט באצאָלט פאר זייער טאָג־ארבעט אָדער וואָכ־ארבעט און צי איז ביכלאל דאָ באניצט געוואָרן לוין־ארבעט. אויב ס'איז יאָ באניצט געוואָרן לוין־ארבעט, האָט דער לוין געקאָנט זײַן גאָר ניט קיין גלײַכער. דער ארבעטער, וואָס זײַן ארבעט שטעקט אין א קווארטער ווייץ, האָט געקאָנט באקומען נאָר צוויי בושל ווייץ, און דער ארבעטער, וואָס איז באשעפטיקט אין דער בארג־אינדוסטריע, האָט געקאָנט באקומען א האלבע אונצ גאָלד. אָדער אויב מיר זאָלן אָנעמען, אז זייער ארבעטלוין איז גלײַך, קאָן ער דאָך פארשיידנארטיק אָפּווײַכן פונעם ווערט פון די געגנשטאנדן, וואָס זיי האָבן אויסגעארבעט: ער קאָן אנטהאלטן א העלפט, א דריטל, א פערטל, א פינפטל אָדער אוואָסערן־עס־איז אנדערן טייל פון א קווארטער ווייץ צי פון א אונצ גאָלד. דער ארבעטלוין פון די דאָזיקע ארבעטער קאָן, נאטירלעך, ניט איבערשטײַגן די ווערטן פון די סכוירעס, וואָס זיי ארבעטן אויס, ער קאָן ניט זײַן העכער פון זיי, אָבער ער קאָן זײַן נידעריקער פון זיי אין א פאר־שיידענער מאָס. זייער ארבעטלוין איז באגרענעצט מיט די ווערטן פון די פּראָדוקטן, אָבער די ווערטן פון די פּראָדוקטן זײַנען ניט באגרענעצט מיט זייער לוין. און פריער פאר אלץ, איז די ווערטן, צומ־

---

1 „א באשיידענע אויספאָרשונג וועגן דער נאטור און דער נויטווענדיקייט פון פאפּיר־געלט".

ביישפּיל, די רעלאַטיווע ווערטן פון טוועו און גאָלד, ווערן איינגעשטעלט גאָר אומאָפּהענגיק פונעם ווערט פון דער ארבעט, וואָס איז אין זיי ארייַנ-געלייגט געוואָרן, — דה. פונעם ארבעטלוין. דאָס באשטימען די ווערטן פון די סכוירעס לויט די רעלאַטיווע סכומען ארבעט, וואָס איז אין זיי ארייַנגעלייגט געוואָרן, איז דעריבער קלאָל ניט דאָס, וואָס דער טאַוטאָלאָ-גישער מעטאָד צו באשטימען די ווערטן פון די סכוירעס לויטן ווערט פון דער ארבעט אָדער לויטן ארבעטלוין. דעם דאָזיקן פונקט וועלן מיר נאָך באַלייַכטן אויספירלעכער אין דער ווייַטערדיקער אויספאָרשונג.

באַם אויסרעכענען דעם טויש-ווערט פון א סכוירע דאַרפן מיר צוגעבן צו דעם סכום ארבעט, וואָס איז פאַרטאָן געוואָרן אַפּ פּראָ-דוצירן די סכוירע גופע, דעם סכום ארבעט, וואָס איז ארייַנגעלייגט געוואָרן פריִער אין דעם רוישטאָפּ, ווי אויך די ארבעט, וואָס איז פאַרטאָן געוואָרן אַפּ געצייַג, אינסטרומענטן, מאשינען און געבייַדעס, וואָס זייַנען בא יענער ארבעט גענומען געוואָרן צו הילף. צומבייַש-פּיל, דער ווערט פון א באשטימטן סכום באַוול־גארן איז דער קריסטאַ-ליזירטער סכום ארבעט, וואָס איז אָנגעווענדט געוואָרן צו דעם באַוול בייסן שפּינען; דער סכום ארבעט, וואָס איז פריִער רעאַליזירט גע־וואָרן אין די באַוול גופע; דער סכום ארבעט, וואָס איז ארייַנגעלייגט געוואָרן אין די קוילן, אייל און אין אנדערע באַהילפיקע מיטלען, וואָס זייַנען נייטיק פאַר דער ארבעט; דער סכום ארבעט, וואָס איז פיקסירט געוואָרן אין די דאַמפּ-מאשינען, שפּינדלען, פאַבריק-געבייַ-דעס אאוו. די אייגנטלעכע פּראָדוציר-מיטלען, ווי, לעמאָשל, די אינס־טרומענטן, מאשינען, געבייַדעס ווערן גענוצט א לענגערע אָדער א קירצערע צייַט אין פאַרלויף פון די פּראָדוציר-פּראָצעסן, וואָס כאַזערן זיך איבער. ווען זיי זאָלן אויסגענוצט ווערן אין איין מאָל, ווי רוי־מאַטעריאַל, וואָלטן זיי מיטאַמאָל אריבערגעטראָגן זייער גאַנצן ווערט אַפּ די סכוירעס, וואָס זיי האָבן געהאָלפן אויסארבעטן. אָבער אזוי־ווי, לעמאָשל, א שפּינדל ווערט אָפּגענוצט ביסלעכווייַז, ווערט געמאַכט א דורכשניט-קאַלקוליאַציע. אין גרונט ווערט געלייגט די דורכשניט-צייַט, וואָס איז נייטיק אַפּ אויסצוארבעטן אים, און זייַן דורכשניטלעכע אָפּנוצונג אָדער אָנווענדונג אין מעשעך פון א באשטימטער צייַט, לאָמיר זאָגן, פון א טאָג. אזויארום רעכענען מיר אויס, וואָס פאַר א טייל פונעם ווערט פון א שפּינדל עס גייט אריבער אין דעם גארן, וואָס איז אויסגעשפּינט געוואָרן אין מעשעך פון טאָג, און וואָס פאַר א

טייל פון דער גאנצער סומע ארבעט, וועלכע איז רעאליזירט געוואָרן, צומבײַשפּיל, אין א פונט גארן, פאלט אויס אפ דער ארבעט, וואָס איז געווען פריִער רעאליזירט אינעם שפּינדל. צוליב אונדזער איצטיקן צוועק איז ניט נייטיק אָפּצושטעלן זיך ווײַטער אפ דעם דאָזיקן פונקט.

עס קאָן זיך דוכטן, אז וויבאלד דער ווערט פון א סכוירע ווערט באשטימט דורכן סכום ארבעט, וואָס איז פארטאָן געוואָרן אפ שאפן זי, דרינגט דאָך דערפון ארויס, אז וואָס פוילער און אומפייִקער אן ארבעטער איז, אלץ גרעסער וועט זײַן דער ווערט פון דער סכוירע, וואָס ער ארבעט אויס, ווײַל אפ אויסארבעטן די סכוירע וועט ער דארפן האָבן אנטשפּרעכיק מער צײַט. אָבער דאָס וואָלט געווען א שווערער טעות. איר געדענקט, אז איך האָב באניצט דעם אויסדרוק „געזעלשאפטלעכע ארבעט", און אין דער דאָזיקער כאראקטעריסטיק „געזעלשאפטלעכע" שטעקן א סאך אָנווײַזונגען. ווען מיר זאָגן, אז דער ווערט פון א סכוירע ווערט באשטימט דורך דעם סכום ארבעט, וואָס איז אפ איר פארטאָן געוואָרן, אָדער איז אין איר קריטטאליזירט געוואָרן, מיינען מיר דערמיט דעם סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אפ צו שאפן זי באמ געגעבענעם צושטאנד פון דער געזעלשאפט, בא באשטימטע געזעלשאפטלעכע דורכשניטלעכע פּראָדוציר־באדינגונגען, בא דער געגעבענער געזעלשאפטלעכער דורכשניטלעכער אינטענסיוו־קײַט און דורכשניטלעכער געניטקײַט פון דער אָנגעווענדטער ארבעט. ווען דער מעכאנישער וועב-שול האָט אין ענגלאנד נענומען קאָנקורירן מיטן האנט־שטול, האָט מען באדארפט האָבן ניט מער ווי א העלפט פון דער פריִערדיקער ארבעט-צײַט צום פארוואנדלען א באשטימטן סכום גארן אין אן אייל טוך אָדער קאטון. דער אָרעמער וועבער, וואָס האָט געארבעט בא א האנט־שטול, פלעגט אָפּזיצן בא דער ארבעט 17 און 18 שאָ א טאָג אָנשטאָט די 9 און 10 שאָ, וואָס ער האָט געארבעט פריִער. אָבער דער פּראָדוקט פון זײַן 20־שאָיִקער ארבעט האָט איצט פאָרגעשטעלט נאָר 10 געזעלשאפטלעכע שאָ אָדער 10 שאָ געזעלשאפטלעכע ארבעט, וואָס מע דארף האָבן צו פארוואנדלען א באשטימטן סכום גארן אין געווער. זײַן פּראָדוקט, וואָס איז אויסגעארבעט געוואָרן אין מעשעך פון 20 שאָ, האָט ניט געהאט מער ווערט, ווי דער פּראָדוקט פון זײַן פריִערדיקער 10־שאָיִקער ארבעט.

אלזאָ, אויב דער סכום געזעלשאפטלעך נייטיקע ארבעט, וואָס איז

פארקערפערט אין די סכוירעס, רעגולירט זייער טויש-ווערט, מוז יעדע פארגרעסערונג פון דעם סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אפ צו פּראָ-דוצירן די סכוירע, העכערן דעם ווערט פון דער סכוירע, און פאר־קערט — יעדע פארקלענערונג מוז אים פארקלענערן.

ווען דער סכום־ארבעט, וואָס איז נייטיק צו שאפן פארשיידנערליי סכוירעס, זאָל בלײַבן קאָנסטאנט, וואָלטן אויך די רעלאטיווע ווערטן פון די סכוירעס געווען קאָנסטאנט. אָבער ניט דאָס זעען מיר אין דער ווירקלעכקײַט. דער סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אפ צו פּראָ-דוצירן וועלכע-עס־איז סכוירע, בײַט זיך שטענדיק צוזאמען דערמיט, ווי עס ענדערט זיך די פּראָדוקטיוו-קראפט פון דער אָנגעווענדטער ארבעט. וואָס גרעסער עס איז די פּראָדוקטיוו־קראפט פון דער אר־בעט, אלץ מער פּראָדוקטן ווערן אויסגעארבעט אין דער געגעבענער ארבעט־צײַט, און פארקערט — וואָס קלענער עס איז די פּראָדוקטיוו-קראפט פון דער ארבעט, אלץ ווייניקער פּראָדוקטן ווערן אויסגעאר־בעט אין דער זעלבער צײַט. צומבײַשפּיל, ווען עס זאָל זיך ארויס-ווײַזן פאר נייטיק — בא א פארגרעסערונג פון דער באפעלקערונג — צו באארבעטן ווייניקער פּרוכטבארע ערד, וואָלט מען געמוזט אָנווענדן א גרעסערן סכום ארבעט צו באקומען דעם זעלבן סכום פּראָדוקטן, און איבער דעם וואָלט דער ווערט פון די לאנדווירטשאפטלעכע פּראָדוקטן געמוזט שטײַגן. פון דער אנדער זײַט, איז קלאָר, אז אויב א שפּינער פארוואנדלט אין גארן מיט הײַנטצײַטיקע פּראָדוציר-געצײַג אין מעשעך פון אן ארבעטטאָג פיל טויזנט מאָל מער באוול, איידער ער וואָלט עס געקאָנט טאָן אין דער זעלבער צײַט מיט א שפּינראָד, שלינגט אײַן יעדער איינצלנער פונט באוול טויזנט מאָל ווייניקער ארבעט פונעם שפּינער איידער פריִער, און דער ווערט, וואָס דאָס שפּינען גיט צו יעדן איינצלנעם פונט באוול, וועט דע־ריבער זײַן טויזנט מאָל קלענער איידער פריִער. דער ווערט פר־נעם גארן מוז אנטשפּרעכיק פארקלענערט ווערן.

אכוץ דעם אונטערשייד אין דער נאטירלעכער ענערגיע און אין דער דערוואָרבענער געניטקײַט אין דער ארבעט בא פארשיידענע פעלקער, הענגט אָפּ די פּראָדוקטיווקײַט פון דער ארבעט דעריקער:

ערשטנס, פון די נאטור-באדינונגען פון דער ארבעט, פון דער פּרוכטבארקײַט פון באָדן, פון די ארץ־גרובנס אאוו.

צווייטנס, פון דער פּראָגרעסירנדיקער פארבעסערונג פון דער

געזעלשאפטלעכער ארבעטקראפט, וואָס קומט אדאנק דער גרויסער פארברייטערונג פון דער פּראָדוקציע, דער קאָנצענטראציע פון קאפי-טאל, דער קאָמבינירונג און דער צעטיילונג פון דער ארבעט, אדאנק דעם אײַנפירן מאשינעס, פארבעסערן די מעטאָדן, אָנווענדן כימישע און אנדערע נאטור-קרעפטן, פארקירצן צײַט און רוים דורך פארקער־און טראנספּאָרט־מיטלען, ווי אויך אדאנק די אלע אנדערע דערפינ-דונגען, מיט וועלכע די וויסנשאפט צווינגט די נאטור־קרעפטן צו דינען דער ארבעט, און דער געזעלשאפטלעכער אָדע־ דער קאָאָפּעראַ-טיווער כאראקטער פון דער ארבעט דערגרייכט זײַן פולע אנטוויק־לונג. וואָס גרעסער עס איז די פּראָדוקטיווקײַט פון דער ארבעט, אלץ ווייניקער ארבעט דארף מען פארטאָן אפ פּראָדוצירן א באשטימטן סכום פּראָדוקטן, און דעריבער איז אלץ קלענער דער ווערט פונעם פּראָדוקט. וואָס קלענער עס איז די פּראָדוקטיווקײַט פון דער ארבעט, אלץ מעהר ארבעט ווערט פארטאָן אפ פּראָדוצירן דעם זעלבן סכום פּראָדוקטן און אלץ גרעסער איז דעמלט זייער ווערט.

דעריבער קאָנען מיר פעסטשטעלן אלס אן אלגעמיינעם געזעץ, אז:

די ווערטן פון די סכוירעס זײַנען דירעקט פּראָ־פּאָרציאָנעל צו דעם סכום ארבעטצײַט, וואָס איז פארטאָן געוואָרן אפ פּראָדוצירן זיי, און פארקערט־פּראָפּאָרציאָנעל צו די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער אָנגעווענדטער ארבעט.

איך האָב ביז איצט גערעדט נאָר וועגן דעם ווערט. איצט וועל איך צוגעבן עטלעכע ווערטער וועגן דעם פּרײַז, וואָס איז א באזונ־דערע פאָרם, וועלכע דער ווערט נעמט אָן.

אן און פאר זיך גענומען, איז דער פּרײַז ניט מער, ווי דער געלט־אויסדרוק פונעם ווערט. די ווערטן פון אלע סכוי־רעס דאָ אין לאנד, לעמאָשל, ווערן אויסגעדריקט אין גאָלד־פּרײַזן. אפן קאָנטינענט ווידער ווערן זיי אויסגעדריקט דעריקער אין זילבער־פּרײַזן. דעם ווערט פון גאָלד אָדער זילבער, ווי דעם ווערט פון אלע אנדערע סכוירעס, באשטימט דער סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אפ ארויסצובאקומען זיי. איר בײַט א באשטימטן סכום פון אײַערע נאציאָנאלע פּראָדוקטן, אין וועלכע עס איז קריסטאליזירט געוואָרן א באשטימטער סכום פון אײַער נאציאָנאלער ארבעט, אפ פּראָדוקטן פון יענע לענדער, וועלכע פּראָדוצירן גאָלד און זילבער, וואָס

אינ זיי איז קריסטאליזירט א באשטימטער סכום פון זייער ארבעט. אזוי־ארום לערנט איר זיכ פאקטיש דורכנ מארק אויסצודריקנ אינ גאָלד אונ אינ זילבער די ווערטנ פון אלע סכוירעס, דאָס הייסט, די אנטשפרעכיקע סכומענ ארבעט, וואָס זײַנענ פארטאָנ געוואָרנ אפ צו שאפנ זיי. אויב איר וועט ארײַנדרינגענ גענויער אינעמ געלט־אויס־דרוק פונעמ ווערט אָדער — וואָס דאָס איז איינס אונ זעל־בע — אינ דעמ, ווי דער ווערט פארוואנדלט זיכ אינ פרײַזנ, וועט איר אײַנזענ, אז דאָס איז דער פּראָצעס, דורכ וועלכנ איר גיט די ווערטנ פון אלע סכוירעס אנ אומאָפּהענגיקע אונ גלײַכארטיקע פאָרמ, אָדער דורכ וועלכנ איר באצייכנט זיי אלס סכומענ פון אלציינער גע־זעלשאפטלעכער ארבעט. דעמ פרײַז — טאקע נאָר אלס דעמ געלט־אויסדריק פון ווערט — האָט אדאמ סמיט אָנגערופנ „נאטירלעכער פרײַז", אונ די פראנצויזישע פיזיאָקראטנ האָבנ אימ אָנגערופנ „נייטיקער פרײַז" („Prix necessaire").

וואָס פאר א פארהעלטעניש עקזיסטירט אָבער צווישנ דעמ ווערט אונ דעמ מארק־פרײַז, אָדער צווישנ די נאטירלעכע פרײַזנ אונ די מארק־פרײַזנ? איר ווייסט אלע, אז דער מארק־פרײַז אפ אלע סכוי־רעס פון איינ מינ איז איינ אונ דער זעלבער, ווי פארשיידנ עס זאָלנ ניט זײַנ די פּראָדוציר־באדינגונגענ פון די איינצלנע פּראָדוצירער. דער מארק־פרײַז דריקט אויס בלויז דעמ דורכשניטלעכנ סכום גע־זעלשאפטלעכע ארבעט, וואָס איז נייטיק בא דורכשניטלעכע פּראָדו־ציר־באדינגונגענ צו באזאָרגנ דעמ מארק מיט א באשטימטער מאסע פון א געוויסנ ארטיקל. ער ווערט אויסגערעכנט אינ איינקלאנג מיטנ גאנצנ סכום סכוירעס פון א באשטימטנ מינ.

אפ אזויפיל שטימט דער מארק־פרײַז פון א סכוירע מיט איר ווערט. פון דער אנדערער זײַט, זײַנענ די וואקלונגענ פון די מארק־פרײַזנ — וואָס אָט הייבנ זיי זיכ אופ העכער פונעמ ווערט אָדער פון דעמ נאטירלעכנ פרײַז אונ אָט לאָזנ זיי זיכ אראָפּ נידעריקער פון אימ, — אָפּהענגיק פון די וואקלונגענ פונעמ אָנבאָט אונ נאָכפרעג. די מארק־פרײַזנ ווײַכנ שטענדיק אָפּ פון די ווערטנ. אָדער ווי אדאמ סמיט האָט געזאָגט: „דער „נאטירלעכער פרײַז" איז דער מיטל־פרײַז, צו וועלכנ עס ציִענ זיכ שטענדיק די פרײַזנ פון די סכוירעס. פאר־שיידענע צופעליקײַטנ אָנענ זיי אמאָל אײַנהאלטנ א סאכ העכער פארנ ווערט אונ אמאָל אפילע אראָפּזעצנ נידעריקער פון אימ. אָבער ווי

גרויס עס זאָלן ניט זײַן די מעניִעס, וואָס לאָזן זיי ניט אָפּשטעלן זיך בא אָט דעם צענטער פון רו און שטאנדהאפטיקײַט, שטרעבן זיי דאָך שטענדיק צו אים".

איך קאָן איצט ניט ריידן וועגן דעם אויספירלעך. ס'איז גענוג צו זאָגן, אז ווען דער אָנבאָט און דער נאָכפרעג געפינען זיך אין צושטאנד פון גלײַכגעוויכט, שטימען די מארק-פּרײַזן מיט זייערע נאטירלעכע פּרײַזן, דאָס הייסט, מיט זייערע ווערטן, וועלכע עס באַשטימט דער סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אפ צו פּראָדוצירן זיי. אָבער דער אָנבאָט און דער נאָכפרעג מוזן שטענדיק שטרעבן צו גלײַכגעוויכט, זאָל דאָס אפילע דערגרייכט ווערן דורך דעם, וואָס יעדע וואקלונג גלײַכן זיי אויס דורך א קעגן-וואקלונג, יעדע העכערונג — דורך א פאלן און פארקערט. אויב אָנשטאָט צו באטראכטן די טאָג-טעגלעכע וואקלונגען, וועט איר אויספאָרשן די באוועגונג פון די מארק-פּרײַזן אין מעשעך פון א לאנגן פּעריאָד, ווי דאָס האָט, אשטייגער, געטאָן ה' טוק (Tooke) אין זײַן „פּרײַזן געשיכטע", וועט איר איינזען, אז די וואקלונגען פון די מארק-פּרײַזן, זייער אָפּוויכונג פון די ווערטן, זייער שטײַגן און פאלן פארניכטן און דערגאנצן איינע די אנדערע, אזוי, אז אויב מע זאָל ניט נעמען אין אכט די ווירקונג פון די מאָנאָפּאָליעס און אייניקע אנדערע באגרענעצונגען, וועלכע איך קאָן דאָ ניט באַרירן, ווערן אלערליי סכוירעס פארקויפט, אין דורכשניט, לויט זייערע אנטשפּרעכיקע ווערטן אָדער לויט זייערע נאטירלעכע פּרײַזן. די דורכשניטלעכע צײַט-פּעריאָדן, אין וועלכע די וואקלונגען פון די מארק-פּרײַזן גלײַכן אויס איינע די אנדערע, זײַנען פארשיידן פאר פארשיידענע מינים סכוירעס, ווײַל בא איין מין סכוירעס איז גרינגער צוצופּאסן דעם נאָכפרעג צום אָנבאָט איידער בא אנדערע.

אלזאָ, אויב באטראכטנדיק דעם איניען ברייטער און ארומנעמענדיק א לענגערן פּעריאָד צײַט, אנערקענען מיר, אז אלערליי ארטיקלען ווערן פארקויפט לויט זייער אנטשפּרעכיקן ווערט, וואָלט געווען אן אומזין צו מיינען, אז דער רעוועכ (ניט דער, וואָס באקומט זיך אין איינצלנע פאלן, נאָר דער שטענדיקער און געוויינלעכער רעוועכ, וואָס באקומט זיך אין פארשיידענע אינדוסטריע-צווײַגן) שטאמט פון די פּרײַזן אפ די סכוירעס, דה. פון דעם, וואָס די סכוירעס ווערן פארקויפט צו אזוינע פּרײַזן, וועלכע שטײַגן היפּש אריבער זייע-

רע ווערטן. די אומגעלומפערטקייט פון אזא אָנשויונג ווערט נאָך קלאָרער, ווען מע פאראלגעמיינערט זי. אלץ, וואָס עמעצער וואָלט שטענדיק געוווּנען אלס פארקויפער, וואָלט ער דאָך שטענדיק פאר-לאָרן אלס קויפער. דאָ וועט לאכלוטן ניט העלפן די טיינע, אז עס זיינען פאראן מענטשן, וואָס זיינען שטענדיק נאָר קויפערס און ניט קיין פארקויפערס, געברויכער און ניט קיין פּראָדוצירער. אלץ, וואָס די דאָזיקע לייט צאָלן אָפּ די פּראָדוצירער, וואָלטן זיי פריִער באַ-דארפט באקומען פון אים אומזיסט. אויב עמעצער נעמט באַ אייך פריִער געלט און נאָכדעם קערט ער אייך אום דאָס געלט, קויפנדיק באַ אייך סכוירעס, וועט איר קיין מאָל ניט רייך ווערן דערפון, וואָס איר וועט אים פארקויפן אייערע סכוירעס טייערער. אזא אויפן פון האנדלען וואָלט געקאָנט פארקלענערן דעם אָנווער, אָבער ער וואָלט קיינמאָל ניט געבראכט צום באקומען רעוועך.

הייסט עס, קעדיי צו דערקלערן די אלגעמיינע נאטור פונעם רעוועך, מוזט איר ארויסגיין פון דער האנאָכע, אז די סכוירעס ווערן אין דורכשניט פארקויפט לויט זייער ווירקלעכן ווערט און רעוועך באקומט מען גראָד פון דעם, וואָס די סכוירעס ווערן פארקויפט לויט זייער ווערט, דה. לויט דעם סכום ארבעט, וואָס איז אין זיי רעאליזירט געוואָרן. אויב איר קאָנט ניט דערקלערן דעם רעוועך באַ אזא פאָרהאנאָכע, וועט איר אים ביכלאל ניט קאָנען דערקלערן. דאָס זעט אויס פּאראדאָקסאל און ווי אין ווידערשפּרוך מיט דער טאָג-טעגלעכער אכטגעבונג. אָבער דאָס, וואָס די ערד דרייט זיך ארום דער זון און וואָס וואסער באשטייט פון צוויי זייער לייכט-אופלאמענדיקע גאזן, איז דאָך אויך א פּאראדאָקס. וויסנשאפטלעכע עמעסן זיינען אלעמאָל פּאראדאָקסאל, ווען מע אורטיילט וועגן זיי לויט דער טאָג-טעגלעכער דערפארונג, וואָס כאפּט אופ בלויז דעם אָפּנארנדיקן שיין פון די זאכן.

VII. ארבעטקראפט

נאָך דעם, ווי מיר זאָבן אנאליזירט די נאטור פונעם ווערט — פונעם ווערט פון יעדער סכוירע, — אפ וויפל דאָס איז מעגלעך אין א געלויפיקער באטראכטונג, — דארפן מיר איצט ווענדן אונדזער אופ-מערקזאמקייט אפן טפעציפישן ווערט פון דער ארבעט. און דאָ מוז איך אייך ווידער איבעראשן מיט א פּאראדאָקס.

איר זײַט אלע זיכער, אז דאָס, וואָס איר פארקויפט יעדן טאָג, איז אײַער ארבעט, אז די ארבעט האָט, אלזאָ, א פרײַז און אזויווי דער פרײַז פון א סכוירע איז בלויז דער געלט־אויסדרוק פון איר ווערט, מוז דאָך אוואדע עקזיסטירן אזא זאך, ווי דער ווערט פון ארבעט. דאָך עקזיסטירט ניט אזא מין זאך, ווי „ווערט פון ארבעט" אינעם געוויינלעכן זין פון וואָרט. מיר האָבן געזען, אז דעם ווערט פון א סכוירע בילדעט דער סכום נייטיקע ארבעט, וואָס איז אין איר קריסטאלײזירט. איז אויב מיר וועלן זיך באניצן מיט דעם דאָזיקן באגריף וועגן ווערט, ווי וועלן מיר קאָנען באשטימען דעם ווערט, לאָמיר זאָגן, פון א 10־שאָיקן ארבעטטאָג? וויפל ארבעט אנטהאלט דער דאָזיקער טאָג? 10 שאָ ארבעט. עס וואָלט געווען א טאווטאָלאָגישער און, נאָכמער, אן אומזיניקער אויסדרוק צו זאָגן, אז דער ווערט פון א 10־שאָיקן ארבעטטאָג איז 10 שאָ ארבעט אָדער, אז ער שטימט מיטן סכום ארבעט, וואָס זיי אנטהאלטן. געוויס, ערשט נאָך דעם, ווי מיר געפינען דעם ריכטיקן אָבער פאר־באָרגענעם זין פונעם אויסדרוק „ווערט פון ארבעט", וועלן מיר קאָנען אויסטײַטשן די איראציאָנעלע און שײַנבאר אומעגלעכע אָנווענדונג פון ווערט, פונקט ווי ערשט נאָך דעם, ווי מיר האָבן באנומען די רעאלע באוועגונג פון די הימל־קערפּערס, האָבן מיר באקומען די מעגלעכקײַט צו דערקלערן זייער שײַנבארע אָדער סטאם וואָרגענומענע באוועגונג.

דער ארבעטער פארקויפט ניט דירעקט זײַן ארבעט, נאָר זײַן ארבעטקראפט, און זי גיט ער אָפּ צײַטווײַליק אין רעשוס פון דעם קאפּיטאליסט. עס איז א פאקט, אז, — איך ווייס ניט ווי די ענגלי־שע, אָבער יעדנפאלס אייניקע קאָנטינענטאלע — געזעצן שטעלן פעסט א מאקסימום צײַט, אפ וויפל א מענטש קאָן פארקויפן זײַן ארבעט־קראפט.

ווען די ארבעטער זאָלן קאָנען פארקויפן זייער ארבעטקראפט אפ אן אומבאשטימטער צײַט, וואָלט טייקעף אופגעשטעלט געוואָרן די שקלאפערײַ. ווען אזא פארקויף, לעמאָשל, וואָלט ארומגענומען דאָס גאנצע לעבן פון א מענטשן, וואָלט ער גלײַך געוואָרן דעם אר־בעטגעבערס לעבנסלאנגער שקלאף.

טאָמאס האָבס, איינער פון די עלטסטע עקאָנאָמיסטן און אָרי־גינעלסטע פילאָסאָפן פון ענגלאנד, האָט נאָך אין זײַן „ליוויאָסן"

אינסטינקטיוו אָנגעוויזן אפ דעם דאָזיקן אומשטאנד, וואָס אלע זײַנע נאָכפאָלגער האָבן אפ אים ניט געלייגט קיין אכט. ער זאָגט: „דער ווערט פון א מענטשן, ווי דער ווערט פון אלע אנדערע זאכן, איז זײַן פרײַז, דה. דאָס, וואָס מע גיט פארן באניצן זיך מיט זײַן קראפט".

ארויסגייענדיק פון דער דאָזיקער גרונט־האנאָכע, באקומען מיר די מעגלעכקײַט צו באשטימען דעם ווערט פון דער ארבעט פונקט אזוי, ווי דעם ווערט פון אלע אנדערע סכוירעס.

אָבער איידער מיר טוען דאָס, דארפן מיר פרעגן: פונוואנען נעמט זיך די מאָדנע דערשײַנונג, וואָס אפן מארק געפינען מיר א ריי קויפערס, וועלכע באזיצן ערד, מאשינעס, רוי־מאטעריאל און מיטלען צום לעבן, דה. אלץ אזוינע זאכן, וואָס — אכוץ ערד אין איר אומקולטיווירטן צושטאנד, — זיינען זיי פראָדוקטן פון ארבעט, און פון דער אנדער זײַט — א ריי פארקויפערס, וואָס האָבן גאָר־נישט צו פארקויפן אכוץ זייער ארבעטקראפט, אכוץ האָרעפאשנע הענט און מארך? ווי קומט עס, וואָס איינע קויפן שטענדיק, קעדיי צו באקומען רעוועך און רײַך ווערן, און די אנדערע פארקויפן שטענ־דיק, נאָר קעדיי צו פארדינען אפ כעיונע? באהאנדלען די דאָזיקע פראגע וואָלט געהייסן אויספאָרשן „די ערשטע אָדער די אָנפאנגלעכע אקומולירונג", — ווי די עקאָנאָמיסטן רופן דאָס, אָדער ווי מע וואָלט זי באדארפט אָנרופן מיט רעכט „די אָנפאנגלעכע עקספּראָפּריִירונג". דעמלט וואָלטן מיר אײַנגעזען, אז די דאָזיקע אזויגערופענע „אָנפאנגלעכע אקומולירונג" באטײַט ניט מער, ווי א ריי היסטאָרישע פּראָצעסן, וואָס זייער רעזולטאט איז געווען די פארניכטונג פון דער פארבינ־דונג, וועלכע האָט לעכאטכילע עקזיסטירט צווישן די ארבעטנדיקע און זייערע ארבעט־מיטלען. אָבער אזא אויספאָרשונג נייט ארויס פון די ראמען פון מײַן איצטיקער טעמע. נאָך דעם, ווי דער ארבעטער איז אָפּגעטיילט געוואָרן פון זײַנע ארבעט־מיטלען, מוז עס ווײַטער בלײַבן און קעסיידער ווידער באנײַען זיך אין אן אלץ שטײַגנדיקן מאסשטאב, ביזוואנען א נײַע און ראדיקאלע רעוואָליוציע אינעם פּראָדוציר־אויפן וועט עס פארניכטן און צוריק אופשטעלן די פריִער־דיקע פארבינדונג אין א היסטאָריש נײַער פאָרם.

וואָס זשע איז, אלזאָ, דער ווערט פון דער ארבעטקראפט? איר ווערט, ווי דער ווערט פון יעדער אנדערער סכוירע, באשטימט

דער סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אַפּ צו שאַפן זי. די ארבעט־קראַפט פון א מענטשן עקזיסטירט נאָר אין זײַן לעבעדיקער פער־זענלעכקײַט. א מענטש מוז פארברויכן א געוויסן סכום לעבן־מיט־לען, קעדיי ער זאָל קאָנען וואַקסן און אונטערהאַלטן זײַן לעבן. אָבער א מענטש ווערט אָפּגענוצט פונקט ווי א מאשין, און דעמלט מוז מען אים פארבײַטן מיט אן אנדער מענטשן. אכוץ א געוויסן סכום לעבן־מיטלען, וואָס זײַנען נייטיק פאר אים פערוענלעכ, דארף ער אויך האָבן מיטלען צו דערציִען א באשטימטע צאָל קינ־דער, וואָס זאָלן אים פארבײַטן אפן ארבעט־מארק און פאַרייביקן דעם ארבעטער־מין. קעדיי צו אנטוויקלען זײַן ארבעטקראַפט און באקומען א געוויסע געניטקײַט, דארף ער פארטאָן נאָך א געוויסן סכום ווערטן. פאר אונדזער צוועק איז גענוג צו באטראַכטן די דורכ־שניטלעכע ארבעט, וואָס די קאָסטן אַפּ אויסבילדן זי און אַן דער־ציִען זי זײַנען ביז גאָר נישטיק. דאָך מוז איך אויסניצן די גע־לעגנהײַט, קעדיי פעסטצושטעלן, אז פונקט ווי די פּראָדוציר־קאָסטן אַפּ שאַפן ארבעטקרעפטן פון פארשיידענע מינים זײַנען ניט אלציינע, אזוי מוזן זיך אויך אונטערשיידן איינע פון די אנדערע די ווערטן פון די ארבעטקרעפטן, וואָס ווערן אָנגעווענדט אין פארשיידענע אינדוסטריע־צווײַגן. דעריבער איז דער לאָזונג אויסצוגלײַכן די ארבעטלוינען געבויט אַפּ א טאָעס, אַפּ א וווּנטש, וואָס האָט ניט קיין זין און לאָזט זיך קיינמאָל ניט פארווירקלעכן. דאָס איז א פּראָ־דוקט פון דעם פאלשן און אויבערפלעכלעכן ראַריקאַליזם, וואָס נעמט אָן געוויסע האנאָכעס און וויל זיך ארויסדרייען פון די אויספירן. דער ווערט פון דער ארבעטקראַפט, ווי דער ווערט פון יעדער אנ־דערער סכוירע, ווערט רעגולירט אפן באָדן פון דער לוין־סיסטעם, און וויבאַלד פארשיידענע מינים ארבעטקראַפט האָבן פארשיידענע ווערטן און צו שאַפן זיי פאָדערט זיך א פארשיידענער סכום אר־בעט, האָבן זיי אויך אפן ארבעט־מארק פארשיידענע פרײַזן. פאָ־דערן א גלײַכע אָדער אפילע נאָר א גערעכטיקע באַלוינונג, גלײַבן־דיק בא דער סיסטעם פון לוין־ארבעט, איז אַלציינס ווי מאָדערן פרײַהײַט בא דער עקזיסטענץ פון שקלאַפערײַ. דאָס, וואָס איר האַלט פאר גערעכטיק אָדער אָביעקטיוו (equitable), קאָן דאָ ניט גענומען ווערן אין באַטראַכט. די פראגע איז: וואָס איז בא דער געגעבענער פּראָדוציר־סיסטעם נייטיק און אומפארמײַדלעך?

נאָך דעם אלעם, וואָס איז געזאָגט געוואָרן, איז קלאָר, אז דעם ווערט פון דער ארבעטקראפט באשטימט דער ווערט פון די לעבנ-מיטלען, וואָס זײַנען נייטיק, קעדיי די ארבעטקראפט צו פּראָדוצירן, אנטוויקלען, אופהאלטן און פאר־ייביקן.

VIII. די פּראָדוצירונג פון מערווערט

לאָמיר איצט אָנעמען, אז אפ צו פּראָדוצירן דעם דורכשניטלעכן סכום טאָג-טעגלעכע לעבנ־מיטלען פאר איין ארבעטער פאָדערט זיך 6 שאָ דורכשניטלעכע ארבעט. לאָמיר ווײַטער אָנעמען, אז 6 דורכשניטלעכע ארבעט-שאָ איז רעאליזירט אין א סומע גאָלד, וואָס באטרעפט 3 שילינג. אין אזא פאל זײַנען 3 שילינג די פּרײַז אָדער דער געלט־אויסדרוק פונעם טעגלעכן ווערט פון דעם דאָזיקן מענטשנס ארבעטקראפט. ווען ער זאָל ארבעטן יעדן טאָג 6 שאָ, וואָלט ער יעדן טאָג פּראָדוצירט א ווערט, וואָס וואָלט געקלעקט אפ אײַנקויפן דעם דורכשניטלעכן סכום נייטיקע לעבנ-מיטלען פארן טאָג אָדער אופצוהאלטן זיך אלס אן ארבעטער.

אָבער אָט דער מענטש אונדזערער איז א לוין-ארבעטער. דער־בער מוז ער פארקויפן זײַן ארבעטקראפט דעם קאפּיטאליסט. ווען ער פארקויפט זי פאר 3 שילינג א טאָג אָדער פאר 18 שילינג א וואָך, פארקויפט ער זי פאר איר ווערט. לאָמיר אָנעמען, אז ער איז א שפּינער. אויב ער ארבעט יעדן טאָג 6 שאָ, גיט ער צו טאָג־טעגלעך צו די באוול, וואָס ער באארבעט, א ווערט פון 3 שילינג. אָט דער ווערט, וואָס ער גיט צו טאָג־טעגלעך, וואָלט געווען א פּינקטלעכער עקוויוואלענט פון זײַן ארבעטלוין אָדער פונעם פּרײַז, וואָס ער וואָלט יעדן טאָג באקומען פאר זײַן ארבעטקראפט. אָבער אין אזא פאל וואָלט דער קאפּיטאליסט ניט באקומען קיין שום מער־ווערט אָדער מער־פּראָדוקט. אָט דאָ שטויסן מיר זיך אָן אפ א שווערקייט.

דערמיט, וואָס ער האָט געקויפט דעם ארבעטערס ארבעטקראפט און אָפּגעצאָלט פאר איר ווערט, האָט דער קאפּיטאליסט ווי יעדער אנדערער קויפער באקומען דאָס רעכט צו פארבויכן אָדער אויסניצן די געקויפטע סכוירע. א מענטשנס ארבעטקראפט געבויכט מען אָדער מע פארניצט זי, ווען מע צווינגט דעם מענטשן צו ארבעטן, פּונקט

אזוי, ווי א מאשינ געברויכט מען אָדער מע באניצט זי, ווען מע לאָזט זי אינ גאנג. דערמיט, וואָס דער קאפיטאליסט האָט געקויפט דעם טאָג־ווערט אָדער דעם וואָכנ־ווערט פונ דעם ארבעטערס ארבעט־קראפט, האָט ער באקומען דאָס רעכט צו באניצנ זיך מיט דער דאָזיקער ארבעטקראפט אָדער צווינגענ זי ארבעטנ אינ מעשעך פונ א גאנצנ טאָג אָדער א גאנצע וואָך. נאטירלעך, דער ארבעטטאָג אונ די ארבעטוואָך האָבנ געוויסע גרענעצנ, אָבער דאָס וועלנ מיר גענויער באטראכטנ שפעטער.

איצט דארף איך אײַך אופמערקזאם מאכנ אפ איינ אנטשיידנ־דיקנ מאָמענט.

דעם ווערט פונ דער ארבעטקראפט באשטימט דער סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אפ צו אונטערהאלטנ זי אונ רעפּראָדוצירנ זי. אָבער די גרענעצ פאר דעם געברויך פונ דער דאָזיקער ארבעט־קראפט איז נאָר דעם ארבעטערס לעבנ־ענערגיע אונ זײַנ פיזישע קראפט. דער טעגלעכער אָדער וועכנטלעכער ווערט פונ דער ארבעט־קראפט איז קלאָר ניט דאָס זעלבע, וואָס די טעגלעכע אָדער די וועכנטלעכע ארבעט פונ דער דאָזיקער קראפט, פונקט ווי דער פוראזש, וואָס א פערד עסט אופ, איז גאָר ניט דאָס, וואָס די צײַט, וועלכע מע קאָנ אפ אים רײַטנ. דער סכום ארבעט, וואָס באשטימט דעם ווערט פונ דעם ארבעטערס ארבעטקראפט, באגרענעצט נאָך לאכ־לוטנ ניט קיינ גרענעצ פאר דעם סכום ארבעט, וואָס זײַנ אר־בעטקראפט קאָנ אָפּטאָנ. לאָמיר נעמענ אונדזער שפינער. מיר האָבנ געזענ, אז צום באנײַענ טאָג־טעגלעך זײַנ ארבעט־קראפט דארף ער יעדנ טאָג שאפנ א ווערט פונ 3 שילינג, אונ דאָס דער־גרייכט ער, ווענ ער ארבעט אָפּ יעדנ טאָג 6 שאָ. אָבער דאָס נעמט בא אים ניט אָפּ די מעגלעכקײַט צו ארבעטנ יעדנ טאָג 10—12 שאָ אָדער נאָך מער. דער קאפיטאליסט, וואָס האָט באצאָלט פאר דעם טעגלעכנ אָדער דעם וועכנטלעכנ ווערט פונ דעם ארבעטערס ארבעטקראפט, האָט דערמיט באקומענ דאָס רעכט צו באניצנ זיך מיט דער דאָזיקער ארבעטקראפט אינ מעשעך פונ א גאנצנ טאָג אָדער פונ א גאנצער וואָך. דערפאר וועט ער אים צווינגענ צו אר־בעטנ יעדנ טאָג, לאָמיר זאָגנ, 12 שאָ. אויסער די 6 שאָ, וואָס זיינענ נייטיק אפ צו דעקנ דעם שפינערס לוינ אָדער דעם ווערט פונ זײַנ ארבעטקראפט, וועט ער מוזנ ארבעטנ נאָך 6 שאָ, וועלכע

איך וועל אָנרופן שאָען פון מערארבעט. און די דאָזיקע מער-ארבעט וועט רעאַליזירט ווערן אין א מערווערט און אין א מערפּראָדוקט. אויב אונדזער שפּינער, אשטייגער, פלעגט מיט זײַן טאָג־טעגלעכער 6-שאָיקער ארבעט צוגעבן צו די באוול א ווערט פון 3 שילינג, — דאָס מאכט אויס אקוראט דעם עקוויוואלענט פון זײַן ארבעטלוין, — איז אין מעשעך פון 12 שאָ וועט ער צוגעבן צו די באוול א ווערט פון 6 שילינג און וועט אויסארבעטן אן אנטשפּרעכיק גרעסערן סכום גארן. ווײַבאלד ער האָט אָבער פארקויפט זײַן ארבעטקראפט דעם קאפּיטאליסט, געהערט דער גאנצער פּראָדוקט, וואָס ער האָט געשאפן, אָדער זײַן ווערט, דעם קאפּיטאליסט, אלס דעם צײַטווײַליקן אייגנטימער פון זײַן ארבעטקראפט. אלזאָ, דערמיט, וואָס ער האָט פּאָרויס אײַנגעצאָלט א ווערט פון 3 שילינג, באקומט דער קאפּיטאליסט א ווערט פון 6 שילינג, ווײַל, האָבנדיק אײַנגע-צאָלט פּאָרויס א ווערט, אין וועלכן עס איז קריסטאליזירט 6 שאָ ארבעט, באקומט ער אָנשטאָט דעם א ווערט, אין וועלכן ס'איז קריס-טאליזירט 12 שאָ ארבעט. איבערכאזערנדיק דעם דאָזיקן פּראָצעס יעדן טאָג, וועט דער קאפּיטאליסט יעדן טאָג אויסלייגן 3 שילינג און ארײַנלייגן צו זיך אין קעשענע 6 שילינג, — א העלפט דערפון וועט גיין אפ אויסצאָלן פונדאָסנײַ דעם ארבעטלוין, און די צווייטע העלפט בילדעט דעם מערווערט, פאר וועלכן דער קאפּיטאליסט צאָלט ניט אײַן קיין שום עקוויוואלענט. אָט אפ דעם דאָזיקן אויפן פון אויס-טויש צווישן קאפּיטאל און ארבעט איז געגרינדעט די קאפּיטאליס-טישע פּראָדוקציע אָדער די סיסטעם פון לוין-ארבעט, און ער מוז שטענדיק שאפן פונדאָסנײַ קאפּיטאליסטן אלס קאפּיטאליסטן און ארבע-טער אלס ארבעטער.

די נאָרמע פונעם מערווערט הענגט אָפּ — בא אלע איבעריקע גלײַכע באדינגונגען — פון דער פארהעלטעניש צווישן דעם טייל אר-בעטטאָג, וואָס איז נייטיק אפ צו רעפּראָדוצירן דעם ווערט פון דער ארבעטקראפט, און דער איבעריקער צײַט אָדער דער מעראַרבעט, וואָס גייט לעטויוועס דעם קאפּיטאליסט. ער הענגט, אלזאָ, אָפּ פון דער פּראָפּאָרץ, אין וועלכער דער ארבעטטאָג ווערט פארלענגערט אויסער דעם מעשעך צײַט, וועגן דער ארבעטער רעפּראָדוצירט מיט זײַן ארבעט דעם ווערט פון זײַן ארבעטקראפט אָדער ער קאָמפּענ-סירט זײַן ארבעטלוין.

IX. דער ווערט פון דער ארבעט

לאָמיר זיך איצט אומקערן צום אויסדרוק: „דער ווערט אָדער דער פּרײַז פון דער ארבעט".

מיר האָבן געזען, אז דער דאָזיקער ווערט איז פאַקטיש נאָר דער ווערט פון דער ארבעטקראַפט, וואָס ווערט געמאָסטן מיט די ווערטן פון די סכוירעס, וועלכע זײַנען נייטיק אַפּ אופצוהאַלטן די ארבעטקראַפט. נאָר אזויווי דער ארבעטער באַקומט זײַן ארבעטלויג ערשט נאָך דעם, ווי ער האָט שוין אָפּגעטאָן זײַן ארבעט, און אזויווי ער ווייס, אז דאָס, וואָס ער גיט אין דער ווירקלעכקײַט אָפּ דעם קאַפּיטאַליסט, איז זײַן ארבעט, מוז בא אים אויסקומען, אז דער ווערט אָדער דער פּרײַז פון דער ארבעטקראַפט איז דער פּרײַז אָדער דער ווערט פון דער ארבעט גופע. אויב דער פּרײַז פון זײַן ארבעט־קראַפט באַטרעפט 3 שילינג, וואָס אין זיי זײַנען רעאַליזירט 6 שאָ ארבעט, און ער ארבעט 12 שאָ, וועט ער אומפאַרמײַדלעך אײַנזען אין די דאָזיקע 3 שילינג דעם ווערט אָדער דעם פּרײַז פון 12 שאָ ארבעט, כאָטש אינדערעמעסן זײַנען די דאָזיקע 12 שאָ ארבעט רעאַ־ליזירט אין א ווערט פון 6 שילינג. פונדאַנען דרינגט ארויס א טאָפּלטער אויספיר.

ערשטנס: דער ווערט אָדער דער פּרײַז פון דער ארבעטקראַפט באַקומט דעם אויסזען פון דעם פּרײַז אָדער פון דעם ווערט פון דער ארבעט גופע, כאָטש, שטרענג גערעדט, האָבן די אויסדרוקן „ווערט און פּרײַז פון דער ארבעט" קיין זין ניט.

צווייטנס: כאָטש באַצאָלט ווערט נאָר א טייל פון דעם ארבע־טערס טאָג־טעגלעכער ארבעט און דער צווייטער טייל בלײַבט גאָר ניט באַצאָלט, און גראָד די ניט באַצאָלטע ארבעט אָדער די מער־ארבעט בילדעט דעם פאָנד, פון וועלכן עס שטאַמט דער מערווערט אָדער דער דעוועכ, דאַכט זיך פונדעסטוועגן אויס, אז די גאַנצע ארבעט איז באַלוינט געוואָרן.

אָט דער פאַלשער אויסזען אונטערשיידט די לוין־ארבעט פון אַנדערע היסטאָרישע ארבעט־פאָרמען. בא דער סיסטעם פון ארבעט־לוין זעט אויס אפילע די ניט באַצאָלטע ארבעט ווי א באַצאָלטע. פאַרקערט, בא דער שקלאַפערײַ זעט אויס אפילע דער באַצאָלטער טייל ארבעט ווי א ניט באַצאָלטער. נאַטירלעך, קעדיי ער זאָל קאָנען

ארבעטן, מוז דער שקלאפ לעבן, און א טייל פון זײַן ארבעטטאָג גייט אפ קאָמפּענסירן דעם ווערט פון אויסהאלטן אים אליין. נאָר אזויווי צווישן אים און זײַן באלעבאָס איז ניט געשלאָסן געוואָרן קיין שום אָפּמאַך, אזויווי צווישן די ביידע צדאָדים איז ניט פאָר־געקומען קיין קיפּ און קיין פארקיפּ, זעט עס אויס, ווי זײַן גאנצע ארבעט וואָלט געווען אן אומזיסטע.

נעמט פון דער אנדערער זײַט א פויער — א לײַבקנעכט, ווי ער האָט נאָך נעכטן, קאָן מען זאָגן, עקזיסטירט אין גאנץ מיזרעך־אייראָפּע. אָט דער פויער פלעגט ארבעטן, לאָמיר זאָגן, 3 טעג פאר זיך אפ זײַן אייגענעם אָדער אפ א צוגעטיילטן שטיקל פעלד, און די איבעריקע 3 טעג פלעגט ער טאָן געצוווּנגענע און ניט-באצאָלטע ארבעט בא זײַן פאָרעצ אין גוט. אלזאָ, דאָ זײַנען דײַטלעך פאנאנ־דערגעטיילט דער באצאָלטער און דער ניט באצאָלטער טייל ארבעט, פאנאנדערגעטיילט אין צײַט און אין אָרט, און אונדזערע ליבעראלן פלעגן זיך פארגיין אין מאָראלישן צאָרן פון דעם נארישן אײַנפאל צו צווינגען א מענטשן ארבעטן פאר גאָרנישט.

אין טאָך אָבער איז עס גאָר קיין נאפקעמינע ניט, צי א מענטש ארבעט 3 טעג אין וואָך פאר זיך אפ זײַן אייגענעם פעלד און נאָכדעם 3 טעג אומזיסט באם פאָרעצ אין גוט, אָדער ער ארבעט אין פאבריק אָדער אין ווארשטאט 6 שאָ פאר זיך און 6 שאָ פאר זײַן אונטערנעמער, כאָטש אין לעצטן פאל זײַנען דער באצאָל־טער און דער ניט-באצאָלטער טייל ארבעט פאריינקיט אינינעם און לאָזן זיך ניט צעשיידן, און דער טאָך פון דעם גאנצן אייסעק איז דאָ פולשטענדיק פארמאסקירט דורך אן אָפּמאַך און דורך דעם, וואָס סאָפּ וואָך באקומט מען ארבעטלוין. די ניט-באצאָלטע ארבעט זעט אויס אין איין פאל, ווי פרײַוויליק אָפּגעגעבן, און אין צווייטן פאל — ווי ארויסגעצוווּנגען. דאָס איז דער גאנ־צער אונטערשייד.

אויב איך וועל ווײַטער באניצן דעם אויסדרוק „דער ווערט פון דער ארבעט", איז עס נאָר אלס א פּאָפּולערן אויסדרוק, אָנשטאָט צו זאָגן „דער ווערט פון דער ארבעטקראפט".

X. וואזוי ווערט ארויסבאקומען רעוועכ, ווען די סכוירע ווערט פארקויפט לויט איר ווערט

לאָמיר אָנעמען, אז א שאָ דורכשניטלעכע ארבעט ווערט פאר־קערפערט אין א ווערט פון 6 פענס אָדער אז 12 שאָ דורכשניט־לעכע ארבעט ווערן פארקערפערט אין א ווערט פון 6 שילינג. לאָמיר אָנעמען ווײַטער, אז דער ווערט פון דער ארבעט באטרעפט 3 שילינג אָדער אזויפיל, וויפל דער פּראָדוקט פון 6 שאָ ארבעט. אויב אינעם רוי־מאטעריאל, וואָס איז פארברויכט געוואָרן צום פּראָדוצירן א גע־וויסע סכוירע, אין די אויסגענוצטע טיילן מאשינעס אאוו. איז געווען פארקערפערט 24 שאָ דורכשניטלעכע ארבעט, וואָלט דער ווערט פון דעם אלעם באטראָפן 12 שילינג. ווען דער ארבעטער, וועמען דער קאפּיטאליסט האָט געדונגען, וועט אכוץ דעם צוגעבן צו די דאָזיקע פּראָדוצירן־מיטלען 12 שאָ ארבעט, וועלן די דאָזיקע 12 שאָ פאָרשטעלן א ווערט נאָך פון 6 שילינג. הייסט עס, אז דער אלגע־מיינער ווערט פונעם פּראָדוקט וואָלט דערגאנגען ביז 36 שאָ פאר־קערפערטע ארבעט און וואָלט באטראָפן 18 שילינג. נאָר אזויווי דער ווערט פון דער ארבעט אָדער דער ארבעטלוין, וואָס איז אָפּגעצאָלט געוואָרן דעם ארבעטער, באטרעפט נאָר 3 שילינג, צאָלט דער קאפּי־טאליסט ניט קיין שום עקוויוואלענט פאר די 6 שאָ מעראַרבעט, וואָס דער ארבעטער האָט אָפּגעטאָן און וואָס זײַנען פארקערפערט געוואָרן אינעם ווערט פון דער סכוירע. ווען דער קאפּיטאליסט פארקויפט די דאָזיקע סכוירע לויט איר ווערט, פאר 18 שילינג, רעאליזירט ער אזויארום אויך דעם ווערט פון די 3 שילינג, פאר וועלכע ער האָט קיין שום עקוויוואלענט ניט געצאָלט. אָט די 3 שילינג בילדן דעם מערווערט אָדער דעם רעוועכ, וואָס ער לייגט ארײַן צו זיך אין קעשענע. אלזאָ, דער קאפּיטאליסט באקומט רעוועכ 3 שילינג ניט דורך דעם, וואָס ער פארקויפט זײַן סכוירע העכער פאר זייער ווערט, נאָר דורך דעם, וואָס ער פארקויפט זי טאקע לויט זייער ווירק־לעכן ווערט.

דעם ווערט פון א סכוירע באשטימט דער גאנצער סכום אר־בעט, וואָס אנטהאלט זיך אין איר. אָבער איין טייל פון דעם דאָזיקן סכום ארבעט איז אזא ווערט, פאר וועלכן עס איז אײַנגעצאָלט גע־וואָרן אן עקוויוואלענט אין דער פאָרם פון ארבעטלוין; דער צווייטער

טייל איז דער ווערט, פאר וועלכן עס איז קיין שום עקוויוואלענט ניט געצאָלט געוואָרן. איין טייל ארבעט, וואָס די סכוירע אנטהאלט, איז באצאָלטע ארבעט און דער צווייטער איז ניט באצאָלטע. און ווען דער קאפיטאליסט פארקויפט א סכוירע לויט איר ווערט, דה. אלס קריסטאליזירונג פונעם גאנצן סכום ארבעט, וואָס איז פארטאָן געוואָרן אפ איר, מוז ער זי אומבאדיננט פארקויפן מיט רעוועכ. ער פארקויפט דאָך ניט בלויז דאָס, פאר וואָס ער האָט אליין אָפּגעצאָלט אן עקוויוואלענט, נאָר אויך דאָס, וואָס עס האָט אים גאָרניטט געקאָסט, כאָטש זיין ארבעטער האָט דאָס געקאָסט ארבעט. דאָס, וואָס די סכוירע קאָסט דעם קאפיטאליסט, און אירע ווירקלעכע לאָסטן, זיינען צוויי גאָר פארשיידענע זאכן. דערפאר כאזער איך איבער, אז דער נאָרמאלער און דער דורכשניטלעכער רעוועכ באקומט זיך ניט, ווען די סכוירעס ווערן פארקויפט העכער פאר זייער ווערט, נאָר ווען זיי ווערן פארקויפט טאקע לויט זייער ווירקלעכן ווערט.

XI. די פארשיידענע טיילן, אפ וועלכע עס צעפאלט זיך דער מערווערט

דעם מערווערט, אָדער יענעם טייל פונעם גאנצן ווערט פון דער סכוירע, אין וועלכן עס איז פארקערפערט די מעראַרבעט אָדער דעם ארבעטערס ניט-באצאָלטע ארבעט, רופ איך אָן רעוועכ. אָבער ניט דער גאנצער רעוועכ פאלט ארײַן אין קעשענע צום קאפיטאליסט דעם אונטערנעמער. די ערד־מאָנאָפּאָליע גיט דעם ערדבאזיצער די מעגלעכקײַט צוצונעמען פאר זיך דעם טייל מערווערט, וואָס טראָגט דעם נאָמען „ערד־רענטע" — אלציינס, צי די ערד ווערט באניצט פאר ערדארבעט, פאר געבײַדעס, פאר אײַזנבאנען אָדער פאר וועלכע-עס־איז אנדערע פּראָדוקטיווע צוועקן. פון דער אנדערער זײַט ווידער, איז גראָד דער פאקט, וואָס דאָס באזיצן ארבעט-מיטלען גיט דעם קאפיטאליסט — דעם אונטערנעמער די מעגלעכקײַט צו פּראָדוצירן מער־ווערט אָדער — וואָס דאָס איז איינט און דאָס זעלבע — צוצונעמען פאר זיך א געוויסן סכום ניט־באצאָלטע ארבעט, דאָס גיט דעם באַ-זיצער פון די ארבעט-מיטלען, וועלכער לײַט זיי אויס דעם קאפּי־טאליסט דעם אונטערנעמער — אינגאנצן אָדער טייל־ווײַז — מיט איין וואָרט, דעם געלט-קאפיטאליסט אויך די מעגלעכקײַט צוצונעמען פאר

זיך א געוויסן טייל מערווערט, וואָס טראָגט דעם נאָמען „פּראָצענט" אזוי, אז דעם קאַפּיטאַליסט דעם אונטערנעמער, אלס אזעלכן, בלײַבט איבער נאָר דאָס, וואָס מע רופט אָן אינדוסטריעלער אָדער קאָמער־ציעלער רעוועכ.

וועלכע געזעצן רעגולירן די פאַרטיילונג פון דער גאַנצער סומע מערווערט צווישן די דאָזיקע 3 קאַטעגאָריעס מענטשן, — דאָס איז א פראגע, וואָס האָט קיין שום שײַכעס ניט צו אונדזער טעמע. אָבער פון דעם, וואָס מיר האָבן אויבן דערקלערט, דרינגט ארויס:

ערד־רענטע, פּראָצענט און קאָמערציעלער רעוועכ זײַנען מערניט ווי פאַרשיידענע נעמען פאַר פאַרשיידענע טיילן מערווערט פון דער סכוירע אָדער פון דער ניטבאַצאָלטער ארבעט, וואָס אנטהאַלט זיך אין איר: אלע שטאַמען זיי פון דעם איינעם קוואַל, און נאָר פון אים אַליין. זיי שטאַמען ניט פון דער ערד אלס אזא און ניט פונעם קאַפּיטאַל אלס אזעלכן, נאָר די ערד און דער קאַפּיטאַל גיבן זייערע באַזיצערס די מעגלעכקײַט צו באַקומען בא דעם קאַפּיטאַליסט דעם אונטערנעמער אנטשפּרעכיקע טיילן מערווערט, וואָס ער האָט ארויס־געפּרעסט פונעם ארבעטער. פאַרן ארבעטער גופע איז גאָר ניט אזוי וויכטיק, צי דער קאַפּיטאַליסט דער אונטערנעמער לייגט ארײַן צו זיך אין קעשענע דעם גאַנצן מערווערט, דעם גאַנצן פּראָדוקט פון דער מעראַרבעט אָדער פון דער ניטבאַצאָלטער ארבעט, צי ער איז גע־צווונגען אָפּצוגעבן א געוויסן טייל מערווערט — אונטערן נאָמען „ערד־רענטע" און „פּראָצענט" — א דריטן צאָד. ווען דער קאַפּיטאַליסט דער אונטערנעמער זאָל זיך באַניצן נאָר מיט אייגענעם קאַפּיטאַל און זאָל אַליין זײַן דער אייגנטימער פון דער ערד, וואָלט דער מערווערט געגאַנגען אינגאַנצן אין זײַן קעשענע.

פון דעם ארבעטער פרעסט ארויס דעם מערווערט אומיטלבאַר דער קאַפּיטאַליסט דער אונטערנעמער. דערבײַ איז גאָר קיין נאַפּקעמינע ניט, וואָס פאַר א טייל דערפון ער קאָן סאָפּקאָלסאָפּ לאָזן פאַר זיך. אפ דער דאָזיקער קעגנזײַטיקער באַציִונג צווישן דעם קאַפּיטאַליסט דעם אונטערנעמער און דעם לוין־ארבעטער הענגט די גאַנצע סיסטעם פון ארבעטלוין אָדער די גאַנצע איצטיקע פּראָדוציר־סיסטעם. אייניקע ביר־גער, וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין אונדזער דיסקוסיע, האָבן גע־פּרוווט מאַכן דעם גאַנצן אינינען צו קליינגעלט און באַטראַכטן די דאָזיקע גרונט־באַציִונגען צווישן דעם קאַפּיטאַליסט דעם אונטערנעמער

און דעם ארבעטער, ווי א צווייטראנגיקע פראגע. זיי האָבן געהאט א גרויסן טאָעס, כאָטש זיי זײַנען געווען געדעכט, ווען זיי האָבן באהויפּט, אז בא די געגעבענע אומשטענדן דירט אָן די פרײַזן־הער־כערונג גאנץ פארשיידן דעם קאפיטאליסט דעם אונטערנעמער, דעם ערד־באזיצער, דעם געלט-קאפיטאליסט און, אויב איר ווילט, דעם שטײַערן־זאמלער.

פון דעם, וואָס איז געזאָגט געוואָרן, דרינגט נאָך ארויס א צווייטער אויספיר.

דער טייל ווערט פון דער סכוירע, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר דעם ווערט פון דעם רוי-מאטעריאל און פון די מאשינעס, מיט איין וואָרט, דעם ווערט פון די פארברויכטע פּראָדוציר-מיטלען — אָט דער טייל גיט קיין שום האכנאָסע ניט: ער שטעלט נאָר אויף צוריק דעם קאפיטאל. נאָר ווען מע זאָל דאָס אפילע לאָזן אָן א זײַט, וואָלט געווען פאלש צו מיינען, אז דער צווייטער טייל פונעם ווערט פון דער סכוירע, וואָס גיט די האכנאָסע אָדער קאָן אויסגעגעבן ווערן אלס ארבעטלוין, רעוועך, רענטע, פּראָצענט, בילדעט זיך פונעם ווערט פונעם ארבעטלוין, פונעם ווערט פון דער רענטע, פונעם ווערט פונעם רעוועך אאוו. לאָמיר דערווײַל לאָזן אָן א זײַט דעם ארבעטלוין און באטראכטן נאָר דעם קאָמערציעלן רעוועך, דעם פּראָצענט און די רענטע. מיר האָבן נאָר וואָס געזען, אז דער מערווערט, וואָס איז פאראן אין דער סכוירע אָדער דער טייל פון איר ווערט, אין וועלכן עס איז פארקערפערט די ניטבאצאָלטע ארבעט, צעפאלט זיך אויף פארשיידענע טיילן, וואָס טראָגן 3 פארשיידענע נעמען. עס וואָלט אָבער געווען דורכויס דער הייפּעך פונעם עמעס צו זאָגן, אז איר ווערט שטעלט זיך צונויף אָדער ווערט געבילדעט דורך צונויפדרעכענען די אומאָפּהענגיקע ווערטן פון די דאָזיקע דרײַ באשטאנד־טיילן.

ווען איין שאָ ארבעט ווערט פארקערפערט אין א ווערט פון 6 פענס, ווען דעם ארבעטערס ארבעטטאָג באטרעפט 12 שאָ און א העלפט פון דער דאָזיקער צײַט איז ניט קיין באצאָלטע ארבעט, גיט צו די דאָזיקע מעראַרבעט דער סכוירע א מערווערט פון 3 שילינג, דה. א ווערט, וואָס פאר אים איז ניט באצאָלט געוואָרן קיין שום עקוויוואלענט. אָט דער מערווערט פון 3 שילינג בילדעט דעם גאנצן פאָנד, וועלכן דער קאפיטאליסט דער אונטערנעמער קאָן טיילן מיטן געלט-אויסבאָרגער און מיטן ערדבאזיצער אין אוואָסער־עס-איז

פראָפּאָרץ. דער ווערט פון די דאָזיקע 3 שילינג בילדעט עס דעם גרענעץ פונעם ווערט, וואָס זיי קאָנען טיילן צווישן זיך. אָבער ניט דער קאַפּיטאַליסט דער אונטערנעמער גיט צו צום ווערט פון דער סחוירע א ווילקירלעכן ווערט פון זײַן רעוועך, צו וועלכן עס קומט נאָכדעם צו דער טייל ווערט, וואָס גייט פאַרן ערדבאַזיצער אַאוו., אזוי, אז די סומע פון די אַלע ווילקירלעך פעסטגעשטעלטע ווערטן זאָל בילדן דעם גאַנצן ווערט. איר זעט אַלזאָ, ווי פאַרפירעריש עס איז דער אַלגעמיין פאַרשפּרייטער קוק, וואָס מישט צונויף דאָס צע־גלידערן דעם שוין פאַראַנענעם ווערט אַפ 3 טייל מיטן בילדן דעם דאָזיקן ווערט דורך צונויפלייגן 3 אומאָפּהענגיקע ווערטן און פאַר־וואַנדלט אַזויאַרום דעם גאַנצן ווערט, פון וועלכן עס שטאַמען די רענטע, דער רעוועך און דער פּראָצענט, אין א ווילקירלעכער גרייס.

אויב דער גאַנצער רעוועך, וואָס דער קאַפּיטאַליסט באַקומט, באַ־טרעפט 100 פונט סטערלינג, איז, ווען מיר באַטראַכטן די דאָזיקע סומע אַלס אַן אַבסאָליוטע גרייס, רופן מיר זי אָן „די מאַסע פון רעוועך". אויסרעכענענדיק ווידער די פאַרהעלטעניש פון די דאָזיקע 100 פונט צום פריִער אויסגעלייגטן קאַפּיטאַל, רופן מיר אָן די דאָ־זיקע רעלאַטיווע גרייס „די נאָרמע פונעם רעוועך". ס'איז קלאָר, אַז די דאָזיקע נאָרמע פונעם רעוועך קאָן אויסגעדריקט ווערן אַפ צוויי־ערליי אויפאַנים.

לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז 100 פונט איז דער קאַפּיטאַל, וואָס איז פריִער אויסגעלייגט געוואָרן אַלס אַרבעטלוין. אויב דער געשאַ־פענער מערווערט מאַכט אויך אויס 100 פונט, — דאָס באַווײַזט אונדז, אַז א העלפט פונעם אַרבעטערס אַרבעטטאָג באַשטייט פון ניטבאַ־צאָלטער אַרבעט, — און מיר וועלן אויסמעסטן דעם דאָזיקן רעוועך אין פאַרגלײַך מיטן קאַפּיטאַל, וואָס איז אויסגעלייגט אַפ אַרבעטלוין, וועלן מיר זאָגן, אַז די נאָרמע פונעם רעוועך[1] באַטרעפט 100 פּראָ־צענט, ווײַל דער אויסגעלייגטער קאַפּיטאַל האָט באַטראָפן 100 פונט, און דער רעאַליזירטער ווערט — 200 פונט.

ווען מיר זאָלן, פון דער אַנדער זײַט, באַטראַכטן ניט בלויז דעם קאַפּיטאַל, וואָס איז אויסגעלייגט געוואָרן אַפ אַרבעטלוין, נאָר די

1 שפּעטער, אין „קאַפּיטאַל", רופט עס מאַרקס אָן „נאָרמע פון מערווערט" („נאָרמע פון רעוועך" הייסט בא אים דאָרטן די פאַרהעלטעניש פונעם רעוועך צום גאַנצן קאַפּיטאַל).

גאנצע סומע אויסגעלייגטן קאפיטאל, לעמאָשל, 500 פונט, פון וועלכע 400 פונט איז דער ווערט פון די רו-מאטעריאלן, מאשינעס אאוו., וואָלטן מיר געמוזט זאָגן, אז די נאָרמע פונעם רעוועכ באטרעפט נאָר 20 פראָצענט, ווײַל דער רעוועכ פון 100 פונט באטרעפט נאָר א פינפטכיילעק פונעם גאנצן אויסגעלייגטן קאפיטאל.

דער ערשטער אויפן אויסצודריקן די נאָרמע פונעם רעוועכ איז דער איינציקער, וואָס באווײַזט אײַך די ווירקלעכע קענזײַטיקע פארהעלטעניש צווישן דער באצאָלטער און דער ניטבאצאָלטער ארבעט, דעם ווירקלעכן גראד פון דער עקספלואטאציע פון דער ארבעט (אנטשולדיקט מיר דאָס פראנצויזישע וואָרט). דער צווייטער אויפן פון אויסדריקן די נאָרמע פונעם רעוועכ איז אלגעמיין-געברויכלעך און איז ווירקלעך זייער באקוועם פאר געוויסע צוועקן. אלנפאלס איז ער העכסט נוצלעך, קעדיי צו פארבאָרגן, אפ וויפל דער קאפיטאליסט פרעסט ארויס פונעם ארבעטער אומזיסטע ארבעט.

אין די באמערקונגען, וואָס איך וויל מאכן, וועל איך באניצן דאָס וואָרט „רעוועכ" צו באצייכענען די גאנצע מאסע מערווערט, וואָס דער קאפיטאליסט באקומט, ניט נעמענדיק אין באטראכט די צעטיילונג פונעם מערווערט צווישן די פארשיידענע שוטפים. ווען איך וועל געברויכן דעם אויסדרוק „נאָרמע פונעם רעוועכ", וועל איך שטענדיק מעסטן דעם רעוועכ מיטן ווערט פונעם קאפיטאל, וואָס איז אויסגעלייגט געוואָרן אפ ארבעטלוין.

XII. די אלגעמיינע פארהעלטעניש צווישן דעם רעוועכ, דעם ארבעטלוין און די פרײַזן

ווען מיר זאָלן אראָפּנעמען פונעם ווערט פון דער סכוירע דעם טייל ווערט, וואָס גייט אפ אופשטעלן דעם ווערט פון רו-מאטעריאל און אנדערע פראָדוציר-מיטלען, וואָס זײַנען אפ איר פארטאָן געוואָרן, דה. ווען מיר זאָלן אראָפּנעמען דעם ווערט, וועלכן עס שטעלט מיט זיך פאָר די פרײַערדיקע ארבעט, וואָס אנטהאלט זיך אין דער סכוירע, וועט דער רעשט פון ווערט זײַן יענער סכום ארבעט, וועלכן עס גיט איר צו דער לעצטער ארבעטער, וואָס האָט אפ איר געארבעט. אויב דער דאָזיקער ארבעטער ארבעט יעדן טאָג 12 שאָ, און 12 שאָ דורכשניטלעכע ארבעט קריסטאליזירן זיך אין א גאָלד-

סומע פון 6 שילינג, איז דער דאָזיקער צוגעגעבענער ווערט פון 6 שילינג דער איינציקער ווערט, וואָס זײַן ארבעט האָט געשאפן. אָט דער באשטימטער ווערט, וואָס הענגט אָפּ פון דעם, ווי לאנג עס האָט געדויערט די ארבעט, וועלכע ער האָט אָפּגעטאָן, — איז דער איינציקער פאָנד, פון וועלכן ער, ווי אויך דער קאפּיטאליסט, קאָן שעפּן אנטשפּרעכיקע טיילן אָדער דיווידענדן, — דאָס איז דער איינציקער ווערט, וואָס קאָן צעטיילט ווערן אפ ארבעטלוין און אפ רעוועכ. ס'איז קלאָר, אז אן און פאר זיך וועט זיך די גרייס פון דעם דאָזיקן ווערט ניט ענדערן דערפון, וואָס מען קאָן אים צעטיילן צווישן די אָנטיילנעמער אין פאַרשיידענע פּראָפּאָרציעס. אין טאָכ וועט זיך אויך גאָרנישט ענדערן, ווען איר וועט אָנשטאָט איין אר־בעטער נעמען די גאנצע ארבעטנדיקע באפעלקערונג און אָנשטאָט איין ארבעטטאָג, צומבײַשפּיל, 12 מיליאָן ארבעטטעג.

אזויווי דער קאפּיטאליסט און דער ארבעטער קאָנען צווישן זיך טיילן מער ניט ווי אָט דעם באגרענעצטן ווערט, דה. דעם ווערט, וואָס ווערט געמאָסטן מיט דעם ארבעטערס גאנצער ארבעט, איז וואָס מער איי־נער פון זיי באקומט, אלץ ווייניקער באקומט דער צווייטער, און פאַרקערט. אויב עס איז פאראן א באשטימטער סכום, קאָן איין טייל פון דעם דאָזיקן סכום פאַרגרעסערט ווערן נאָר אפ וויפל עס ווערט פאַרקלענערט דער צווייטער טייל. אויב דער ארבעטלוין ענדערט זיך, מוז זיך דער רעוועכ ענדערן אין א פאַרקערטער ריכטונג. ווען דער ארבעטלוין פאלט, שטײַגט דער רעוועכ, און ווען דער ארבעט־לוין שטײַגט, פאלט דער רעוועכ. אויב דער ארבעטער באקומט — לויט אונדזער פריִערדיקער פאָרויסזעצונג — 3 שילינג, — א העלפט פון דעם ווערט, וואָס ער פּראָדוצירט, — אָדער אויב זײַן ארבעטטאָג באשטייט אפ א העלפט פון באצאָלטער ארבעט און אפ א העלפט פון ניטבאצאָלטער, וועט די נאָרמע פונעם רעוועכ באטרעפן 100 פּראָ־צענט, ווײַל דער קאפּיטאליסט וועט אויך באקומען 3 שילינג, אויב דער ארבעטער באקומט נאָר 2 שילינג, אָדער אויב ער ארבעט פאר זיך נאָר א דריטל פונעם ארבעטטאָג, וועט דער קאפּיטאליסט באקומען 4 שילינג, און די נאָרמע פונעם רעוועכ וועט אויסמאכן 200 פּראָצענט. ווען דער ארבעטער באקומט 4 שילינג, פאלט די נאָרמע פונעם רעוועכ ביז 50 פּראָצענט. אָבער די אלע ענדערונגען האָבן קיין שום ווירקונג ניט אפן ווערט פון דער סכוירע. אן אלגע־

מיינע העכערונג פונעם לוין וועט מיטברענגען מיט זיך א פארקלע־נערונג פון דער אלגעמיינער נאָרמע פון רעוועכ, — אָבער זי וועט זיך ניט אָפּשפּיגלען אף די ווערטן פון די סכוירעס.

די ווערטן פון די סכוירעס, וואָס רעגולירן אין דער לעצטער אינסטאנצ די מארק־פּרייזן, ווערן באשטימט אויסשליסלעך דורכן גאנצן סכום ארבעט, וואָס איז פיקסירט אין זיי, און ניט דורכן טיילן דעם דאָזיקן סכום אף באצאָלטער און ניטבאצאָלטער ארבעט. אָבער דערפון דרינגט קלאָר ניט ארויס, אז די ווערטן פון די באַ־זונדערע סכוירעס אָדער פון די גאנצע מאסן סכוירעס, וואָס ווערן פּראָדוצירט אין מעשעך פון 12 שאָ, צומבייַשפּיל, וועלן בלייַבן קאָנס־טאנט. די צאָל אָדער די מאסע סכוירעס, וואָס איז פּראָדוצירט געוואָרן אין מעשעך פון א באשטימטער ארבעט־צייַט אָדער דורך א באשטימטן סכום ארבעט, הענגט אָפּ פון דער פּראָדוקטיווקייַט פון דער ארבעט, וואָס איז פאַרטאָן געוואָרן אף צו שאפן זי, און ניט פון איר דויער אָדער פון איר לענג. בא א באשטימטן גראד פּראָדוקטיווקייַט פון א שפּינערס ארבעט, צב., קאָן פּראָדוצירט ווערן אין מעשעך פון א 12־שאָיקן ארבעטטאָג 12 פונט גארן, און בא א נידערי־קערן גראד פּראָדוקטיווקייַט — נאָר 2 פונט. אויב 12 שאָ דורכשניט־לעכע ארבעט ווערן פאַרקערפּערט אין א ווערט פון 6 שילינג, וועלן 12 פונט גארן אין איין פאל קאָסטן 6 שילינג, און אין צווייטן פאל וועלן 2 פונט גארן אויך קאָסטן 6 שילינג. דעריבער וועט א פונט גארן אין איין פאל קאָסטן 6 פענס און אין צווייטן — 3 שי־לינג. דער אונטערשייד אין די פּרייַזן וואָלט געווען א רעזולטאט פון דעם אונטערשייד אין דער פּראָדוקטיווקייַט פון דער פאַרווענד־טער ארבעט. בא א גרויסער פּראָדוקטיווקייַט אין דער ארבעט וואָלט אין 1 פונט גארן געווען פאַרקערפּערט א שאָ ארבעט, און בא א קלענערער פּראָדוקטיווקייַט וואָלט אין אים געווען פאַרקער־פּערט 6 שאָ ארבעט. אין איין פאל וואָלט דער פּרייַז פון א פונט גארן געווען ניט מער ווי 6 פענס, כאָטש דער ארבעטלוין וואָלט געווען פאַרהעלטניסמעסיק הויך און די נאָרמע פונעם רעוועכ — פאַר־העלטניסמעסיק נידעריק, און אין צווייטן פאל וואָלט דער פּרייַז פון א פונט גארן געווען 3 שילינג, כאָטש דער ארבעטלוין וואָלט גע־ווען נידעריק און די נאָרמע פונעם רעוועכ — הויך. דאָס וואָלט גע־ווען אזוי דערפאַר, ווייַל דעם פּרייַז פון א פונט גארן באשטימט

דער גאנצער סכום ארבעט, וואָס איז אפ אים פארטאָן געוואָרן, און ניט דער רעזולטאט פון טיילן דעם גאנצן סכום ארבעט אפ באצאָל-טער און אומבאצאָלטער.

אלזאָ, דער פאקט, וואָס איך האָב פריער דערמאָנט, — אז די הויך-באצאָלטע ארבעט קאָן פראָדוצירן ביליקע סכוירעס און די ני־דעריק-באצאָלטע ארבעט טײַערע סכוירעס, — פארלירט דעם כאראק־טער פון א פאראדאָקס. ער איז נאָר אן אויסדרוק פון דעם אלגע־מיינעם געזעץ, אז דעם ווערט פון א סכוירע באשטימט דער סכום ארבעט, וואָס איז אפ איר פארטאָן געוואָרן, אָבער דער דאָזיקער סכום הענגט אָפּ אינגאנצן פון דער פראָדוקטיווקײַט פון דער אָנגע־ווענדטער ארבעט און ער ענדערט זיך דעריבער מיט יעדער ענדע־רונג פון דער ארבעט־פראָדוקטיווקײַט.

XIII. די הויפט־פאלן פון פרוווּן צו העכערן דעם ארבעטלוין אָדער קעמפן קעגן זײַן פאלן

מיר דארפן איצט ערנסט באטראכטן די וויכטיקסטע פאלן, ווען מע פרוווט דערגרייכן א העכערונג פונעם ארבעטלוין אָדער ניט דערלאָזן אראָפּזעצן אים.

1) מיר האָבן געזען, אז דעם ווערט פון דער ארבעטקראפט אָדער, ווי מע זאָגט, דעם ווערט פון דער ארבעט באשטימט דער ווערט פון די נייטיקע לעבן־מיטלען אָדער דער סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק אפ צו פראָדוצירן זיי. אלזאָ, אויב דער ווערט פון די נייטיקע לעבן-מיטלען, וואָס אן ארבעטער פארבראוכט דורכשניט־לעך יערן טאָג, באטרעפט אין א באשטימטן לאנד 6 שאָ ארבעט, וואָס ווערן אויסגעדריקט אין 3 שילינג, וואָלט דער ארבעטער באַ־דארפט ארבעטן יעדן טאָג 6 שאָ צו שאפן אן עקוויוואלענט פון זײַן טאָג-אויסהאלטונג. ווען דער גאנצער ארבעטטאָג געדויערט אָבער 12 שאָ, וועט אים דער קאפיטאליסט באצאָלן פארן ווערט פון זײַן ארבעט 3 שילינג. א האלבער ארבעטטאָג וועט זײַן ניט־באצאָלטע ארבעט, און די וואָרמע פונעם רעוועך וועט באטרעפן 100 פּ אָצענט

אָבער לאָמיר אָננעמען, אז מאכמעס דעם, וואָס עס איז פארקלענערט געוואָרן די פראָדוקטיווקײַט פון דער ארבעט, איז נייטיק געוואָרן

מער ארבעט אפ צו פראָדוצירן דעם זעלבן סכום, לאָמיר זאָגן, לאנדווירטשאפטלעכע פראָדוקטן, אזוי, אז דער פרײַז פון די נייטיקע לעבן־מיטלען, וואָס ווערן דורכשניטלעך פארברויכט יעדן טאָג, וועט שטײַגן פון 3 שילינג ביז 4. אין דעם פאל וואָלט דער ווערט פון דער ארבעט געשטיגן אפ א דריטל אָדער אפ $33^1/_3$ פראָצענט. מע וואָלט באדארפט האָבן 8 שאָ ארבעט אפ צו שאפן אן עקוויוואלענט פון דעם ארבעטערס טאָג־אויסהאלטונג, וואָס זאָל אנטשפרעכן זײַן פריִערדיקן לעבנס־ניוואָ. די מער־ארבעט וואָלט דעריבער געפאלן פון 6 שאָ ביז 4, און די נאָרמע פונעם רעוועך — פון 100 פראָצענט ביז 50 פראָצענט. דער ארבעטער, וואָס פאָדערט בא אזוינע באדינגונגען, מע זאָל אים העכערן דעם ארבעטלוין, פאָדערט, אז מע זאָל העכערן דעם ווערט פון זײַן ארבעט — פונקט ווי יעדער אנדערער פארקויפער פון א סכוירע שטרעבט דערצו, אז דער געהעכערטער ווערט פון דער סכוירע זאָל באצאָלט ווערן, ווען די הויצאָעס אפ זײַן סכוירע ווערן גרעסער. אויב דער ארבעטלוין ווערט ניט געהעכערט אָדער ער ווערט געהעכערט ניט גענוג אפ צו קאָמפענסירן דעם ארבעטער פארן געהעכערטן ווערט פון די נייטיקע לעבן־מיטלען, פאלט דער פרײַז פון דער ארבעט נידעריקער פאר איר ווערט און דעם ארבעטערס לעבן־באדינגונגען ווערן ערגער.

אָבער עס קאָן אויך פארקומען א ענדערונג אין א פארקעטער ריכטונג.

אדאנק דער פארגרעסערטער פראָדוקטיווקײַט פון דער ארבעט קאָן דער זעלבער סכום נייטיקע לעבן־מיטלען, וואָס ווערן דורכשניטלעך פארברויכט יעדן טאָג, ביליקער ווערן פון 3 שילינג ביז 2 שילינג אָדער אָנשטאָט 6 שאָ ארבעט וועט מען דארפן האָבן נאָ־ 4 שאָ אפ פראָדוצירן אן עקוויוואלענט פונעם ווערט פון די טאָג־טעגלעך נייטיקע לעבן מיטלען. דער ארבעטער וועט אין אזא פאל קאָנען קויפן פאר 2 שילינג פונקט אזויפיל נייטיקע לעבן־מיטלען, וויפל ער פלעגט פריער קויפן פאר 3 שילינג. דער ווערט פון דער ארבעט וואָלט דאָ פאקטיש געפאלן, אָבער אַט דער קלענער געוואָרענער ווערט וואָלט פארמאָגט דעם זעלבן סכום סכוירעס ווי פריער. דעמלט וואָלט דער רעוועך געשטיגן פון 3 שילינג ביז 4, און די נאָרמע פונעם רעוועך — פון 100 ביז 100 פראָצענט. דעם ארבעטערס אבסאָליוטער לעבנס־ניוואָ איז געבליבן דער זעלבער,

אָבער זײַן רעלאַטיווער לוין און בעמײַלע אויך זײַן רעלאַטיווע סאָציאַלע לאַגע — אין פאַרגלײַך מיט דער לאַגע פון דעם קאַפּיטאַליסט — איז געפאַלן. און אויב דער ארבעטער שטעלט זיך אנטקעגן אָט דעם אראָפּזעצן זײַן רעלאַטיוון ארבעטלוין, וויל ער נאָר באַקומען א כײַלעק פון דער גרעסער געוואָרענער פּראָדוקטיווקײַט פון זײַן אײַגענער ארבעט און אײַנהיטן זײַן פריערדיקע לאַגע אפן סאָציאַלן לײַטער. צב., די ענגלישע פאַבריק־לאָרדן האָבן נאָכן אָפּשאַפן די טוווע־געזעצן אראָפּגעזעצט דעם אַלגעמײַנעם ארבעטלוין אפ 10 פּראָצענט און האָבן דערמיט בעפײַרעש געבראַכן די הײַליקע צוזאָגן, וואָס זיי האָבן געגעבן בײַם דער אַגיטאַציע קעגן די טוווע־געזעצן; צוערשט איז דער ווידערשטאַנד פון די ארבעטער געווען אומעגלעך, אָבער שפּעטער זײַנען די פאַרלאָרענע 10 פּראָצענט ווידער דערוואָרבן געוואָרן אדאַנק אומשטענדן, וואָס איך קאָן דאָ ניט אָפּשטעלן זיך אפ זיי.

2) די ווערטן פון די נײַטיקע לעבן־מיטלען און בעמײַלע אויך דער ווערט פון דער ארבעט קאָן בלײַבן ניט געענדערט. אָבער דער געלט־פּרײַז פון דער ארבעט קאָן דאָך געענדערט ווערן מאַכמעס אן ענדערונג אינעם ווערט פון געלט.

צומבײַשפּיל, ווען עס ווערן אנטדעקט רײַכע ארץ־גרובן אאו., קאָן פּאַסירן, אז אפ ארויסבאַקומען 2 אונציעס גאָלד זאָל זיך פאָדערן ניט מער ארבעט, אײַדער פריִער אפ ארויסבאַקומען 1 אונציע. אין אזא פאַל וואָלט דער ווערט פון גאָלד געפאַלן אפ א העלפט אָדער אפ 50 פּראָצענט. סײַ דער ווערט פון ארבעט סײַ דער ווערט פון אַלע אנדערע סחורעס וואָלט זיך דעמלט אויסגעדריקט אין א פאַרטאָפּלטן געלט־פּרײַז אײַדער פריִער. די 12 שאָ ארבעט, וואָס פלעגן פריִער אויסגעדריקט ווערן אין 6 שילינג, וואָלטן איצט אויסגעדריקט געוואָרן אין 12 שילינג. אויב דער לוין פון אן ארבעטער זאָל דערבײַ בלײַבן 3 שילינג, אָנשטאָט צו שטײַגן ביז 6 שילינג, וועט דער געלט־פּרײַז פון זײַן ארבעט אויסמאַכן נאָר א העלפט פון איר ווערט, און זײַן לעבנס־ניוואָ וועט שרעקלעך פאַרערגערט ווערן. דאָס זעלבע וואָלט פּאָרגעקומען אין א גרעסערער אָדער א קלענערער מאָס אויך אין דעם פאַל, ווען זײַן ארבעטלוין זאָל אפילע שטײַגן, אָבער ניט אין דער פּראָפּאָרץ, אין וועלכער עס איז געפאַלן דער ווערט פון גאָלד. אין דעם פאַל וואָלטן ניט פאָר־

געקומען קיינע שום ענדערונגען ניט אין דער ארבעט־פּראָדוקטיוו־קייט, ניט אין דעם אָנבאָט און אינעם נאָכפרעג, ניט אינעם ווערט. עס וואָלט זיך גאָרנישט געענדערט, אכוץ די געלט־נעמען פון די זעלבע ווערטן. זאָגן אין אזא פאל, אז דער ארבעטער דארף ניט פאָדערן קיין אנטשפּרעכיקע העכערונג פונעם לוין, וואָלט געהייסן זאָגן, ער זאָל זיך באנוגענען דערמיט, וואָס מע צאָלט אים מיט נעמען אָנשטאָט זאכן.

די גאנצע פּריִערדיקע געשיכטע באווייזט, אז אלע מאָל, ווען געלט פלעגט פארלירן זיין ווערט, פלעגן די קאפּיטאליסטן שטענדיק אויסניצן די געלעגנהייט צו באשווינדלען די ארבעטער. די עקאָנאָמיסטן פון איינער זייער א פארשפּרייטער שול פארזיכערן, אז אי־בער דעם, וואָס עס האָבן זיך געעפנט נייע גאָלד־גרובנס, איבער דעם, וואָס עס האָט זיך פאר־בעסערט די באארבעטונג פון די זיל־בער־ארצגרובנס און ס'איז ביליקער געוואָרן קוועקזילבער, איז איצט דער ווערט פון די איידעלע מעטאלן ווידער געפאלן. דאָס וואָלט געקאָנט דערקלערן די שטרעבונג צו העכערן דעם ארבעטלוין, וואָס איז אנטשטאנען אפן קאָנטינענט אומעטום און גלייכצייטיק.

3) ביז איצט האָבן מיר זיך געהאלטן בא דער פאָרהאנאָכע, אז דער ארבעטטאָג האָט באשטימטע גרענעצן. אָבער אן און פאר זיך גענומען, האָט דער ארבעטטאָג קיין שטענדיקע גרענעצן ניט. דער קאפּיטאל שטרעבט שטענדיק צו פארלענגערן אים ביז דער גרעסטער פיזיש־מעגלעכער לענג, ווייל פּראָפּאָרציאָנעל צו דער דאָ־זיקער פארלענגערונג ווערט גרעסער די מעראַרבעט, און בעמיילע אויך דער רעוועך, וואָס שטאמט פון דער מעראַרבעט. וואָס מער דעם קאפּיטאל גיט זיך איין צו פארלענגערן דעם ארבעטטאָג, אלץ גרעסער ווערט דער סכום ארבעט, וואָס ער נעמט צו בא אנדערע מענטשן פאר זיך. אין מעשעך פונעם XVII און אפילע אין די ערשטע צוויי דריטל פונעם XVIII יאָרהונדערט איז אין גאנצ ענג־לאנד דער 10־שאָיקער ארבעטטאָג געווען א נאָרמאלער ארבעטטאָג. בייס דער אנטי־יאקאָבינישער מילכאָמע,[1] וועלכע עס האָבן אין דער ווירקלעכקייט געפירט די בריטישע אריסטאָקראטן קעגן דער בריטי־

[1] די מילכאָמע פון דער קאָאליציע פון די אייראָפּייִשע מעלוכעס בעראָש מיט ענגלאנד קעגן רעוואָליוציאָנערן פראנקרייך אין דער עפּאָכע פון דער גרויסער פראנ־צויזישער רעוואָליוציע.

שער ארבעטער-מאסע, האָט דער קאַפּיטאַל געפּראָוועט זײַנע וואַקאַנאַ-ליעס און האָט פאַרלענגערט דעם ארבעטטאָג פון 10 שאָ ביז 12, 14 און 18 שאָ. מאַלטוס — א מענטש, וואָס איר וועט אים אוואַדע ניט כוישעד זײַן אין צו גרויסן סענטימענטאַליזם, — האָט דערקלערט אין זײַן פּאַמפלעט, וואָס ער האָט פאַרעפנטלעכט אומגעפער אין יאָר 1815, אז אויב דאָס וועט אזוי ווײַטער דויערן, וועט דאָס לעבן פון דער נאַציע אונטערגעריסן ווערן ביזן סאַמע וואָרצל. אין יאָר 1765, עטלעכע יאָר איידער עס זײַנען אײַנגעפירט געוואָרן די נײַ-דער-פונדענע מאַשינעס, איז אין ענגלאַנד דערשינען א פּאַמפלעט מיטן נאָמען „An Essay on Trade“ („עטיוד וועגן האַנדל“). דער אַנאָנ-מער אוטער פונעם פּאַמפלעט, אַן אויסגעשפּראָכענער סוינע פונעם ארבעטער־קלאַס, זאָגט זיך ארויס פאַר דער נייטיקײַט צו פאַרבריי־טערן די גרענעצן פונעם ארבעטטאָג. אגעוו, צווישן די מיטלען צו דערגרייכן דעם דאָזיקן צוועק האַלט ער די „ארבעט־הײַזער“, וואָס דאַרפן זײַן, נאָך זײַן מיינונג, „שרעק־הײַזער“ („Houses of Terror“). וואָס־זשע פאַר אַן ארבעטטאָג לייגט ער פאָר פאַר די דאָזיקע „שרעק־הײַזער“? 12 שאָ, — פּונקט די זעלבע צײַט, וואָס די קאַפּי-טאַליסטן, פּאָליט־עקאָנאָמיסטן און מיניסטאָרן האָבן אנערקענט אין יאָר 1832 ניט נאָר אלס עקויסטירנדיקע, נאָר אויך אלס נייטיקע ארבעט-צײַט פאַר א קינד יינגער פון 12 יאָר.

פאַרקויפנדיק זײַן ארבעטקראַפט, — און בא דער הײַנטיקער סיס-טעם איז ער דאָס געצוווּנגען צו טאָן, — לאָזט דער ארבעטער דעם קאַפּיטאַליסט פאַרניצן די דאָזיקע קראַפט, אָבער דאָך אין געוויסע, פאַרניכטיקע גרענעצן. ער פאַרקויפט זײַן ארבעטקראַפט, קעדיי און־טערצוהאַלטן זי און ניט קעדיי צו צעשטערן זי (וועגן איר נאַטיר־לעכער אָפּניצונג רעדט מען ניט). ווען די ארבעטקראַפט ווערט פאַר־קויפט פאַר איר טעגלעכן אָדער וועכנטלעכן ווערט, ווערט פאָרויס-געזעצט, אז די ארבעטקראַפט וועט אין מעשעך פון טאָג אָדער אין מעשעך פון דער וואָך ניט פאַרטאָן ווערן אָדער ניט אויסגענוצט ווערן אזוי, ווי אין 2 טעג אָדער אין 2 וואָכן. נעמט א מאַשין, וואָס איז ווערט 1000 פונט סטערלינג. ווען מע זאָל זי אויסניצן אין פאַרלויף פון 10 יאָר, וועט זי יעדעס יאָר צוגעבן 100 פונט סטערלינג צום ווערט פון די סכוירעס, וועלכע זי פּראָדוצירט. אויב זי ווערט אָפּגענוצט נאָר אין מעשעך פון 5 יאָר, וועט זי צוגעבן

יעדעס יאָר צום ווערט פון די סכוירעס 200 פונט, דה. דער ווערט פון איר יערלעכער אָפּניצונג איז פארקערט פּראָפּאָרציאָנעל צו דער גיכקייט, מיט וועלכער זי ווערט אָפּגעניצט. אָבער גראָד דאָ לאָזט זיך פילן דער אונטערשייד פון אן ארבעטער ביז א מאשינ. א מאשינ ווערט אָפּגענוצט ניט פונקט אין דער זעלבער פּראָפּאָרץ, ווי זי ווערט גענוצט. א מענטש, פארקערט, ווערט אָפּגענוצט אין א סאך א גרעסערער פּראָפּאָרץ, איידער דאָס לאָזט זיך מערקן באם בלויזן ציפער־כעזשבן פון זיין ארבעט.

ווען די ארבעטער שטרעבן צו פארקירצן דעם ארבעטטאָג ביז זיין פריערדיקער פארנינפטיקער גרייס, אָדער ווען זיי שטרעבן — דאָרטן, ווו זיי קאָנען ניט אויספירן, אז דער געזעץ זאָל פיקסירן א נאָרמאלן ארבעטטאָג — ניט צו דערלאָזן קיין ארבעט איבער דער מאָס דורך העכערן דעם ארבעטלוין (ניט בלויז פונקט פּראָפּאָרציאָנעל צו דער מער־צייט, נאָר אין א גרעסערער פּראָפּאָרץ), פילן זיי דערמיט נאָר אויס זייער כויוו קעגן זיך אליין און קעגן זייער ראסע. דערמיט שטעלן זיי נאָר אוועק א גרענעץ קעגן די טיראנישע פּרעטענזיעס פונעם קאפּיטאל. צייט איז רוים אין דער מענטשלעכער אנטוויקלונג. א מענטש, וואָס פארמאָגט ניט קיין פרייע צייט, א מענטש, וואָס איז זיין גאנצן לעבן אכוץ די ריין-פיזישע איבעריסן אפ שלאָפן, עסן, אאוו., פארנומען מיט ארבעט פארן קאפּיטאליסט, — אזא מענטש איז נידעריקער פאר א לאסט־פי. צעבראָכן פיזיש און גייסטיק דערפירט ביזן צושטאנד פון א בעהיימע, איז ער ניט מער ווי א מאשינ צו שאפן פרעמדן רייכטום. און די גאנצע געשיכטע פון דער מאָדערנער אינדוסטריע באווייזט, אז דער קאפּיטאל, אויב מע זאָל אים ניט איינצווינגען, וועט שטרעבן אכזאָריעסדיק און אָן ראכמאָנעס צו דערפירן דעם גאנצן ארבעטער־קלאס צו אזא צושטאנד פון טיפסטער דעגראדאציע.

דער קאפּיטאליסט קאָן באם פארלענגערן דעם ארבעטטאָג צאָלן א העכערן ארבעטלוין, און דאָך וועט דער ווערט פון דער ארבעט פאלן, אויב די העכערונג פונעם ארבעטלוין וועט ניט אנטשפּרעכן דעם גרעסערן סכום ארויסגעפּרעסטע ארבעט און דער גיכערער אויסצערונג פון דער ארבעטקראפט. דאָס זעלבע קאָן אויך פאָרקומען אפ אן אנדער אויפן. איינערע בורזשואזע סאטיסטיקער, לעמאָשל, זאָגן, אז דער דורכשניטלעכער ארבעטלוין פון די פאמיליעס, וואָס אר-

בעטן אין די לאנקאשירער פאבריקן, איז געשטיגן. אָבער זיי פארגעסן, אז אָנשטאָט דער ארבעט פונעם מאנספערזאָן אליין, ווערן איצט געוואָרפן פאר קאָרבאָנעס אונטערן רײַט־וואָגן פונעם דזשאגערנאוט [1] — דעם קאפיטאל דער הויפט פון דער פאמיליע, זײַן פרוי און דרײַ אָדער פיר קינדער, און די פארגרעסערונג פון דער אלגעמיינער סומע לוין אנטשפרעכט ניט דער גרעסערער סומע ארבעט, וואָס ווערט ארויסגעפרעסט פון דער פאמיליע.

נאָר אפילע בא די גרענעצן פונעם ארבעטטאָג, וואָס עקזיסטירן אין אלע צווײַגן פון דער אינדוסטריע, וועלכע זײַנען אונטערגע־וואָרפן די פאבריק־געזעצן, קאָן אויך אמאָל נייטיק זײַן צו העכערן דעם ארבעטלוין, בלויז קעדיי אײַנצוהאלטן דעם פריִערדיקן נאָרמאלן ווערט פון דער ארבעט. די געשטיגענע אינטענסיווקײַט פון דער ארבעט קאָן צווינגען אן ארבעטער צו פארטאָן אין מעשעך פון א שאָ אזויפיל לעבעדיקע קראפט, וויפל ער פלעגט פריִער פאר־טאָן אין צוויי שאָ. דאָס איז שוין ביז א געוויסן גראד פארווירק־לעכט געוואָרן אין יענע אינדוסטריע־צווײַגן, וואָס זײַנען אונטערגע־וואָרפן די פאבריק־געזעצן, דערמיט, וואָס עס איז פארגיכערט געוואָרן די ארבעט פון די מאשינעס, און עס איז פארגרעסערט געוואָרן די צאָל מאשינעס, וואָס איין מענטש דארף באדינען. ווען די אינטענ־סיווקײַט פון דער ארבעט אָדער דער סכום ארבעטקראפט, וואָס ווערט פארטאָן אין מעשעך פון א שאָ, ווערט פארגרעסערט אין אזא פראָפּאָרץ, וואָס אנטשפרעכט דער פארקלענערונג פון דעם אר־בעטטאָג, געווינט דערפון דער ארבעטער. אָבער ווי נאָר די דאָזיקע פּראָפּאָרץ איז געשטערט, פארלירט ער אין איין פאָרם דאָס, וואָס ער האָט געוווּנען אין אן אנדער פאָרם, און 10 שאָ ארבעט קאָנען אין אזא פאל ווירקן פונקט אזוי צעשטערנדיק ווי פריִער 12. ארויס־טרעטנדיק קעגן אזא טענדענץ פון קאפיטאל און קעמפנדיק פאר א העכערן ארבעטלוין, וואָס זאָל אנטשפרעכן דער גרעסער געוואָרענער אינטענסיווקײַט פון דער ארבעט, שטעלט זיך דער ארבעטער נאָר

1 דזשאגערנאוט איז דער אינדישער אָפּגאָט אין אריסע, וואָס מע פלעגט אים בא א געוויסן יאָנטעוו פירן אפ א הויכן רײַטוואָגן; די גלויביקע פלעגן זיך ווארפן אונטער די רעדער, און פיל פון זיי פלעגן אומקומען דערבײַ.

אנטקעגן דעם אראָפּזעצן דעם ווערט פון זײַן ארבעט און דעם פאר־ערגערן זײַן ראסע.

4) איר ווייסט אלע, אז איבער סיבעס, וואָס איך קאָן זיך איצט ניט אָפּשטעלן אפ זיי, דרייט זיך די קאפּיטאליסטישע פּראָ־דוקציע אין א באשטימטן פּעריאָדישן ציקל. זי לעבט איבער א צושטאנד פון רו, פון שטײַגנדיקער אופלעבונג, פון אופבלי, פון איבעראָנשטרענגונג, פון קריזיס און סטאגנאציע. די מארק־פּרײַזן אפ סכוירעס און די מארק־ניוואָען פון די רעוואָכים גייען נאָך נאָך די דאָזיקע פאזעס, פאלנדיק צײַטווײַליק נידעריקער פארן דורכשניט־לעכן ניוואָ און נאָכדעם ווידער אריבערשטײַגנדיק אים. אויב איר וועט נעמען באטראכטן אָט דעם גאנצן ציקל, וועט איר אײַנזען, אז איין אָפּווײַכונג פון דעם מארק־פּרײַז גלײַכט אויס די אנדערע, און דורכ־שניטלעך ווערן די מארק־פּרײַזן אפ סכוירעס רעגולירט דורך זייערע ווערטן. גוט! אינעם פּעריאָד, ווען די מארק־פּרײַזן פאלן, און אינעם פּעריאָד פון קריזיס און סטאגנאציע מוז דער לוין פון אן ארבעטער אראָפּגעזעצט ווערן, — אויב דער ארבעטער פארלירט ניט ביכלאל זײַן ארבעט, — אָבער קעדיי ניט צו ווערן באשווינדלט, מוז ער אפילע בא אזא פאלן פון די מארק־פּרײַזן שטרײַטן מיטן קאפּיטא־ליסט, אין וואָס פאר א פּראָפּאָרצ דאָס פאלן פון לוין איז געוואָרן נייטיק. אויב דער ארבעטער זאָל ניט קעמפן פאר א העכערן אר־בעטלוין אין פּעריאָד פון אופבלי, ווען עס באקומען זיך אויסערגע־ווײנלעכע רעוואָכים, וואָלט ער אין דעם דורכשניט פון א אינדוסטריעלן ציקל קיינמאָל ניט באקומען דעם דורכשניטלעכן ארבעטלוין אָדער דעם דורכשניטלעכן ווערט פון זײַן ארבעט. עס וואָלט געווען די גרעסטע נארישקײַט צו פאָדערן, אז דער ארבעטער, וואָס אין די ניט־גינסטיקע פּעריאָדן פון אינדוסטריעלן ציקל ווערט זײַן ארבעטלוין נייטיקערווײַז פארקלענערט, זאָל ניט אויסניצן די גינסטיקע פּעריאָדן צו קאָמפּענסירן דעם העזעק, וואָס ער לײַדט.

ביכלאל ווערן די ווערטן פון די סכוירעס רעאליזירט נאָר דורך אויסגלײַכן די מארק־פּרײַזן, און די מארק־פּרײַזן ענדערן זיך שטענ־דיק איבער די וואקלונגען פונעם נאָכפרעג און אָנבאָט. בא דער איצטיקער סיסטעם איז ארבעט פונקט אזא סכוירע, ווי אלע אנדערע סכוירעס. בעמיילע מוז זי דורכמאכן די זעלבע וואקלונגען, ווי יעדע אנדערע סכוירע, קעדיי צו דערגרייכן צו דעם דורכשניטלעכן פּרײַז,

וואָס אנטשפּרעכט איר ווערט. עס וואָלט געווען אַן אבסורד, פון איין זײַט, צו האַלטן די ארבעט פאר א סכוירע און, פון דער אנ-דערער זײַט, שטעלן זי אויסער די געזעצן, וואָס באשטימען די פּרײַזן פון סכוירעס. א שקלאַף באקומט א שטענדיקן און א פיק־סירטן סכום עקזיסטענץ־מיטלען, דער לוין-ארבעטער האָט דאָס ניט. ער מוז שטרעבן צו דערשלאָגן זיך אין א גינסטיקן פאַל א העכערן ארבעטלוין, זאָל זײַן נאָר אפ צו קאָמפּענסירן דעם פארלוסט אינעם ארבעטלוין בא אַן אומגינסטיקן פאַל. ווען ער זאָל אָנעמען דעם קאַפּיטאַליסטס פארלאַנגען און באַפעלן אַלס דעם העכסטן עקאָנאָמישן געזעץ, וואָס איז ניט צום ענדערן, וואָלט ער געמוזט לײַדן אַלע צאָרעס פון א שקלאַף, ניט געניסנדיק דעם שקלאַפס באוואָרנטקײַט.

5) אין די אַלע פאַלן, וואָס איך האָב דאָ געבראַכט, — און דאָס איז 99 פּראָצענט פון אַלע פאַלן, — האָט איר געזען, אז דער קאַמפּ פאר א העכערן ארבעטלוין איז מערניט ווי א רעזולטאַט פון די פריִערדיקע ענדערונגען, א נייטיקער פּראָדוקט פון די פריִער פאָר-געקומענע ענדערונגען אין דעם סכום פּראָדוקציע, אין דער פּראָדוק־טיווקײַט פון דער ארבעט, אינעם ווערט פון דער ארבעט, אינעם ווערט פון געלט, אין דער פאַרברייטערונג אָדער אין דער אינטען-סיווקײַט פון דער ארבעט, וואָס איז ארויסגעפּרעסט געוואָרן פון דעם ארבעטער, א פּראָדוקט פון די אנטשפּרעכיקע וואַקלונגען פון די מאַרק־פּרײַזן, וואָס הענגען אָפּ פון די וואַקלונגען פון דעם נאָכ־פרעג און דעם אָנבאָט און אנטשפּרעכן די פאַרשיידענע פאַזעס פונעם אינדוסטריִעלן ציקל, — מיט איין וואָרט, דאָס איז א רעאַקציע פון די ארבעטער אפ דער פריִערדיקער אַקציע פונעם קאַפּיטאַל. אויב איר וועט באַטראַכטן דעם קאַמפּ פאר העכערן דעם ארבעטלוין, ניט געמענדיק אין באַטראַכט די אַלע אומשטענדן, אויב איר וועט זען נאָר די ענדערונגען פונעם ארבעטלוין און וועט פאַרזען די אַלע אנדערע ענדערונגען, וואָס האָבן זיי ארויסגערופן, וועט איר ארויס־גיין פון א פאַלשער פאָרהאַנאָכע און וועט אומפאַרמײַדלעך קומען צו פאַלשע אויספירן.

XIV. דער קאמפ צווישן קאפיטאל און ארבעט און זײַנע רעזולטאטן

1. נאָך דעם, ווי איך האָב באוויזן, אז דעם פּעריאָדישן ווידער־שטאנד פון די ארבעטער קעגן אראָפּזעצן דעם ארבעטלוין און זייערע פּעריאָדישע פּרוּוון צו דערשלאָגן זיך א העכערן לוין, קאָן מען ניט אָפּטיילן פון דער סיסטעם פון לוינארבעט, און דאָס ווערט דיק־טירט פון דעם פאקט גופע, וואָס ארבעט איז געגליכן צו א סכוירע און דעריבער איז זי אונטערגעוואָרפן די געזעצן, וואָס רעגולירן די אלגעמיינע באוועגונג פון די פּרײַזן; נאָך דעם, ווי איך האָב ווײַטער באוויזן, אז נאָך דער אלגעמיינער העכערונג פונעם ארבעטלוין וואָלט געפאלן דער אלגעמיינער ניוואָ פון רעווער, אָבער אפ די דורכשניט־לעכע פּרײַזן פון די סכוירעס צי אפ זייערע ווערטן וואָלט די דאָ־זיקע העכערונג ניט געווירקט — שטעלט זיך איצט ענדלעך די פראגע: אפ וויפל האָבן די ארבעטער אויסזיכטן אפ א דערפאָלג אינעם דאָזיקן אָנופהערלעכן קאמפ צווישן ארבעט און קאפיטאל?

איך וואָלט געקאָנט ענטפערן מיט א פאראלגעמיינערונג און זאָגן, אז פונקט ווי דער מארק־פּרײַז פון אלע סכוירעס, אזוי וועט אויך דער מארק־פּרײַז פון דער ארבעט שטענדיק צופּאסן זיך צו איר ווערט, אז בא אלע פארגרעסערונגען און פארקלענערונגען, און וואָס דער ארבע־טער זאָל ניט אונטערנעמען, וועט ער באקומען אין דורכשניט נאָר דעם ווערט פון זײַן ארבעט, וואָס איז אויסגעדריקט אינעם ווערט פון זײַן ארבעטקראפט און ווערט באשטימט דורך דעם ווערט פון די לעבן־מיטלען, וואָס זײַנען נייטיק פאר דעם ארבעטערס אויס־האלטונג און פארמערונג, און דעם דאָזיקן ווערט פון די לעבן־מיטלען באשטימט ווידער דער סכום ארבעט, וואָס איז נייטיק צו פּראָדוצירן זיי.

עס זײַנען אָבער פאראן אייניקע באזונדערע שטריכן, וואָס טיילן אויס דעם ווערט פון דער ארבעטקראפט, אָדער דעם ווערט פון דער ארבעט פון צווישן די ווערטן פון אלע אנדערע סכוירעס. דעם ווערט פון דער ארבעטקראפט ביילדן צוויי עלעמענטן, וואָס איינער פון זיי איז בלויז א פיזישער און דער צווייטער — א היס־טאָרישער אָדער א סאָציאַלער. זײַן לעצטע גרענעץ באשטימט דער פיזישער עלעמענט, דה. קעדיי אויסצוהאלטן און רעפּראָדוצירן זיך

אליין, קעדיי פאָרצוזעצן זײַן פיזישע עקזיסטענץ, מוז דער ארבעטער־קלאס באקומען די אומבאדינגט־נייטיקע לעבן־מיטלען צום לעבן און פאַרמערן זיך. דער ווערט פון די דאָזיקע אומבאדינגט־נייטיקע לעבן־מיטלען בילדעט דעריבער די לעצטע גרענעץ פאַרן ווערט פון דער ארבעט. פון דער אנדער זײַט, האָט אויך די לענג פונעם אר־בעטטאָג א גרענעץ, כאָטש ער לאָזט זיך זייער פאנאנדערציען. איר העכסטע גרענעץ באשטימט דעם ארבעטערס פיזישע קראפט. ווען דעם ארבעטערס לעבעדיקע קראפט ווערט אָנגעשטרענגט טאָג־טעגלעך העכער פון דער באשטימטער גרענעץ, מוז זי סאָפקאָלסאָפ אויסגעשעפּט ווערן. פונדעסטוועגן, ווי איך האָב געזאָגט, לאָזט זיך די דאָזיקע גרענעץ שטארק פאנאנדערציען. א גיכער אומבײַט פון דוירעס שווא־כע און קורציאָריקע מענטשן קאָן פונקט אזוי גיך באוואָרענען דעם ארבעט־מארק, ווי א ריי שטארקע און לאנגיאָריקע דוירעס.

אכוץ דעם ריין־פיזישן עלעמענט באשטימט דעם ווערט פון דער ארבעט אין יעדן לאנד דער טראדיציאָנעלער לעבנס־ניוואָ. ער בא־שטייט ניט אינעם פיזישן לעבן אליין, נאָר אויך אינעם בא־פרידיקן געוויסע באדערפענישן, וואָס שטאמען פון די געזעלשאפט־לעכע באדינגונגען, אין וועלכע די מענטשן לעבן און בא וועלכע זיי האָבן זיך דערצויגן. דעם ענגלישן לעבנס־ניוואָ קאָן מען דערפירן צום אירלענדישן, דעם לעבנס־ניוואָ פון א דײַטשישן פויער קאָן מען דערפירן צום לעבנס־ניוואָ פון א ליפלענדישן פויער. וועגן דער וויכטיקסטער ראָליע, וועלכע עס שפּילן אין געגעבענעם פאל די היס־טאָרישע טראדיציעס און די סאָציאלע געוווינהײַטן, קאָנט איר זיך דערוויסן פון טאָרנטאָנס ווערק „Overpopulation" („איבערבאפעלקע־רונג"), וואָס דערווײַזט, אז דער דורכשניטלעכער ארבעטלוין אין פאר־שיידענע לאנדווירטשאפטלעכע קרײַזן פון ענגלאנד איז נאָך איצט אויך מער ווייניקער פארשיידן איבער די מער אָדער ווייניקער גינסטיקע אומשטענדן, בא וועלכע זיי זײַנען ארויסגעגאנגען פון לײַבייגנטום.

אָט דער היסטאָרישער אָדער סאָציאלער עלעמענט, וואָס ווירקט אפן ווערט פון דער ארבעט, קאָן פארגרעסערט ווערן אָדער פאר־קלענערט ווערן אָדער אפילע גאָר פארניכטעט ווערן אזוי, אז עס וועט גאָרנישט בלײַבן אכוץ די פיזישע גרענעצן.

בײַם דער אנטי־יאקאָבינישער מילכאָמע, וואָס איז אונטערגענו־

מען געוואָרן, ווי עס פלעגט זאָגן דער אומפארבעסערלעכער שטײַער־פרעסער און טינעקוריסט, דער אלטער דזשאָרדזש ראָז, צו באשיצן די טרייסט פון אונדזער הייליקער רעליגיע קעגן דעם אָנפאל פון די אומגלייביקע פראנצויזן, האָבן אונדזערע ערלעכע ענגלישע פער־מערס, וועגן וועלכע מיר האָבן אזוי זאָרגעוודיק געשמועסט אפ איינער פון אונדזערע פאָריקע זיצונגען, פארקלענערט דעם ארבעט־לוין פון די לאנדווירטשאפטלעכע ארבעטער אפילע נידעריקער פאר זייער ריין־פיזישן מינימום. און אָט דעם דעפיציט אין לעבן־מיטלען אפ אופצוהאלטן די ראסע האָבן זיי געדעקט מיט דער הילף פון די געזעצן וועגן אָרעמעלײַט. דאָס איז געוועזן אן אויסגעצייכנט מיטל צו פארוואנדלען דעם לוין־ארבעטער אין א קנעכט, שעקספירס שטאָלצן פויער — אין א בעטלער, וואָס באקומט א נעדאָווע.

ווען איר וועט פארגלײַכן דעם ארבעטלוין אָדער דעם ווערט פון דער ארבעט אין פארשיידענע לענדער און אין פארשיידענע היס־טאָרישע עפּאָכעס פון איין און דעם זעלבן לאנד, וועט איר זען, אז דער ווערט פון דער ארבעט איז ניט קיין פיקטירטע גרייס, נאָר א פארענדערלעכע, אפילע אויב מע זאָל אָנעמען, אז די ווערטן פון אלע אנדערע סכוירעס בלײַבן ניט געענדערט.

אזא פארגלײַך וואָלט באוויזן, אז עס ענדערט זיך ניט בלויז דער מארק־ניוואָ פונעם רעוועך, נאָר אויך דער דורכשניטלעכער ניוואָ זײַנער.

וואָס אָנבאלאנגט דעם רעוועך, זײַנען ניטאָ קיין געזעצן, וואָס זאָלן באשטימען זײַן מינימום. מיר קאָנען ניט זאָגן, ווו זײַנען די לעצטע גרענעצן פון זײַן פאלן. פארוואָס קאָנען מיר ניט באשטימען די דאָזיקע גרענעצן? ווײַל מיר קאָנען באשטימען דעם מינימום פון ארבעטלוין, אָבער ניט זײַן מאקסימום. מיר קאָנען נאָר זאָגן, אז ווען עס זײַנען געגעבן די גרענעצן פונעם ארבעטטאָג, אנטשפרעכט דער מאקסימום רעוועך דעם פיזישן מינימום פון ארבעטלוין, און אז באמ געגעבענעם ארבעטלוין אנטשפרעכט דער מאקסימום רעוועך אזא פאר־לענגערונג פונעם ארבעטטאָג, וואָס דעם ארבעטערס פיזישע קויכעס קאָנען אויספילן. אזויארום האָט דער מאקסימום רעוועך זײַן גרענעצ אין דעם פיזישן מינימום פון לוין און אין דעם פיזישן מאקסימום פונעם ארבעטטאָג. ס'איז קלאָר, אז צווישן די ביידע גרענעצן פון דעם דאָזיקן מאקסימום־ניוואָ פונעם רעוועך איז מעגלעך א גרויסע

צאָל וואַריאַציעס. די ווירקלעכע הייך פון דעם דאָזיקן ניוואָ באַשטימט דער־ שטענדיקער קאַמפּ צווישן קאַפּיטאַל און אַרבעט: דער קאַפּיטאַליסט שטרעבט שטענדיק אַראָפּצוזעצן דעם אַרבעטלוין ביז צו זײַן פּיזישן מינימום און פאַרלענגערן דעם אַרבעטטאָג ביז צו זײַן פּיזישן מאַקסימום. דער אַרבעטער ווידער דריקט אין דער קעגנזעצלעכער ריכטונג.

די פראַגע, וואָס מיר האָבן געשטעלט, ווערט פאַרוואַנדלט אין אַ פראַגע וועגן דער קעגנזײַטיקער קרעפטן־פאַרהעלטעניש פון די קעמפנדיקע צדאָדים.

2. וואָס אָנבאַלאַנגט דער באַגרענעצונג פונעם אַרבעטטאָג אין ענגלאַנד, ווי אין אַלע אַנדערע לענדער, וואָלט זי קיינמאָל ניט דערגרייכט געוואָרן אָן דער געזעצגעבערישער אַרײַנמישונג, און די דאָזיקע אַרײַנמישונג וואָלט קיינמאָל ניט פאָרגעקומען אָן אַ דויערנדיקן דרוק פון אויסן מיצאַד די אַרבעטער. אַלנפאַלס וואָלט מען דעם דאָזיקן רעזולטאַט קיינמאָל ניט געקאָנט דערגרייכן דורך טייַלווײַזע אָפּמאַכן צווישן די אַרבעטער און די קאַפּיטאַליסטן. טאַקע אָט די נייטיקײַט פון אַן אַלגעמיינער פּאָליטישער אַקציע באַווײַזט, אַז אין זײַן רײַן עקאָנאָמישער טעטיקײַט איז דער קאַפּיטאַל געווען דער שטאַרקערער צאַד.

וואָס אָנבאַלאַנגט די גרענעצן פאַרן ווערט פון דער אַרבעט, הענגט אָפּ זייער ווירקלעכע פעסטשטעלונג יעדעס מאָל פונעם אָנבאָט און פון דעם נאָכפרעג. איך מיין דאָ דעם נאָכפרעג אַף אַרבעט מיצאַד דעם קאַפּיטאַל און דעם אָנבאָט פון אַרבעט מיצאַד די אַרבעטער.

אין די קאָלאָניאַלע לענדער איז דער געזעץ פון נאָכפרעג און אָנבאָט גינסטיק פאַר די אַרבעטער.[1] דערמיט דערקלערט זיך דער בעערעך הויכער ניוואָ פון לוין אין די פאַרייניקטע שטאַטן. דאָרטן איז דער קאַפּיטאַל אין זייער אַ שווערער לאַגע: ער קאָן גאָרנישט טאָן קעגן דעם, וואָס דער אַרבעט־מאַרק ווערט שטענדיק ליידיק און עס

1 מאַרקס רעדט דאָ וועגן אַזעלכע קאָלאָניאַלע לענדער, ווו עס איז געווען אַ סאַך פרײַע ערד, און דעריבער פלעגן די אַרבעטער שטענדיק אָפּפליסן אין דער לאַנדווירטשאַפט און פלעגן זיך פאַרוואַנדלען אין זעלבשטענדיקע פּערמערס. אַזעלכע לענער זײַנען געווען די פאַרייניקטע שטאַטן פון אַמעריקע און אַוסטראַליע.

קומט פאָר א שטענדיקע פארוואנדלונג פון לוינארבעטער אין אומאָפּ־הענגיקע און זעלבשטענדיקע פויערים. די לאגע פון א לוינארבעטער איז בא א היפשן טייל אמעריקאנישן פאָלק ניט מער ווי אן איבער־גאנג־צושטאנד, וועלכן ער פארלאָזט נאָך א מער־ווייניקער דויערנדיקן פעריאָד. קעדיי צו קעמפן קעגן אזא קאָלאָניאלער לאגע, האָט די פאָטערלעכ בריטישע רעגירונג ניט לאנג אָנגענומען די אויגערופענע מאָדערנע טעאָריע פון קאָלאָניזאציע, וואָס באשטייט אין אײַנשטעלן א קינסטלעכ הויכן פרײַז אפ קאָלאָניאלע ערד און אזויארום ניט דער־לאָזן, אז די לוין־ארבעטער זאָלן גיך פארוואנדלט ווערן אין אומאָפּ־הענגיקע פויערים.

נאָר לאָמיר איבערגיין צו די אלטע ציוויליזירטע לענדער, ווו דער קאפיטאל הערשט איבערן גאנצן פּראָצעס פון דער פּראָדוקציע. נעמט, צב., די העכערונג פון דעם ארבעטלוין בא די לאנדווירטשאפט־לעכע ארבעטער אין ענגלאנד אין דער צײַט פון 1849 ביז 1859. וואָס איז געווען איר רעזולטאט? די לאנדווירטן האָבן ניט געקאָנט העכערן דעם ווערט פון ווייץ, ווי אונדזער פרײַנט וועסטאָן וואָלט זיי מיסטאָמע געראטן, זיי האָבן אפילע ניט געקאָנט העכערן דעם מארק־פרײַז אפ ווייץ. פארקערט, זיי האָבן זיך געמוזט אונטערוואַרפן דעם פאלן פון די פרײַזן. אָבער פאר די דאָזיקע 11 יאָר האָבן זיי אײַנגעפירט מאשינעס פון פארשיידענע מינים און נײַע וויסנשאפטלעכע מעטאָדן, זיי האָבן פארוואנדלט א טייל אקער־ערד אין פאשע־ערד, האָבן פאר־גרעסערט די גרייס פון די פערמעס און האָבן אזויארום פארגרעסערט דעם פארנעם פון דער פּראָדוקציע; פארקלענערנדיק מיט די דאָזיקע און אנדערע פּראָצעסן דעם נאָכפרעג אפ ארבעט דורך פארגרעסערן די פּראָדוקטיווקײַט פון דער ארבעט, האָבן זיי געבראכט דערצו, אז די לאנדווירטשאפטלעכע באפעלקערונג איז ווידער געוואָרן פאר־העלטניסמעסיק צו גרויס אין צאָל. דאָס איז דער אלגעמיינער מעטאָד, מיט וועלכן דער קאפיטאל רעאגירט גיך אָדער לאנגזאם אפ דער העכערונג פון ארבעטלוין אין די אלטע לענדער, ווו די גאנצע ערד איז באזעצט. ריקארדאָ האָט גאנץ ריכטיק באמערקט, אז די מאשין קאָנקורירט שטענדיק מיט דער ארבעט און זי קאָן אײַנגעפירט ווערן ערשט דעמלט, ווען דער פרײַז אפ ארבעט איז דערגאנגען ביז א באשטימטער הייך. אָבער דאָס באניצן מאשינעס איז נאָר איינער פון די פילע אויפאנים צו פארגרעסערן די פּראָדוקטיווקײַט פון דער אר־

בעט. דער זעלבער אנטוויקלונג-פּראָצעס, וואָס מאכט איבעריק ניט-געשולטע ארבעט, פאריינפאכט, פון דער אנדער זײַט, די געשולטע ארבעט און זעצט אזויארום אראָפּ איר ווערט.

אָט דער זעלבער געזעצ ווערט אויך פארווירקלעכט אפ אן אנדער אויפן. מיט דער אנטוויקלונג פון דער פּראָדוקטיווקײַט פון דער ארבעט פארגרעסערט זיך גיך די אָנזאמלונג פון קאפּיטאל, אפילע בא א פארהעלטנ׳סמעסיק הויכן ניוואָ פונעם ארבעטלוין. פון דעם וואָלט מען געקאָנט ארויסדרינגען, אז די גיכע אָנזאמלונג פון קאפּיטאל מוז אריבערבייגן די וואָגשאָל לעטויוועס די ארבעטער, פארגרעסערנדיק דעם נאָכפרעג אפ זייער ארבעט, — אזוי האָט טאקע געמיינט אדאם סמיט, אין זײַן צײַט האָט זיך די מאָדערנע אינדוסטריע נאָך אײַנגעפונען אין אירע קינדער־יאָרן. האלטנדיק זיך בא דער דאָזיקער מיינונג, האָבן א סאך פון די הײַנטצײַטיקע שרײַבער זיך געוווּנדערט, וואָס דער ענגלישער קאפּיטאל איז די לעצטע 20 יאָר געשטיגן א סאך גיכער איידער די ענגלישע באפעלקערונג, און דער ארבעטלוין איז דאָך ניט געוואָרן העכער. אָבער גלײַכצײַטיק מיט דער פּראָגרעסירנדיקער אָנזאמלונג קומט פאָר א פּראָגרעסירנדיקע ענדערונג אינעם צוזאמענשטעל פון קאפּיטאל. דער טייל פונעם גאנצן קאפּיטאל, וואָס באשטייט פון דעם פיקסן[1] קאפּיטאל, — מאשינעס, רוי-מאטעריאל און אלערליי פּראָדוציר־מיטלען, — ווערט פארגרעסערט גיכער, איידער דער צווייטער טייל פון קאפּיטאל, וואָס ווערט פארטאָן אפ ארבעטלוין אָדער אפ קויפן ארבעט. אָט דעם געזעצ האָבן מער־ווייניקער גענוי פעסטגעשטעלט בארטאָן, ריקארדאָ, סיסמאָנדי, פּראָפּ. ריטשארד דזשאָנס, פּראָפּ. ראמסיי, שערביליע און אנדערע.

אויב צוערשט איז די פארהעלטעניש פון די דאָזיקע ביידע טיילן קאפּיטאל געווען 1:1, ווערט זי בא דער ווײַטערדיקער אנטוויקלונג פון דער אינדוסטריע 5:1 אאוו. ווען פון א גאנצן קאפּיטאל פון 600 איינסן וועט 300 אויסגעגעבן ווערן אפ געצײַג, רוי-שטאָפּ אאוו. און 300 — אפ ארבעטלוין, דארף מען דעם גאנצן קאפּיטאל נאָר פארטאָפּלען, קעדיי צו שאפן א נאָכפרעג אפ 600 ארבעטער אָנשטאָט 300. אָבער ווען פון א קאפּיטאל פון 600 איינסן וועט 500 פארטאָן

1 שפּעטער רופט עס מארקס „קאָנסטאנטער" קאפּיטאל אלס קעגנזאצ צום „וואריאבלען" (לוין-קאפּיטאל).

ווערן אפ מאשינעס, מאטעריאל אאוו. און נאָר 100 אפ ארבעטלוין, איז קעדיי צו שאפן א נאָכפרעג אפ 600 ארבעטער אָנשטאָט 300, דארפ שוין דער זעלבער קאפיטאל פארגרעסערט ווערן פון 600 ביז 3000. דעריבער יאָגט ניט אָן דער נאָכפרעג אפ ארבעט די אָנזאמלונג פון קאפיטאל בא דער אנטוויקלונג פון דער אינדוסטריע. דער נאָכפרעג שטייגט קעסיידער, אָבער די פארהעלטעניש פון זיין וווקס צום וווקס פון קאפיטאל ווערט אלץ קלענער.

אָט די עטלעכע אָנווייזונגען וועלן זיין געגוג אפ צו דער-ווייזן, אז גראָד די אנטוויקלונג פון דער מאָדערנער אינדוסטריע מוז אראָפּציען די וואָגשאָל לעטיוועס דעם קאפיטאליסט און צום שאָדן פון די ארבעטער. און בעמיילע איז די אלגעמיינע טענדענץ פון דער קאפיטאליסטישער פּראָדוקציע געווענדט ניט צו העכערן דעם. דורכשניטלעכן ארבעטלוין, נאָר, פארקערט, צו פארקלענערן אים, דה. דערפירן דעם ווערט פון דער ארבעט מער אָדער ווייניקער ביז צו זיין מינימאלער גרענעץ.

נאָר אויב אין דער היינטיקער סיסטעם איז פאראן אזא טענ-דענץ, הייסט עס דען, אז די ארבעטער דארפן זיך אָפּזאָגן פון א ווידערשטאנד קעגן דעם אָנגריף פון קאפיטאל און אופהערן צו פּרוּוון אויסניצן אין זייערע אינטערעסן די געלעגנהייט-שאנסן פון צייט-ווייליקע פארבעסערונגען? אויב זיי וואָלטן אזוי געהאנדלט, וואָלטן זיי פארוואנדלט געוואָרן אין א אינדיפערענטער מאסע מענטשן, פאר-מישפעטע אפ הונגער, און קיין זאך וואָלט זיי ניט געקאָנט העלפן.

איך גלייב, אז איך האָב באוויזן, אפ וויפל דער קאמפ פון די ארבעטער פארן נאָרמאלן ארבעטלוין לאָזט זיך ניט אָפּטיילן פון דער גאנצער סיסטעם פון לוינארבעט, אז זייער שטרעבונג צו העכערן דעם ארבעטלוין איז אין 99 פאלן פון 100 ניט מער ווי א פּרוּוו איינצוהאלטן דעם עקזיסטירנדיקן ווערט פון דער ארבעט און, צולעצט, אז די נייטיקייט צו קע״פּן קעגן די קאפיטאליסטן פארן פּרייז פון דער ארבעט שטעקט אין דער עצעם סאָציאלער לאגע, וואָס צווינגט די ארבעטער צו פארקויפן זיך ווי א סכוירע. אויב זיי זאָלן אין זייערע טאָג-טעגלעכע קאָנפליקטן מיטן קאפיטאל נאָכגעבן פאכדאָ-ניש, וואָלטן זיי דערמיט אָפּגענומען בא זיך די פייניקייט אָנצוהייבן א גרעסערע באוועגונג.

אָבער אין דער זעלבער צייט טאָרן די ארבעטער ניט איבער-

טרײַבן פאר זיך אליין דעם ענדגילטיקן רעזולטאט פון דעם דאָזיקן טאָג־טעגלעכן קאמפ, שוין ניט ריידנדיק ווענן דער אלגעמיינער דער־נידערונג בא דער סיסטעם פון לוינארבעט. זיי דארפן ניט פארגעסן, אז זיי קעמפן דאָך קעגן די רעזולטאטן און ניט קעגן די סיבעס פון די דאָזיקע רעזולטאטן, אז זיי פארהאלטן נאָר די רעאקציאָנערע באוועגונג פון די קאפיטאליסטן, אָבער זיי ענדערן ניט די ריכטונג פון דער דאָזיקער באוועגונג; אז זיי באניצן נאָר פאליאטיווע מיט־לען, אָבער די קראנקײַט היילן זיי ניט אויס. דערפאר דארפן די ארבעטער ניט אָפּגעבן זיך אויסשליסלעך מיט אָט דעם אומפארמײַד־לעכן פארטיזאנישן קריג, וואָס עס רופן ארויס די אָנופהערלעכע אָנגריפן פון קאפיטאל אָדער די ענדערונגען אין דער לאגע אפן מארק. זיי דארפן פארשטיין, אז די איצטיקע סיסטעם מיט איר גאנצן גרויל פארן ארבעטער שאפט אין דער זעלבער צײַט די ניי־טיקע מאטעריעלע באדינגונגען און סאָציאַלע פאָרמען פאר דער עקאָ־נאָמישער איבערבויונג פון דער געזעלשאפט. אָנשטאָט דעם קאָנסער־וואטיוון לאָזונג: „א גערעכטער טאָגלוין פאר א גערעכטן ארבעט־טאָג" דארף אפ דער פאָן זײַן אופגעשריבן דער רעוואָליוציאָנערער לאָזונג: „אָפּשאפן די סיסטעם פון לוינארבעט".

נאָך דעם דאָזיקן זייער לאנגן און, ווי איך האָב מוירע, פאר־מאטערנדיקן פאָרטראָג, וואָס איך האָב געמוזט האלטן, קעדיי אָפּצו־געבן זיך ווי געהעריק מיט דער טעמע, וועל איך פארענדיקן מיטן פאָרשלאָג אָנצונעמען די פאָלגנדיקע רעזאָליוציע:

ערשטנס: די אלגעמיינע העכערונג פון דעם ניוואָ פון ארבעט־לוין ברענגט צו א פארקלענערונג פונעם אלגעמיינעם ניוואָ פון רע־וועכ, אָבער, ביכלאל גערעדט, אפ די פרײַזן פון די סכוירעס ווירקט זי ניט.

צווייטנס: די אלגעמיינע טענדענצ פון דער קאפיטאליסטישער פּראָדוקציע איז געווענדט ניט צו העכערן, נאָר אראָפּצוזעצן דעם דורכשניטלעכן נאָרמאלן ארבעטלוין.

דריטנס: די פּראָפּעסיאָנעלע פאריינען האָבן א באדײַטונג אלס צענטערס פון ווידערשטאנד קעגן דעם אָנגריף פון קאפיטאל. אין איינצלנע פאלן קאָן זיך מאכן, אז זיי זאָלן קיין ווירקונג ניט האָבן, ווײַל זיי באניצן זייער מאכט אומבאטראכט. אָבער געוויינלעך דער־גרייכן זיי ניט זייער צוועק דערפאר, ווײַל זיי באגרענעצן זיך בלויז

מיטן פּארטיזאנישן קריג קעגן די רעזולטאטן פון דער הײַנטיקער סיסטעם אָנשטאָט צו ווירקן גלײַכצײַטיק, אז די דאָזיקע סיסטעם זאָל ווערן איבערגעבויט, באניצנדיק זייער אָרגאניזירטע קראפט אלס א הייבער צו עמאנסיפירן ענדגילטיק דעם ארבעטער־קלאס, דה. אָפּצו־שאפן ענדגילטיק די סיסטעם פון לוינארבעט.

אינהאלט

זײַט

אײַנפיר 3

I. פּראָדוקציע און ארבעטלויז 5

II. פּראָדוקציע, ארבעטלויז, רעוועכ 8

III. ארבעטלויז און געלט 20

IV. אָנבאָט און נאָכפרעג 25

V. ארבעטלויז און פּרײַז 27

VI. ווערט און ארבעט 30

VII. ארבעטקראַפט 41

VIII. די פּראָדוצירונג פון מערווערט 45

IX. דער ווערט פון דער ארבעט 48

X. וויאַזוי ווערט ארויסבאַקומען רעוועכ, ווען די סכוירע ווערט פאַרקויפט לויט איר ווערט 50

XI. די פאַרשיידענע טיילן, אַם וועלכע עס צעפאַלט זיך דער מערווערט 51

XII. די אַלגעמיינע פאַרהעלטעניש צווישן דעם רעוועכ, דעם ארבעטלויז און די פּרײַזן 55

XIII. די הויפּט־פאַלן פון פּרוווּן צו העכערן דעם ארבעטלויז אָדער קעמפן קעגן זײַן פאַלן 58

XIV. דער קאַמף צווישן קאַפּיטאַל און ארבעט און זײַנע רעזולטאַטן 67

Редактор перевода—Л. Гольдберг. Техред—М. Погостер. Корректор — М. Иткович.
Сдано в производство 3|X — 34 г. Подписано к печати 15|XI — 34 г.
ф. б. 82X110 1/32 4 3/4 п. л. 36.000 зн. в п. л. Уп. главлита В — 99016. Эмес № 89.
Тираж 3.000 экз.

Тип. „Дер Эмес“, Москва, Покровка, 9. Зак. 869.